

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

DIPLOMDARBS

RĪGA 2016

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS
FAKULTĀTE
SKOLOTĀJU NODAĻA

**VIDUSSKOLĒNU PRASMJU STRĀDĀT AR
INFORMĀCIJU PILNVEIDOŠANA LATVIEŠU
VALODAS STUNDĀS AR IKT PALĪDZĪBU**

DIPLOMDARBS

Autore: **Baiba Aizupiete**

Studenta apliecības Nr.: ba11018

Darba vadītāja: profesore Margarita Gavriļina

RĪGA 2016

Anotācija

Diplomdarba „Vidusskolēnu prasmju strādāt ar informāciju pilnveidošana latviešu valodas stundās ar informācijas un komunikāciju tehnoloģiju palīdzību” mērķis ir pārbaudīt izstrādātā metodiskā materiāla piemērotību vidusskolas skolēnu prasmju strādāt ar valodas tekstā ietverto informāciju pilnveidošanā.

Pētījuma aktualitāti nosaka prasmju strādāt ar informāciju nepieciešamība gan skolēna mācību procesā un standartā noteikto prasību īstenošanā, gan ikdienas sabiedriskajā dzīvē, gan tālākizglītībā un profesionālajā darbībā.

Atslēgas vārdi: *mācību motivācija, izziņas interesi veicinoša darbība, izziņas procesa veicināšana, informācijas lietošanas kultūra, lingvokulturoloģiskā pieeja, „partnerības pedagoģijas” pieeja, medijpratība.*

Annotation

The aim of Diploma " Secondary school students skills development of ability to work with information by using communication technologies" is to verify developed methodological material suitability for student skills improvement to work with information.

The importance of the research is based on pupils ability to interact with information during the study process to: proceed the requirements of the standard, participate in the social life, be able to reflect on information during continuing education and professional life.

Keywords: *learning motivation, cognitive process, patterns of used of information, Linguoculturology approach, "pedagogical partnership" approach, media-awareness*

SATURS

Ievads	5
1. Informācija ietekme skolēna personības veidošanos.....	11
1.1. Informācijas un zināšanu raksturojums.....	11
1.2. Informācijas ietekme uz mūsdienu skolēna personības attīstību.....	14
2. IKT latviešu valodas stundās. Didaktiskās pieredzes apkopojums.....	18
3. Izmēģinājumdarbības gaita un rezultāti.....	28
3.1. Empīrisko datu vākšana.....	28
3.2. Metodiskā paņēmiena aprobācija.....	39
3.3. Metodiskās izmēģinājumdarbības izvērtējums.....	54
Secinājumi	58
Izmantotā literatūra un avoti	60
1. pielikums. Anketa	63
2. pielikums. Stundu plāni.....	65
3. pielikums. Skolēnu sasniegumu vērtēšanas modelis.....	73
4. pielikums. Skolēna darba grafiskais organizators. Dubultā dienasgrāmata.....	78
5. pielikums. Skolēna darba grafiskais organizators. INSERT.....	79
6. pielikums. Skolēna darba grafiskais organizators. Domu karte.....	80
7. pielikums. Lasīšanas tehnikas. Atbalsta materiāls.....	81
8. pielikums. Diagnosticējošā darbs. Skolēna darba lapa.....	82
9. pielikums. Diagnosticējošā darba uzdevuma a) daļas teksts.....	84
10. pielikums. Diagnosticējošā darba uzdevuma b) daļas teksts.....	86

11. pielikums. Diagnosticējošā darba uzdevuma c) daļas teksts.....	92
12. pielikums. Skolēnu darbi.....	99

Ievads

21. gadsimts mūsdienās tiek definēts dažādi - gan kā mediju kultūras, gan informācijas un komunikācijas tehnoloģiju, gan informatizācijas un globalizācijas laikmets, gan kā informācijas ēra, tīkla sabiedrība, informācijas sabiedrība. Visi minētie laikmeta apzīmējumi saistīti ar vienu jēdzienu, un tā ir informācija.

Mūsdienu kontekstā, laikā, kad informācijas apjoms ir neizmērāmi pieaudzis un informācija ir visur, aktuāls kļūst jautājums, cik produktīvi tā tiek izmantota un pielietota. Par informāciju var uzskatīt jebko, taču mūsdienu pētnieki un teorētiķi, piemēram, Fordhema Universitātes (ASV) menedžmenta un korporatīvas ekonomikas profesors M.Zelenijs (*Milan Zeleny*), krievu teorētiķis I.Ašmanovs un Latvijas Universitātes vadošais pētnieks E.Karnītis pievērš uzmanību faktam, ka ziņas, dati un informācija vēl nenodrošina cilvēka zināšanas. Profesors M.Zelenijs skaidro, ka informācijas telpā pieejams neizmērāms derīgas un nederīgas informācijas daudzums, taču sabiedrības zināšanu līmenis ir nepietiekams.(Zeleny 2006) Papildinot M.Zeleniju, arī I.Ašmanovs pauž domu, ka interneta vidē tiek piedāvāta informācija, nevis zināšanas.(Ašmanovs 2002) Līdzīgās domās ir E. Karnītis, skaidrodams, ka ziņas, dati un informācija bez aktīvas cilvēka līdzdalības nenodrošina cilvēka zināšanas.(Karnītis 2004) Autore šajos apgalvojumos saskata mūsdienu jauniešu izglītības problēmu: informācijas netrūkst, lielākā daļa informācijas ir bez maksas, un vairumā gadījumu tai ir neierobežota piekļuve, taču sabiedrībā kopumā trūkst kvalitatīvu zināšanu. Autore uzskata, ka kvalitatīva pedagoģiskā procesa veikšanai ir svarīgi izprast, kā informācija (dati, ziņas) kļūst par zināšanām.

Vienlaikus krievu zinātniece S.Lisičenkova rada pamatu satraukumam, apgalvojot, ka pētījumu rezultāti atklāj negatīvu tendenci - zināšanu vērtība mūsdienu skolēnu vidū pazeminājusies.(Lisičenkova 2012) Informācijas un tehnoloģiju laikmets ir šīsdienu skolu jauniešu nākotne, viņu darba un sabiedriskā dzīve, un autore uzskata, ka ir būtiski apzināties skolas un pedagoga lomu un atbildību jauniešu sagatavošanā daba un sociālajai dzīvei ne tikai tuvākajā, bet arī perspektīvajā nākotnē. Autore piekrīt S.Lisičenkovai, ka „svarīgi attīstīt izziņas motivāciju, kas kā prasme

būs pielietojama izglītības iegūšanā, lai mācību darbs iegūtu konkrētu rezultātu, produktu, kuru iespējams pielietot tālākajā mācību procesā vai dzīvē”(Lisičenkova 2012), kur autore ar galaproduktu saprotot prasmi strādāt ar liela apjoma informāciju, kuru nodrošina informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pielietošana.

Pasaules ekonomikas attīstības procesu pētnieki norāda uz jaunas sabiedrības rašanās pazīmēm. 2001.gadā M.Prenskijs (*Marc Prensky*) pētījumu par jauniešu sociālo identitāti informācijas un tehnoloģiju laikmetā rezultātā ieviesis jaunus jēdzienus „digitālie pilsoņi” un „digitālie imigranti” (Prensky 2001), tādējādi, pēc autores domām, norādot, ka paralēli esošajai sabiedrības organizācijai radies, jauns sabiedrības organizācijas modelis, kas funkcionē informācijas telpā. 2003. gadā Latvijas Universitātes vadošais pētnieks E.Karnītis publikācijā portālā „Delfi” un 2004.gadā izdevumā “Informācijas sabiedrība – Latvijas iespējas un uzdrošināšanās” apgalvo, ka jēdziens „informācijas sabiedrība” norāda uz jaunu sabiedrības organizācijas modeli, skaidrojot, ka augošais apstrādājamās informācijas apjoms un apstrādes līmenis vienmēr ir jaunas, attīstītākas sociālās sistēmas pamatiezīme. (Karnītis 2003, 2004) Informācijas apjoma un tās apstrādes augstais līmenis ir pamatojums filozofijai, ka šobrīd dzīvojam laikmetu pārmaiņas procesā, kas nav saistītas tikai ar 20. un 21. gadsimta miju. E.Karnītis skaidro, ka šobrīd sabiedrības uzkrātais zināšanu līmenis ir pietiekams, lai sabiedrība varētu pāriet nākamajā attīstības stadijā, ka zināšanas informācijas sabiedrībā kļūst par noteicošo faktoru sabiedrības attīstībā.(Karnītis 2003) Līdzīgu viedokli 2006.gadā laikraksta *International Journal of Information Technology and Decision Making* publikācijā “*From Knowledge to Wisdom: on Being Informed and Knowledgeable, Becoming Wise and Ethical*” pauž Fordhemas Universitātes(ASV) menedžmenta un korporatīvas ekonomikas profesors M.Zelenijs (*Milan Zeleny*) un uzsver, ka, neskatoties uz to, ka ir pieejams milzīgs informācijas apjoms, zināšanu līmenis, kā šo informāciju pielietot, ir niecīgs.(Zeleny 2006) M.Zelenijs uzskata, ka zināšanu vērtībai arī nākotnē prognozējams ievērojams kāpums.(Zeleny 2006) E.Karnītis atzīst, ka esošajām zināšanām industriālajā sabiedrības modelī kļuvis par šauru, esošais sabiedrisko attiecību modelis sāk kavēt tālāko visas sabiedrības attīstību.(Karnītis 2004) Skaidrojot pazīmes, kas liecina par jaunas sabiedrības organizācijas izveidošanos, E. Karnītis aplūko visas līdz šim pastāvējušās formas, un akcentē, ka iepriekš noteicošie attīstības aktīvi ir bijuši daba, zeme un kapitāls, savukārt

informācijas sabiedrībā tās attīstības nodrošināšanā dominē zināšanas, kuras rodas mērķtiecīgi apstrādājot, pielietojot un radot jaunu informāciju.(Karnītis 2004)

Pārmaiņu process ir sarežģīts, velkot paralēles ar psiholoģiju, tas ir krīzes laiks. Taču krīzi ir iespējams pārvarēt, meklējot risinājumus un prognozējot iespējamo procesu gaitu. M.Prenskijs šajā situācijā iesaka jaunu „partnerības pedagoģijas” pieeju, kurā skolotājs, kā „digitālais imigrants”, ieņem konsultanta lomu „digitālajiem pilsoņiem”.(Prensky 2010) Autore piekrīt pētnieku M.Prenkija, M.Zelenija un E.Karnīša atziņām, ka būtībā dzīvojam jaunā sabiedriskajā iekārtā, kurā noteicošais attīstības spēks ir informācija un zināšanas un kā vienu no pedagoģiskā darba iespējām un izaicinājumiem šajā situācijā saredz partnerības pedagoģijas pieeju.

Latvijas Banku augstskolas Vadībzinību katedras asociētā profesore, pētniece L.Peiseniece, pamatojoties uz 2014.gadā Lielbritānijas nodarbinātības un prasmju komisijas (*UK Commission for Employment and Skills*) publicēto R.Donkina (*Richard Donkin*) pētījumu par nākotnes darbu „*The Future of Work. Jobs and Skills 2030*”, prognozē nākotnes vīziju darba tirgū. (Peiseniece 2015) L.Peiseniece uzsver, ka R.Donkina pētījums atklāj sabiedrības attīstības īpatnības un tendences, kuras nosaka, kādi būs darbinieki nākotnē un, pamatojoties uz R. Donkina apgalvojumiem, prognozē, ka „**demogrāfiskās izmaiņas, dažādības pieaugums, datu laikmets, informācijas tehnoloģiju attīstība, projektu nozīmības pieaugums, dažādu nozaru saplūšana, pieprasījums pēc starpdisciplinārām prasmēm un vispusīgām zināšanām, produktu digitalizācija, izmaiņas ekonomikā** globalizācijas un tehnoloģiju ietekmē, ideju radīšana un inovatīva domāšana ietekmēs ne tikai pasaules, bet arī Latvijas darba tirgu”. (Peiseniece 2015) L.Peisesniece aicina pievērst uzmanību faktam, ka Lielbritānijas zinātnieki, arī neņemot vērā ekonomisko situāciju pasaulē, nākotnē praktiski **visās nozarēs prognozē nepieciešamību:1) pēc informācijas tehnoloģiju lietošanas prasmēm** apstrādāt, analizēt, koplietot datus; 2) pēc starpdisciplinārām prasmēm (jo specifiskāks kompetenču salikums, jo lielāka darbinieka vērtība); **3) pēc darbinieka individuālās atbildības par paveikto; 4) pēc prasmes pieņemt citādo.**(Peiseniece 2015)

Savukārt Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes pedagoģe un pētniece K.Oginisjana uzsver, ka 21.gadsimtā ir vajadzīgs, lai cilvēkam bez labām, specifiskām zināšanām, attīstītām pamatprasmēm piemistu

radošā un kritiskā domāšana, piemistu uzņēmīga attieksme pret dzīvi un prasme saskatīt vai radīt iespējas, vērtības, prast tās pārveidot par reālās dzīves vērtībām, lai risinātu personiskas, sociālas un kultūras problēmas.(Oginisjana 2012) K.Oginisjana ieskicē virzienus, kādos nepieciešams darboties pedagogiem, iesakot:

- 1) izstrādāt jaunu, reālajai dzīvei tuvinātu mācību vielu;
- 2) izveidot jaunas, atraktīvas darba formas;
- 3) regulāri pilnveidot profesionālās prasmes, tai skaitā IKT lietošanas prasmes.(Oginisjana 2014)

Tomēr faktiskā situācija skolās atšķiras no vēlamās.2012.gada aprīlī izglītības programma „Iespējamā misija” sadarbībā ar „Draugiem.lv” un „Lattelecom” veica 5. līdz 12.klašu skolēnu aptauju par tehnoloģiju izmantošanu mācībās Latvijas skolās, kuras rezultātā atklāj reālo situāciju skolās. 60% aptaujāto skolēnu atzīst, ka tehnoloģijas mācību stundās izmanto tikai pāris reižu mēnesī vai retāk, kas ļauj secināt, ka Latvijas skolu klasēs tehnoloģijas vai nu netiek lietotas vispār, vai arī tās lieto tikai skolotājs obligātajiem darbiem – e-žurnāla aizpildīšanai, skolas vadības aptauju pildīšanai u.c.(Narvaišs 2012) Darba autore, kritiski izvērtējot savu un kolēģu pedagoģisko darbību, atzīst, ka ikdienas darbā IKT tiek lietotas aktuālākās informācijas meklēšanai internetā, komunikācijai ar skolēnu vecākiem elektroniski, prezentāciju veidošanai, video un audio materiālu izmantošanai mācību stundās, atsevišķos mācību priekšmetos- mācību grāmatas komplektā iekļautos CD, bet darbu termiņi, to kritēriji, ieteikumi skolēniem pieejami e-žurnālā „e-klase”. Autore uzskata, ka šobrīd svarīgākais ir mācību procesu sasaistīt ar reālo dzīvi un vienlaicīgi respektēt skolēnu pašmācības iespējas, izmantojot mūsdienu tehnoloģiju piedāvājumu. Iepazīstoties ar sabiedrības ekonomisko procesu attīstības prognozēm un pētnieku ieteikumiem, darba autore, apzinoties pedagoga nozīmi un atbildību jauniešu sagatavošanā daba un sociālajai dzīvei ne tikai tuvākajā, bet arī perspektīvajā nākotnē, piekrīt viedoklim, ka nepieciešama jauna pieeja mācību metodes izvēlē.

Pētījuma problēma: kā rosināt skolēnu interesi par latviešu valodu kā mācību priekšmetu un pilnveidot skolēnu prasmes strādāt ar valodas informāciju ar IKT palīdzību.

Pētījuma mērķis: izpētīt didaktiskās iespējas, kas ļauj mērķtiecīgi palīdzēt skolēnam pilnveidot prasmes strādāt ar informāciju ar IKT palīdzību un veicinātu izziņas procesu latviešu valodas stundās.

Pētījuma uzdevumi:

1) pētīt un analizēt teorētisko literatūru pedagoģijā, lingvistikā un lingvodidaktikā pētāmās problēmas sakarā;

2) apzināt un izpētīt teorētisko literatūru par mācību metodēm IKT lietošanā un pieejām latviešu valodas mācību priekšmeta kontekstā;

3) raksturot 10. un 12. klases skolēnu prasmes strādāt ar informāciju, konstatēt reālās problēmas un sasniegumus;

4) aprobēt praksē mācību metodes un paņēmienus, lai pilnveidotu skolēnu prasmes strādāt ar informāciju;

5) apkopot un izvērtēt skolotāja un skolēnu sadarbības rezultātus.

Pētījuma jautājumi:

1. Kāda nozīme vidusskolas skolēna mācību procesā ir prasmei strādāt ar informāciju?

2. Kādas grūtības vidusskolas skolēniem sagādā darbs ar informāciju?

3. Kādas darba metodes un paņēmieni ir mērķtiecīgi izmantojami, lai pilnveidotu skolēnu prasmes strādāt ar informāciju, izmantojot IKT?

4. Kādas problēmas konstatējamas, izmantojot IKT latviešu valodas mācību stundās?

Pētījuma metodes: a) teorētiskās:

- Psiholoģiskās, pedagoģiskās literatūras analīze
- Izglītības dokumentu analīze

b) empīrisko datu vākšana:

- novērojumi
- anketēšana
- sadarbības rezultātu analīze

Pētījuma izmēģinājumdarbības bāze: Līgatnes novada vidusskola

Pētījuma norises laiks: no 12.01.2016. līdz 30.03.2016.

Darba struktūra: darbs sastāv no 3 nodaļām ar apakšnodaļām, tajā ir 3 tabulas, 13 attēli un 12 pielikumi.

Diplomdarba apjoms ir 62 lpp., kopumā ar pielikumiem 117 lpp.

I. INFORMĀCIJAS IETEKME UZ SKOLĒNA PERSONĪBAS VEIDOŠANOS

1.1. Informācijas un zināšanu raksturojums

Plašā, daudzpusīgā informācijas un komunikāciju tehnoloģiju pielietošana mūsdienās radījusi atšķirīgus šī laikmeta nosaukumus - gan mediju kultūras, gan informācijas un komunikācijas tehnoloģiju, gan informatizācijas un globalizācijas laikmets, gan informācijas ēra, tīkla sabiedrība un informācijas sabiedrība. Visi minētie laikmeta apzīmējumi saistīti ar vienu jēdzienu, un tā ir informācija.

Latviešu literārās valodas vārdnīcā atrodama vārda pamatnozīme, t.i., ziņas, dati, zināšanu kopums. (www.tezaurs.lv) Līdzīgi to skaidro N. Makarova: „Informācija ir vispārīga zinātniska kategorija, tā tiek identificēta ar datiem, ziņām, zināšanām, kas ļauj cilvēkam mazināt nepietiekamās zināšanas par kādu objektu”. (Makarova 2012) Par informāciju var uzskatīt jebko, taču mūsdienu pētnieki M.Zelenijs, I. Ašmanovs un E.Karnītis pievērš uzmanību aspektam, ka ziņas, dati, informācija un zināšanas, kā vārdnīcā skaidro jēdzienu *informācija*, nav viens un tas pats. Tāpēc autore uzskata, ka ir lietderīgi aplūkot teorētisku skaidrojumu, kā informācija pārtop zināšanās.

N. Makarova skaidro, ka informācija pati par sevi neeksistē, tai piemīt aktivitāte, un vienmēr ir informācijas avots un uztvērējs (saņēmējs). Savukārt dati ir informācijas pamatmateriāls, lai ieinteresētā persona iegūtu un atcerētos apjomīgāku informāciju. (Makarova 2012) „Ja ir iespēja datus izmantot zināšanu nenoteiktības mazināšanai, tad dati kļūst par informāciju, ”skaidro teorētiķe (Makarova 2012), tātad informācija ir izmantojami dati, bet, kad tā tiek pārveidota par zināšanām, nekonkretizē.

N. Makarovas domai līdzīgu pauž I.Ašmanovs, papildinot iepriekšējo domu, ka, darbojoties ar informāciju, nepieciešama ne tikai atmiņa, bet šajā procesā svarīga loma ir izpratnei (Ašmanovs 2002), respektīvi, lai dati kļūtu par informāciju, nepieciešama personas interese un izpratne, savukārt, ja informācija netiek pielietota, tad, kā apgalvo I. Ašmanovs, tā par zināšanām netiek pārvērsta. (Ašmanovs 2002) Informācija tikai ar subjekta līdzdalību, personīgo interesi var kļūt par zināšanām. Pieaugot informācijas apjomam, rodas problēmas atlasīt svarīgāko, strukturēt, padarīt lakonisku, ērti lietojamu ticamu un izmantojamu.

Vēl precīzāku skaidrojumu sniedz M.Zelenijs, uzsvērdams, ka zināšanas ir konkrētas, koordinētas un mērķtiecīgas darbības rezultāts un process, kura pamatā ir

dati.(Zeleny 2006) Autore, izmantojot M.Zelenija skaidrojumu, datu pārveidošanas procesu attēlo tabulā. (1.1 tabula)

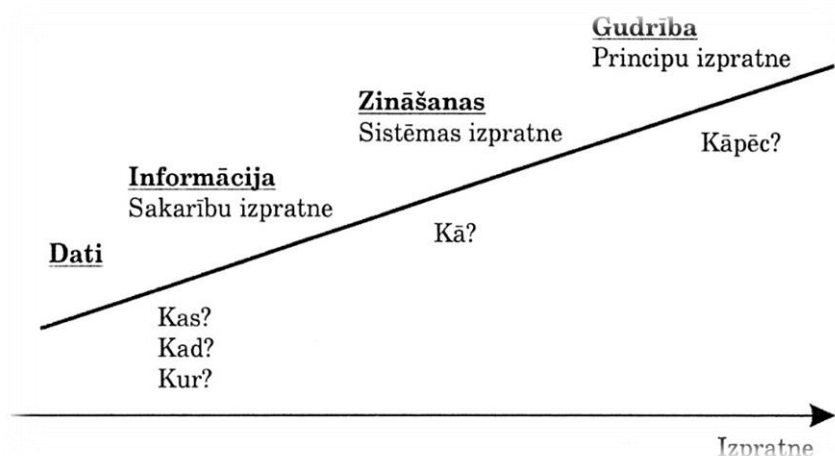
Datu un informācijas pārveidošanas process(pēc M.Zelenija 2006)

1.1.tabula

Darbība un:	Rezultāta raksturojums	Mērķis
dati	Nepabeigts process	Nezināt
informācija	Efektivitāte	Zināt – kā?
zināšanas	Darbība	Zināt – ko?
gudrība (viedums)	Izskaidrojamība	Zināt – kāpēc?

Informācija rodas, mērķtiecīgi atlasot un apstrādājot datus, tai piemīt augstākas pakāpes mērķtiecība. Zināšanu kvalitāti var novērtēt pēc datu un to apstrādes kvalitātes. (Zelenijs 2006) Secināms, ka zināšanas ietver ne tikai informāciju un datus, bet arī to iegūšanas mērķi un pašu procesu. Zināt vēl nenozīmē pielietot zināšanas, savukārt, ja zināšanas tiek izmantotas mērķtiecīgi un pielietotas darbībā, rodas gudrība. (Zelenijs 2006)

Līdzīgi šo mehānismu aplūko LU vadošais pētnieks E.Karnītis, skaidrojot pazīmes, kas liecina par jaunas sabiedrības organizācijas izveidošanos.

1.1. att. Izpratnes pieaugums zināšanu procesos (Karnītis, 2004: 23)

Pētnieks akcentē, ka jaunajā informācijas sabiedrībā kā galvenais sabiedrības attīstības nodrošinātājas ir zināšanas, kuras rodas mērķtiecīgi apstrādājot un pielietojot

datus, informāciju, un radot jaunu informāciju, skaidrojumu papildinot ar shematisku attēlu.(skat.1.1.attēlu) Darba autorei saistošs ir sociologes M.Alijevas (Krievija) viedoklis, kura ,apkopojot pētnieku V.Jadova, G.Osipovas, A.Brušlinska, T.Pashina u.c. teorijas, pauž atziņu, ka informācijas procesi darbojas informācijas vidē un veido informācijas telpu, kurā informācija tiek radīta, izplatīta un izmantota visās dzīves sfērās, kā rezultātā informācijas vides un informācijas procesu īpatnības, to ietekme uz dzīves apstākļiem un izziņas spēju attīstību rada izmaiņas personības vajadzības-paaugstinās personības kognitīvās vajadzības. (Alijeva 2009)

Izvērtējot N.Makarovas, I.Ašmanova, M.Zelenija, E.Karniša un M.Alijevas atziņas, jāsecina, ka par pamata resursu mūsdienu sabiedrības attīstībā uzskatāma personības aktīva attieksme pret informāciju.

1.2. Informācijas ietekme uz mūsdienu skolēna personības attīstību

Mūsdienu vidi raksturo dzīves tempa palielināšanās, nepieciešamība ātri apgūt jaunu sociālo pieredzi, strauja integrācija un globalizācija, sabiedriskās domas pārvirzīšanās no materiālajām (materiālā labklājība un ekonomiskā stabilitāte) uz „postmateriālām” vērtībām (dabas aizsardzība, garīgas un intelektuālas sabiedrības veidošana, personīgās identitātes un drošības saglabāšana), sociālo un kultūras pretrunu padziļināšanās, pasaules iedzīvotāju migrācija, lokāli konflikti un citi faktori, kas ietekmē cilvēka dzīvi kopumā.(Lisičenkova 2012) Mūsdienu skolēns izaudzis sociāli kulturālā vidē, kuras neatņemama sastāvdaļa ir informācija un tehnoloģijas. (Lisičenkova 2012) Turklāt, izglītības sistēmā izveidojusies un nostiprināma pieeja, kurā izglītības procesa nozīmīgākā sastāvdaļa ir skolēna personība, tās attīstīšana un pilnveidošana. Autore piekrīt atziņai, ka izglītībai jākalpo kā balstam šīsdienas skolēna turpmākajai spējai pilnvērtīgi iekļauties un funkcionēt sarežģītajā pasaulē. (Lisičenkova 2012)

Lai arī kādos apstākļos cilvēks veidojas par personību, uz to attiecināmi vispāratzīti attīstības psiholoģijas zinātniskie principi. Personības attīstības virzītājspēks ir sevis kā personības apzināšanās, ko psiholoģijā kā „*Ego*” ieviesa zinātnes pamatlicējs Z. Freids (*Sigmund Freud*), bet mūsdienu personības psiholoģijā

vairums pētnieku lieto „Es” konceptu. G. Svence iedala četrus *Es* veidus. *Es ideālais* – iztēlotie priekšstati par sevi, kādu es vēlētos redzēt sevi nākotnē. *Es nākotnē* – priekšstatu kopums, kāds es būšu pēc zināma laika. *Es pagātnē* – kādas īpašības man bija agrāk. *Es tagadnē* – aktuālais *Es*. (Svence 1999) Jauniešu vecums ir būtisks posms intelektuālo spēju attīstībā. Jauniešiem īpaši aktīva ir ne tikai seksualitāte, bet arī domāšana, kas kļūst arvien intelektuālāka, abstraktāka un patstāvīgāka, nereti var novērot arī tendenci pārspīlēt savas zināšanas, savu iespēju līmeni. (Svence 1999). Autore secina, ka tie ir centieni sevi identificēt sevi kā pieaugušo, kas liek domāt, ka, no psiholoģijas viedokļa, jauniešu vecumposmā dominē *tagadnes Es* un *nākotnes Es*. Jauniešu vecumposmā ir izveidojušās prasmes izvirzīt hipotēzes, improvizēt par dažāda satura informāciju, atrast nestandarta risinājumus, ietvert savas problēmas vispārīgu problēmu kontekstā, bet problēmu risināšanā jaunieši ir individuāli izvēlīgi, galvenokārt pievēršoties tām darbībām, kuras novērtē kā svarīgas. (Svence 1999)

Autorei nozīmīgs ir psihologu atzinums, ka šajā vecumposmā dominējošais *tagadnes Es* un it īpaši *nākotnes Es*, ļauj jauniešiem patstāvīgi risināt sev aktuālas problēmas, izdarīt izvēles un pieņemt patstāvīgus lēmumus. (Svence 1999) Tikpat svarīga ir atziņa, ka mūsdienu skolēnu raksturo brīva un neatkarīga rīcība, augsts pašvērtējums un ambīcijas, savu trūkumu atzīšana, pašanalīzes veikšana. (Lisičenkova 2012)

J. Bondarenko (Krievija) 2013.gadā, analizējot medjizglītības problēmas un to risinājumus informācijas sabiedrībā, raksturo mūsdienu jauniešus, kas autorei liek izdarīt secinājumus, ka jauniešu raksturīgākās iezīmes ir:

- spēja upurēt savu identitāti, iekļaujoties grupā, orientācija uz grupas, ne savām interesēm;
- orientēšanās uz komandu, pārliecinātība, savu tiesību pārzināšana;
- neprasmē aizpildīt brīvo laiku, tā ir maz;
- laika pavadīšana, pildot mājas darbus;
- laika ekonomēšana, vienlaicīgi veicot vairākus uzdevumus;
- par vērtībām uzskata godīgumu, novērtēšanu, atzinības izteikšanu. (Bondarenko 2013)

Tomēr, atšķirībā no vispārpieņemtajiem psihologu raksturojumiem, mūsdienu skolēniem novērojama īpatnēja domāšana, kas veidojusies tiem pieejamā informācijas apjoma ietekmē. R.Buņejevs, pievēršoties mūsdienu skolēna domāšanas analīzei, to raksturo kā „klipu domāšanu”.(Buņejevs 2002) Sociāli ekonomiskās vides ietekmē skolēna rīcībā ir vispārīga, savstarpēji nesaistītu faktu mozaīka, kas savākta, izmantojot plaši pieejamās informācijas un komunikāciju tehnoloģijas (Buņejevs 2002). Mūsdienu informācijas un komunikāciju tehnoloģijas sniedz milzīgu informācijas apjomu par praktiski jebkuru dzīves sfēru, un strādāt ar to sagādā problēmas ne tikai skolēniem, bet arī pieaugušajiem. Prasmi atlasīt nepieciešamos informācijas datus, apstrādāt, sistematizēt un izmantot tos pieprasa šīs dienas sociāli ekonomiskā vide. (Buņejevs 2002). Buņejevs uzskata, ka šī skolēnu domāšanas īpatnība pieprasa, lai tiktu piedāvāts „hiperteksts”, t.i. plaša apjoma teksts, kas ietver salīdzinoši īsas frāzes, tie var būt vairāki, savā starpā nesaistīti, tekstu fragmenti, par konkrētu tēmu.(Buņejevs 2002).) Darba autore iepriekšminētā teksta piedāvājumu saskata interneta vidē, taču paralēli šai atziņai rodas problēmjautājums, kā informācija jeb attīstības resurss, kas pieejamības un piedāvājuma ziņā ir neierobežots(Buņejevs 2002), var ietekmēt skolēna garīgo sfēru.

R.Abdejevs (Krievija), analizējot informācijas ietekmi uz personības attīstību, izdara secinājumu, kuram piekrīt darba autore, ka personības pašattīstības virzība (atkarībā no informācijas kvalitātes) var būt progresīva vai regresīva.(Abdejevs 1994) Pašattīstība izpaužas kā kvalitatīvas izmaiņas personības intelektuālā īpašuma, radošajā un garīgajā potenciālā; to vienotība nodrošina personības veidošanos un attīstību, veicinot kvalitatīvas pārmaiņas, kur radošais potenciāls kalpo kā priekšnoteikums personības pašattīstībai, savukārt, garīgais potenciāls, tostarp vērtību sistēma, nodrošina augstas kvalitātes informācijas izvēli un personības attīstības virzienu.(Abdejevs 1994) R.Abdejevs uzver vērtību sistēmas fundamentālo nozīmi personības garīgajā potenciālā, proti, tā virza indivīda vēlmes, rīcību un uzvedību. (Abdejevs 1994) Vērtības veidojas darbā un ir veids, kā izteikt attieksmi pret realitāti; tās balstās uz personīgajām zināšanām un darbojas, kā personības attieksme pret realitāti, uzvedības regulators un personību aktivizējošs faktors, vienlaicīgi garīgās vērtības, ideāli, principi, tikumība un vēlmes ir kā „informācijas atlasē filtrī”.(Abdejevs 1994) M.Alijeva, balstoties uz V.Jadova personības definīciju, ka „cilvēks no bioloģiska organisma par personību attīstās iedzimto spēju, dažādu

sociālo un kultūras faktoru ietekmē”, uzsver, ka personības veidošanās procesā, īpaši pusaudžu un jauniešu vecumposmā, sabiedrība un vide kalpo kā personības veidošanās orientieri, kas ietekmē arī sociālo iemaņu transformāciju.(Alijeva 2009) Secināms, ka informācijas kritiskas atlases veicināšanas nolūkā, uzmanība pievēršama skolēna vērtību sistēmai un tās pilnveidošanai.

Darba autore piekrīt viedoklim, ka mūsdienās informācijas nepieciešamībai ir izšķiroša loma personības un indivīda potenciālu veidošanās un attīstības procesā.(Alijeva 2009, Abdejevs 1994), kā rezultātā pārejas procesā uz informācijas sabiedrību autore saredz pedagogisku uzdevumu- nepieciešamību mainīt apziņu un kultūras līmeni, uzvedību un attiecības, kā arī asimilēt jaunus vērtību un mērķu jēdzienus.

Profesore L.Peiseniece, pamatojoties uz Fīniksas (ASV) universitātes zinātnieku veikto pētījumu „*Future Work Skills 2020*”, konstatē jau tuvākajā nākotnē nepieciešamās kompetences, visu starpā arī tādas, kā:

- spēju noteikt notiekošā nozīmību un dziļāko jēgu,
- spēju kvalitatīvi komunicēt **starpkultūru saskarsmē**,
- **inovatīvu un adaptīvu domāšanu**,
- spēju analizēt un interpretēt liela apjoma datus, **prasmī kritiski novērtēt jaunu informāciju un** saprast konceptus dažādās jomās,
- spēju izstrādāt darba procesus tā, lai sasniegtu vēlamu rezultātu,
- **spēju apstrādāt lielu informācijas apjomu** un atšķirt svarīgu informāciju,
- saprast, kā pilnveidot izziņas procesu,
- pēc iespējas efektīvāk izmantojot dažādas datu apstrādes tehnoloģijas,
- spēju strādāt produktīvi attālināti un iesaistīties virtuālas komandas darbā,
- veikt projektorentētus uzdevumus.(Peiseniece 2015)

Līdzīgu viedokli 2015.gada 14. oktobrī Aizkrauklē Izglītības pārvaldes sadarbības novadu metodisko apvienību seminārā „Darba tirgus prasībām atbilstoša izglītība un izglītojamo kompetences” pauž Latvijas Universitātes Dr.paed. docente I.Margeviča-Grinberga, uzsverot, ka šobrīd svarīgi jauniešiem iemācīt:

- risināt daudzšķautņainas un kompleksas problēmas,

- strādāt komandā,
- attīstīt prasmes darbam ar lielu informācijas apjomu,
- nodrošināt visa veida efektīvu komunikāciju.(Margeviča-Grinberga 2015)

Arī K.Oginisjana saskata līdzīgus mācību uzdevumus, vienlaicīgi akcentējot nepieciešamību piedāvāt skolēniem situācijas, kurās tie varētu:

- izprast reālo dzīvi un procesus, kas notiek tajā;
- saprast sabiedrības vajadzības, vērtības un cilvēku psiholoģiju;
- mācīties no savām kļūdām, darot, reflektējot, balstoties savā pieredzē;
- gūt zināšanas un pieredzi reālās dzīves problēmu risināšanai.(Oginisjana 2014)

Darba autore pedagoģiskajā darbā novērojusi vienu no informācijas sabiedrības izpausmēm- skolēnu neformālo pašizglītību, kuru skolēni gūst internetā un masu medijos pieejamajā informācijā. To apstiprina OECD (*Organisation for Economics Cooperation and Development*, Ekonomiskās Sadarbības un Attīstības organizācija) dati- 2009. gadā OECD Starptautiskajā skolēnu novērošanas programmā konstatēts fakts, ka 92% skolēnu mājās ir pieejams dators un interneta pieslēgums, kā arī sakarība, ja mājās ir dators, tad skolēnu vidējie sasniegumi lasīšanā, matemātikā un dabaszinātnēs ir augstāki. (Geske, Grīfelds 2010) Pamatojoties uz OECD pētījuma datiem un pedagoģiskajā darbā gūtajiem novērojumiem, autore izdara secinājumu, ka ir lietderīgi mācību stundās lietot IKT.

Autore saskata priekšrocības IKT tīmekļa piedāvājuma izmantošanā mācību procesā: pilnveidojot skolēnu prasmi daroties ar plašu informācijas apjomu, izmantojot literatūru un IKT, var tikt veicināta skolēna domāšanas attīstīšana un izziņas motivācijas paaugstināšana, kas kā prasmes būs pielietojama tālākā izglītības iegūšanā, kā arī ikdienas sociālajā un darba vidē.

II. IKT LATVIEŠU VALODAS STUNDĀS (DIDAKTISKĀS PIEREDZESAPKOPOJUMS)

Informācija, ar kuru skolēns stādā valodas stundās, ir ļoti plašs jēdziens, tāpēc lingvodidaktikā ir atšķirīgas pieejas, kas nosaka, ar kādu informāciju skolēniem nepieciešams strādāt (gramatiskā, teksta, lingvokulturoloģiskā u.c. informācija) un kā strādāt. Ar plašu jaunas informācijas klāstu nākas saskarties apgūstot valodu bilingvāli, tāpēc darba autores, kuras pedagoģiskajā darbā vispārīzglītojošā skolā nācies saskarties ar gadījumiem, kad skolēni atzīst, ka viņi vairs nedomā latviešu valodā un tās apguve sagādā grūtības, uzmanību piesaista lingvodidaktiskās pieejas bilingvālajā izglītībā.

K.Beikers(*Colin Baker*), plašāk aplūkojot lingvodidaktiskās pieejas bilingvālā izglītībā, nosauc strukturālo, funkcionālo (arī informatīvi komunikatīvo pieeja, kuru atbalsta arī Eiropas Padomes projekts moderno valodu apgūvē) un interaktīvo(arī sociāli komunikatīvā) pieeju. (Baker 2011)

Kā atzīst K.Beikers, vairums skolotāju strādā eklektiski, apvienojot un variējot strukturālās, funkcionālās un interaktīvās metodes, veicot gan gramatikas uzdevumus, gan strādājot pāros, gan izmantotojot lomu spēles.(Baker 2011) Sliktākajā gadījumā šo metožu apvienojums ir nepārdomāts un nesistemātisks, bet labākajā gadījumā izveidojas jauna tipa integrēta pieeja valodas apguvei.(Baker 2011) K.Beikers atzīmē, ka viens no pirmajiem mēģinājumiem apvienot dažādas valodas apguves pieejas bija Bostonas(ASV) speciālistu otrās valodas apgūvē piedāvātais vairākdimensiju programmas modelis, kura ietvaros vienlaikus tiek īstenota četru(lingvistiskā, kultūras, komunikatīvā un vispārīgas valodniecības)valodas aspektu apguve.(Baker 2011) Vairākdimensiju modelis tika izstrādāts, pamatojoties uz zinātnieku novērojumu, ka valodas mācību programmās jāapgūst pārāk daudz lingvistisku zināšanu, bet komunikatīvās kompetences attīstīšana ir sekundāra.(Baker 2011). Bostonas modelis turpmākajos gados tika izvērsts un padziļināts Kanādas zinātnieku Sterna un Trimbleja pētījumā, un, kā atzīmē K.Beikers, Kanādā veiktais pētījums kļuva par pamatu nozīmīgām izmaiņām lingvodidaktikā, izveidojot atjaunotas valodas apguves programmas, kuras raksturo šādi elementi (Baker 2011) :

a)valodas mācīšana aptver gan strukturālo, gan funkcionālo pieeju, pievēršot uzmanību gan valodas formai, gan funkcijām, gan kontekstam, t.i., gramatiskās kompetences attīstīšanu un analītisko pieeju valodai apvienojot ar komunikatīviem vingrinājumiem;

b)komunikācijas pieredze nodrošina valodas apguvējam izpratni un pamatiemaņas, aptverot jomas, kas skolēnam šķiet interesantas un nozīmīgas, sniedzot komunikācijas iemaņas un dzīvei noderīgas zināšanas, īpaši uzverot saistību starp valodu un kultūru, valodu un tautas paradumiem;

c) izpratne par valodu atvieglo tās apguves procesu, sniedzot pamatzināšanas par valodas būtību un funkcijām(piem., valodas varianti- apvidvārdi, dialekti, pasaules valodas, valodas cilme, bērna valodas attīstība, stereotipi par valodu);

d) skolēnu un skolotāja apzināšanās, ka mācās dzīvu valodu reālajai dzīvei, viens programmas aspekts papildina citu un tiek īstenoti vienlaicīgi un proporcionāli nepieciešamībai. (Baker 2011)

K.Beikers atzīst, ka integrētā pieeja, kurā četri aspekti(valodas sistēmas, kultūras, komunikatīvo iemaņu un lingvistisko zināšanu apguve) organiski pārklājas, īstenojas dabiskā ceļā un mūsdienu lingvodiktākā guvusi popularitāti.(Baker 2011) Darba autore saredz iespēju pielietot integrētu pieeju arī dzimtās valodas apguvē.

D.Laiveniece pauž viedokli, kuram piekrīt darba autore, proti, „var daudz mācīties no ārvalstu pedagogiem, var iepazīt viņu izglītības sistēmas, darba formas un metodes, bet praktiski izmantojams tikai tas, kas atbilst mūsu tautas kultūrvidei, nacionālajām interesēm, tautas mentalitātei, individuālajai domai, centieniem un ideāliem.”(Laiveniece,2000:20)

Viena sabiedrības svarīgākajām vērtībām ir valoda, jo tās prasme dod iespēju ne tikai sazināties, bet arī izzināt apkārtējo pasauli, savas un citu nāciju kultūras mantojumu, veiksmīgāk iekļauties izglītības vai darba vidē. Autore piekrīt pētnieku viedoklim, ka dzimtās valodas apguves aktualitāte pēdējos gados ir palielinājusies, jo mazinājusies skolēnu interese par to. Z.Anspoka skaidro, ka sabiedrībā notiekošās sociālās un ekonomiskās pārmaiņas izvirza jaunas valodas apguves un izmantošanas prasības, daudzveidīgāki kļūst informācijas avoti un līdzekļi valodas informācijas

uztverei un nodošanai (no grāmatas līdz tekstam e-vidē; no pasakas līdz instrukcijai; no neliela līdz „hipertekstam”; no tieši uztverama līdz „starp rindiņām” veidotam tekstam). (Anspoka 2014) Valodas prasmi raksturo gan „lingvistiskā kompetence, t.i., valodas leksikas pārzināšana un noteiktu formālu likumu pārvaldīšana, ar kuru palīdzību vārdiskās vienības pārveidojas par jēgpilniem izteicieniem, sociolingvistiskā kompetence, t.i., spēja izmantot un pārveidot valodas formas atkarībā no situācijas, diskursīvā kompetence, t.i., spēja uztvert un panākt atsevišķu izteicienu saistību sazināšanās modeļos, stratēģiskā kompetence, t.i., spēja izmantot verbālās un neverbālās stratēģijas, lai kompensētu valodas lietotāja robus zināšanās, sociokulturālā kompetence, t.i., noteiktu zināšanu pakāpe attiecībā uz sociokulturālo kontekstu, kurā tiek lietota valoda un sociālā kompetence- vēlēšanās sadarboties ar citiem un pārlicība par sevi, kā arī prasme iedomāties sevi citu vietā un spēja tikt galā ar sarežģītām sociālām situācijām” (Šilss, 1998:1–2).

Z.Anspoka uzskata, ka pasaules attīstības procesu ietekmē ar katru gadu nozīmīgāka kļūst valodā ietvertās kulturoloģiskās informācijas uztvere un izpratne, nacionālo tradīciju saglabāšana, jo sašaurinās kultūrvidē, kurā pārzina šīs tradīcijas un to attīstības vēsturi.(Anspoka 2014) Lai skolēni mūsdienu pārmaiņu laikā nepazaudētu latvisko identitāti, mācību procesā īpaša nozīme jāvelta valodas kulturoloģiskās informācijas aspektam.(Anspoka 2014) Autore piekrīt viedoklim, ka latviešu valodas mācība mūsdienās ir „skolas mācību priekšmets, kura mērķis ir palīdzēt skolēnam apgūt zināšanas par valodas likumībām, prasmi tās izmantot saziņas situācijās, lietot valodu atbilstoši valodas un runas kultūras normām un apzināties valodu kā vērtīgu pasaules kultūras sastāvdaļu, tās lomu personības pilnveidošanā, nacionālās identitātes saglabāšanā un tautas kultūras izzināšanā”. (Skujiņa, Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme, 2011:96) Lai dzimtās valodas mācību process būtu mērķtiecīgs un sistēmisks, atbilstīgs skolēna vajadzībām un spējām, viens no pamatjautājumiem ir lingvodidaktiskās pieejas izvēle. Lingvodidaktiskā pieeja „nosaka valodas mācību saturu, mācību metožu un mācību līdzekļu, kā arī mācību organizācijas un sasniegumu vērtēšanas formu izvēli atkarībā no valodas apguves mērķa, uzdevumiem un valodas apguvēja vajadzībām”. (Skujiņa, Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme, 2011:53)

Komunikatīvajā valodas mācību pieejā uzsvars tiek likts uz izpratni, nevis tikai uz valodas likumiem un to apguvi.(Baker 2011, Anspoka 2014) Lingvokulturoloģiski orientēts temats komunikatīvajā pieejā ir runas darbības

ierosinātājs un valodā ietvertu kultūras faktu un vērtību, tautas uzvedības kultūras tradīcijās pieņemto runas uzvedības modeļu apguves līdzeklis.(Anspoka 2014)

Lingvokulturoloģiskā pieeja balstīta idejās, ka valoda ir(Gavriļina,Vulāne 2008) :

1) tautas garīgais mantojums, kultūras fenomens, tā kultūrvēsturiskā vide, kas nodrošina lingvālas personības veidošanos;

2) kultūras radīta un galvenais kultūras attīstības nosacījums;

3) tautas kultūras dārgumu krātuve, kurā saglabāta tautas vēsturiskā pieredze (leksikā, tautasdziesmās un frazeoloģijā) un atspoguļota tās mentalitāte, nodrošinot kultūras tradīcijas vienotību.(Gavriļina, Vulāne 2008)

Sevināms, ka valodas apguve vienlaicīgi ir arī attiecīgās kultūras apguve, kā arī iespēja iepazīties ar citu tautu kultūras faktiem un vērtībām.

Cilvēka socializāciju, viņa kultūras un intelektuālos rādītājus, tieksmi pašizglītoties un izkopt savu vērtību sistēmu ietekmē dzimtās valodas prasmju līmenis. (Gavriļina, Vulāne 2008) Lingvodidaktikas speciālisti uzskata, ka pilnveidojot sociokultūras kompetenci, nepieciešams izvēlēties komunikāciju, kas vērsta uz skolēna kā lingvālas personības dialogu ar kultūras faktiem, konceptiem un vērtībām.(Gavriļina,Vulāne 2008)

Lingvokulturoloģijā izpētes objekts ir cilvēka kultūras un valodas kopsakarības un mijiedarbība, un lingvokulturoloģiskā pieeja, organizējot mācību darbu tā, ka tā laikā skolēns apjēgtu kultūras un valodas kopsakarības no savas subjektīvās pieredzes viedokļa un iekļautu tās savā valodas pieredzē, veicina skolēnu sociokultūras un komunikatīvās kompetences prasmju attīstīšanu.(Gavriļina, Vulāne 2008) Autore piekrīt viedoklim, ka apvienojot valodas apguves procesā jēdzienus *valoda, kultūra, personība*,. iespējams palīdzēt skolēnam apgūt dzimto valodu kā kultūras vērtību sistēmu.(Gavriļina, Vulāne 2008)

Lingvokulturoloģijas pieejas didaktikas pamatvienība ir lingvokulturēma, kas ir valodas un kultūras vienība; tajā apvienojas gan valodiskā, nozīme, gan kultūrjēga . tā var būt gan vārds, gan vārdu savienojums, gan teikums vai teksts, kā informācijas avots var kalpot arī ekstralingvistisks materiāls- ilustrācijas, gleznas, dialektu kartes

u.c.(Gavriļina, Vulāne 2008) Veicot lingvokulturēmas izpēti, skolēni attīsta kultūras identitāti, veido priekšstatu par valodu kā kultūras sastāvdaļu, kurā iekodēts tautas domāšanas veids un pieredze.(Gavriļina, Vulāne 2008)

Darba virzieni:

- 1) lingvokulturoloģiskās informācijas meklēšana, interpretācija, vērtēšana;
- 2) darbs ar citiem avotiem (informācijas precizēšana, papildināšana, izmantojot vārdnīcas - skaidrojošo vārdnīcu, etimoloģijas vārdnīcu frazeoloģismu, simbolu u.c., enciklopēdijas, vizuālos materiālus, interneta resursus, komentārus u.c.);
- 3) tautas priekšstatu par vērtībām rekonstruēšana, izmantojot folkloras materiālus, salīdzinot tradicionālo un mūsdienu izpratni;
- 4) dažādu kultūru fakti salīdzināšana un starpkultūru dialoga veidošana;
- 5) dialogs ar teksta autoru - ievērojamu attiecīgās kultūras personību: rakstnieku, dzejnieku, mākslinieku, zinātnieku u. c. (skolēni mācās saprast kultūrā nozīmīgas personības ētisko pozīciju saistībā ar kādu vērtību, salīdzināt savu un autora pozīciju);
- 6) jaunās kulturoloģiskās informācijas iekļaušana savā runas pieredzē- sava teksta radīšana (skolēni rada lingvokulturoloģiskās efīdes, esejas, vārda portretu u.c., tādējādi apgūst jaunu kulturoloģisku pieredzi). (Gavriļina, Vulāne 2008)

Sociokultūras kompetences pilnveidošana notiek pašattīstības procesā, veidojot saikni starp zināmo un jauno. Mūsdienu skolēnu domāšana ir nesistēmiska (Buņejevs 2002), un autore saredz, ka īstenojot lingvokulturoloģiskās pieejas darba virzienus, iespējams radīt nosacījumus informācijas sistematizēšanai.

Autore darbā novērojusi, ka tikai daļa skolēniem piedāvātā teksta mācību grāmatās ir tematiski, strukturāli un informatīvi pabeigti, pārsvarā kā mācību materiāli tiek izmantoti fragmenti no apjoma ziņā plašākiem tekstiem, tāpēc komunikatīvās un valodas kompetences pilnveidošana plānojama kā informācijas meklēšana un/vai iegūšana dažādos informācijas avotos. Mūsdienu sabiedrībā skolēni ir patstāvīgāki informācijas avotu izvēlē (Lisičenkova 2012), kas aktualizē jautājumu par kritisku informācijas atlasīšanu un informācijas lietotāja kultūru. Paredzot, ka skolēni izmantos sev ierastās IKT, darba autore meklē risinājumu pedagoga lomai šādā mācību procesā.

Darba autore uzmanību saista Latvijā plašu rezonansi ieguvušās izglītības programmas „Iespējamā misija” darbība un tās īstenotais mācīšanās modelis, kuru atzinīgi novērtē skolēni, bet pedagogu vidū tam nav viennozīmīga vērtējuma. Iepazīstoties ar iepriekš minētās programmas dalībnieku atziņām, rodama atbilde, kas ir skolēnu vērtējumā veiksmīgās pedagoģiskās darbības pamatā, un tā ir netradicionāla pieeja IKT pielietošanā un atbildības par sasniegumiem deleģēšana skolēnam. Autorei saistoša ir programmas „Iespējamā misija” kuratora, viena no mācību video portāla „macibuvideo.lv” izveidotājiem, Valmieras Pārgaujas ģimnāzijas pedagoga G.Narvaiša atziņa, ka IKT lietošanas augstāko līmeni nedefinē konkrētu tehnoloģiju lietojums.(Narvaišs 2012) Eksistē vairāki modeļi, kas raksturo IKT lietošanas līmeņus skolā un klasē, pārsvarā tiem visiem ir kopīga skala, kurus darba autore apkopojusi tabulā. (skatīt 2.1.tabulu).

Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju lietojuma mācību darbā raksturojums

2.1. tabula

IKT lietošanas līmenis	IKT lietojuma raksturojums	Piemērs
<i>Nulles</i>	Netiek lietotas.	-
<i>Pirmais</i>	Lieto tikai skolotājs obligātajām darbībām.	Izglītības iestādes dokumentu aizpildīšana.
<i>Otrais</i>	Skolotājs tehnoloģijas izmanto sava darba produktivitātei. Skolēni pasīvi lietotāji.	Jaunākās, aktuālākās informācijas meklēšana internetā. Komunikācija ar skolēnu vecākiem elektroniski. Lineāras un nelineāras prezentācijas, ziņu sižeti, video materiāli un ieraksti sociālajos tīklos, lai ieinteresētu skolēnus apgūt jauno

		tēmu. Foto un videokameras, lai digitāli saglabātu skolēnu darbus un tie skolēniem būtu pieejami arī mājās. Darbu termiņi, to kritēriji un ieteikumi skolēniem pieejami e-mācību vidē vai e-žurnālā.
Trešais	Skolotājs maina lomu no informācijas sniedzēja uz padomdevēju. Skolotājs sniedz skolēniem individuālu atbalstu. Skolēni ir aktīvi pieejamo tehnoloģisko rīku lietotāji.	Skolēni veido prezentācijas, rakstus. No vairākiem datoriem vienlaicīgi pieslēdzoties, papildina vienu dokumentu. Veic virtuālus laboratorijas darbus u.c.
Ceturtais	Skolēni mācās katrs savā tempā. Skolotājs darbojas kā konsultants un procesa virzītājs.	Skolēni uzņemas atbildību par savām mācībām.

Nulles līmenī tehnoloģijas netiek lietotas, pirmajā līmenī tehnoloģijas lieto tikai skolotājs obligātajām lietām - e-žurnāla aizpildīšanai, skolas vadības aptauju pildīšanai u.c.(Narvaišs 2012) Otrajā tehnoloģiju izmantošanas līmenī skolotājs tehnoloģijas izmanto savai produktivitātei - lai atrastu jaunāko, aktuālāko informāciju internetā, komunicētu ar skolēnu vecākiem elektroniski.(Narvaišs 2012) Otrajā līmenī tehnoloģijas galvenokārt lieto skolotājs, un skolēni vairāk ir pasīvi tehnoloģiju lietotāji.(Narvaišs 2012) Trešajā tehnoloģiju izmantošanas līmenī skolēni paši aktīvi izmanto pieejamos tehnoloģiskos rīkus, lai

1) mācītos padziļināti,

2) mācīšanās būtu tuvāka reālās dzīves problēmu risināšanai.(Narvaišs 2012)

G.Narvaišs skaidro, ka „atbilstoši šim tehnoloģiju lietošanas līmenim "Iespējamās misijas" skolotāju klasēs skolēni kopīgi veido prezentācijas vai rakstus, no vairākiem

datoriem vienlaicīgi pieslēdzoties un papildinot vienu dokumentu, veic virtuālus laboratorijas darbus u.c.(Narvaišs 2012) Skolēni skolotāja vadībā vēstures stundās izmanto "Google Maps" karti, atzīmējot tajā nozīmīgas vietas noteiktos vēstures posmos un veidojot maršrutus, ekonomikas stundās skolēni veido video reklāmas, literatūrā ievieto izlasīto grāmatu recenzijas vietnē "GoodReads", kā arī elektroniski sadarbojas ar klasesbiedriem un skolotāju, rakstot un saņemot labojumus un ieteikumus, lai savas esejas, prezentācijas un citus darbus padarītu pēc iespējas labākus".(Narvaišs 2012) Ceturtajā līmenī notiek personalizēta mācīšanās, kur skolēns var ietekmēt to, ko un kā viņš mācās, katrs skolēns mācās pēc savām spējām un savā tempā, saņemot atgriezenisko saiti.(Narvaišs 2012) „Iespējamās misijas” kurators G.Narvaišs atzīst, ka programmas īstenotā mācību modeļa mērķis ir „pietuvināt ikviena skolēna mācīšanās procesu tam, kā notiek mācīšanās privātsundās, un IKT ir tikai rīks, kas ļauj šo mērķi sasniegt”.(Narvaišs 2012)

Programmas „Iespējamā misija” absolvente S. Bukovska, Eiropas Savienības rīcības programmas mūžizglītības jomā „e-Twinning” koordinatore Latvijā, nošķir tehnoloģijas kā skolotāja rīku mācību stundas organizēšanai, satura demonstrēšanai un skolēnu digitālo prasmju attīstīšanu, uzverot, ka „interaktīvā tāfele noteikti palīdz skolotājam mācību darba organizēšanā, bet svarīgi arī identificēt, ko skolēns dara ar šo tāfeli un kādas digitālās prasmes apgūst, jo no skatīšanās vien ir grūti iemācīties praktisku darbību”.(Narvaišs 2012) Augstākais līmenis tehnoloģiju lietošanai klasē var šķist utopisks Latvijas situācijā, jo tas paredz, ka skolēni uzņemas atbildību par savām mācībām, tomēr G.Narvaišs atzīst, ka personalizēts mācīšanās process programmas „Iespējamā misija” ietvaros jau notiek, kā piemērus minot interaktīvu mācību materiālu, kas ļauj elektroniski atbildēt uz jautājumiem, savilkt līdzīgos, ieklikšķināt prasītos punktus grafikos vai kartēs un uzreiz saņemt automatizētu atgriezenisko saiti, izmantošanu. (Narvaišs 2012) Programmas kurators uzskata, ka „ideālā gadījumā ITK lietojumam mācību procesā būtu jānotiek trīs augstākajos tehnoloģiju izmantošanas līmeņos, kas sniedz skolotājam iespēju produktīvāk veikt dažādus uzdevumus, mainīt savu lomu no informācijas devēja uz padomdevēju un sniegt skolēniem individuālu atbalstu, t.i., izvirzīt skolēnu mācību procesa priekšplānā”.(Narvaišs 2012)

Iepazīstoties programmas „Iespējamā misija” darbību, autore saskata „partnerības pedagoģijas” iezīmes, kuras pamatprincipus, ieviesdams mūsdienu pedagoģijas leksikā jēdzienus „digitālie pilsoņi” un „digitālie imigranti”, definējis M.Prenskjs,(Prensky 2001) ar pirmo saprotot mūsdienu skolēnus un jauniešus, kuri jūtas komfortabli tehnoloģiju laikmetā, operatīvi apgūst visu inovatīvo, bet „digitālie imigranti” ir sabiedrības locekļi, kuri cenšas tikt līdzī straujajam IKT attīstības tempam. M.Prenskijs skaidro, ka „digitālie imigranti” dzīvo atmiņās par dzimteni, izmanto visas iespējas runāt dzimtajā valodā, bet jaunapgūtajā valodā „runā ar akcentu”, daži jaunajā kultūrā adaptējas ātri un veiksmīgi, citi neadaptējas un līdz galam neizprot vietējos iedzīvotājus, viņu dzīves stilu un tradīcijas”.(Prensky 2001) „Digitālo pilsoņu” un „digitālo imigrantu” ir dalījums, kas balstīts uz pedagoģijas, psiholoģijas un neirobioloģijas pētījumu atziņām, ar mērķi vienam otru labāk izprast un rast risinājumus problēmām, kas radušās straujās IKT attīstības rezultātā. M.Prenskijs uzskata, ka jāveic būtiskas reformas izglītības sistēmā- kā mācību saturā, tā metodikā.(Prensky,2001) M. Prenskijs pauž viedokli, ka tradicionālā izglītības sistēma, kura pamatā balstīta uz lasīšanu un iegaumēšanu, kopumā neatbilst „digitālajiem pilsoņiem”, tādēļ izvirza aktualitāti pārskatīt mācību saturu, atmetot lieko un iekļaujot aktuālo, radīt jaunas didaktiskās pieejas, (Prensky 2001) un piedāvā sadarbību un „partnerības pedagoģiju” („partnering pedagogy”), kā jaunu pedagoģisku risinājumu, kas atbilst „digitālajiem pilsoņiem”. (Prensky 2010)

Darba autores pieredze apstiprina M.Prenkija paustā viedokļa atbilstību realitātei, mūsdienu skolēni un jaunieši tehnoloģiju lietošanas jomā nereti ir kompetentāki kā pedagogi, tādēļ atbalsta M.Prenskijs ideju, ka situācijā, kad skolotāja kā informācijas sniedzēja loma mācību procesā mazinājusies, nepieciešams jauns mācību modelis, kuru zinātnieks definējis kā „partnerības pedagoģiju”. Partnerības pedagoģijas pamatā ir lomu maiņa pedagoģiskajā procesā, skolēni uzņemas atbildību par paveicamo darbu, kas veicina skolēna patstāvību, bet skolotājs ieņem skolēna konsultanta lomu, kas padara mācību darbu individuālāku, atbilstīgu katra skolēna progresā līmenim. Tādējādi veidojas dialogs starp skolēnu un skolotāju, bez tam arī paša skolēna un skolotāja dialogs ar sevi, šī procesa rezultātā pilnveidojas abas darbībā iesaistītās puses.(Prensky 2010)

Darba autore pieņem, ka šāds mācību modelis ir piemērotas apgūstot dzimto valodu vidusskolas klasēs, kur atbildība „partnerības pedagoģijas” ietvarā tiek deleģēta skolēnam, bet skolotājam uzmanība pievēršama tam, kā nepazaudēt sistēmu procesā, kurā skolotājs palīdz valodas apgūvējam vienlaicīgi apgūt valodas likumsakarības un gūt lingvokulturoloģisku pieredzi, izmantot tās dažādās saziņas situācijās.

III. Izmēģinājumdarbības gaita un rezultāti

Izmēģinājumdarbība tika veikta Līgatnes novada vidusskolā. Izmēģinājumdarbības laiks 12.01.2016. - 30.03.2016. Izmēģinājumā piedalījās 10.un 12.klases 23 skolēni.

Izmēģinājumdarbības posmi:

1) 12.01.2016 - 28.01.2016. Empīrisko datu vākšana.

10.un 12.klases skolēnu sekmju izpēte.

Mērķis: noskaidrot kopējos klases skolēnu sasniegumus un atsevišķi katra skolēna vidējos mācību rādītājus, kā arī sekmju līmeni latviešu valodas mācību priekšmetā.

10.un 12.klases skolēnu novērojumu veikšana.

Mērķis: novērot skolēnu uzvedību, paradumus, konstatēt pozitīvo un problēmas mācību procesā

10. un 12.klases skolēnu anketēšana, datu apkopošana.

Mērķis: noskaidrot mācīšanas paradumus, traucējošos faktorus, atzītos mācīšanās veidus, attieksmi pret mācībām un informācijas iegūšanas paradumus un iemaņas darbā ar informāciju.

2) 29.01.2016 - 16.02.2016. Metodes un paņēmieni aprobācija.

Diagnosticējošā materiāla izstrāde, diagnostika un analīze.

Mērķis: novērtēt prasmi iegūt, analizēt un sintezēt informāciju, pielietot dažādas lasīšanas stratēģijas.

Metodiskā materiāla izstrāde un izmēģinājumdarbība.

Mērķis: piedāvāt mērķtiecīgi izvēlētus uzdevumus, ņemot vērā iespējas un problēmas, kuras bija konstatētas pētījuma iepriekšējā posmā.

3) 10.03.2016. - 30.03. 2016.Sadarbības rezultātu apkopošana.

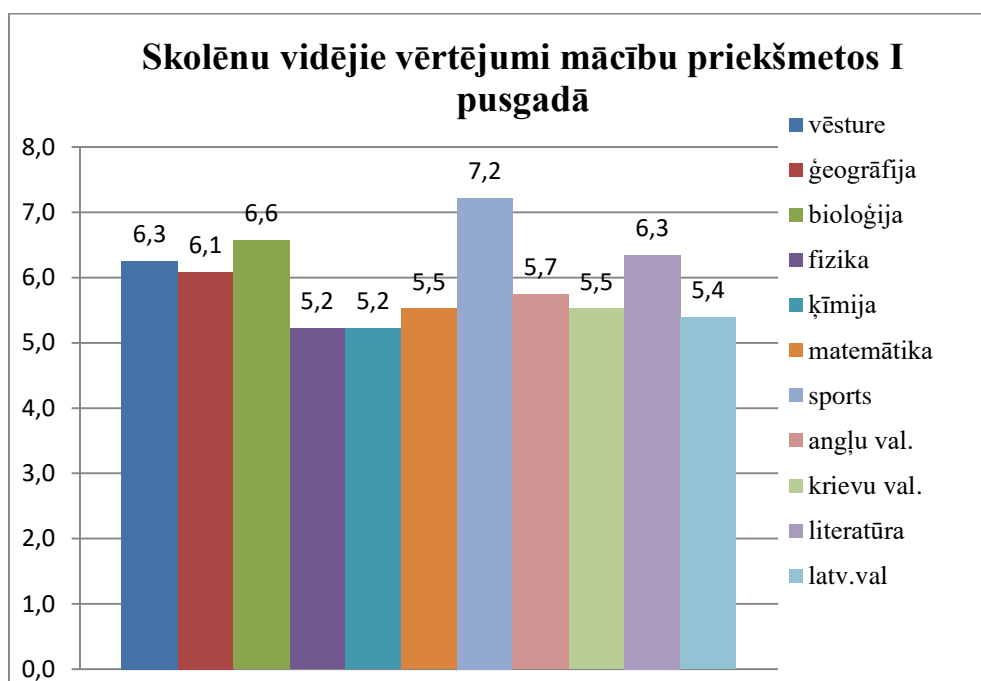
Mērķis: analizēt un apkopot izmēģinājumdarbības rezultātus konstatēt, pozitīvo un problēmas.

3.1.Empīrisko datu vākšana un analīze

Skolotāja, plānojot veikt metodes aprobāciju vidusskolas klasēs, veica skolēnu sekmju izpēti, skolēnu novērošanu un aptauju, lai noskaidrotu skolēnu mācīšanās paradumus, attieksmi pret mācībām.

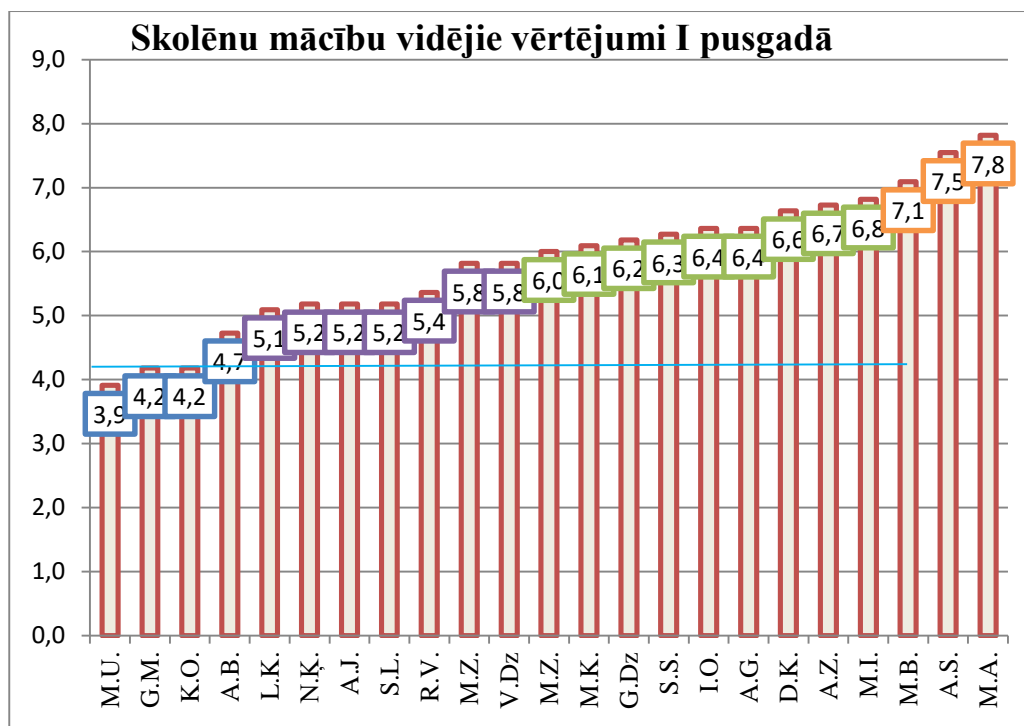
Skolēnu sekmju izvērtējums

10. un 12.klases skolēnu sekmju izpēte tika veikta, izmantojot 2015./2016.m.g. 1.pusgada mācību darba rezultātus, tie atspoguļoti diagrammā 3.1.1.attēlā.

3.1.1.att.

Visaugstākais sekmju līmenis pētījuma grupā ir sportā, sasniedzot 7,2 balles. To iespējams skaidrot ar faktu, ka skolēnu vidū ir zēnu, kuri aktīvi nodarbojas ar sportu, īpatsvars. Otrais augstākais vidējais sekmju līmenis ir bioloģijā - 6,6 balles, tam seko literatūra un vēsture ar vidējo rādītāju 6,3 balles. Taču kopējais vidējais sekmju līmenis ir salīdzinoši zems - 5,9 balles. Viszemākais vidējais rādītājs fizikā un ķīmijā – tikai 5,2 balles, savukārt trešais zemākais vidējais rādītājs ir latviešu valodā - vidēji 5,4 balles – tas ir zemāks kā svešvalodu vidējie sekmju rādītāji (krievu valodā - 5,5 un angļu valodā 5,7 balles). Svešvalodu apguvē pārsvarā tiek izmantota valodas mācības komunikatīvā pieeja, taču nevar apgalvot droši, ka šis fakts ir pamatā relatīvi augstākiem sasniegumiem. Salīdzinoši zemos vērtējumus iespējams skaidrot ar lielo slodzi, jo vairums skolēnu ārpus mācību laika aktīvi sporto, trenējas, kā arī piedalās sabiedriskajā un kultūras dzīvē.

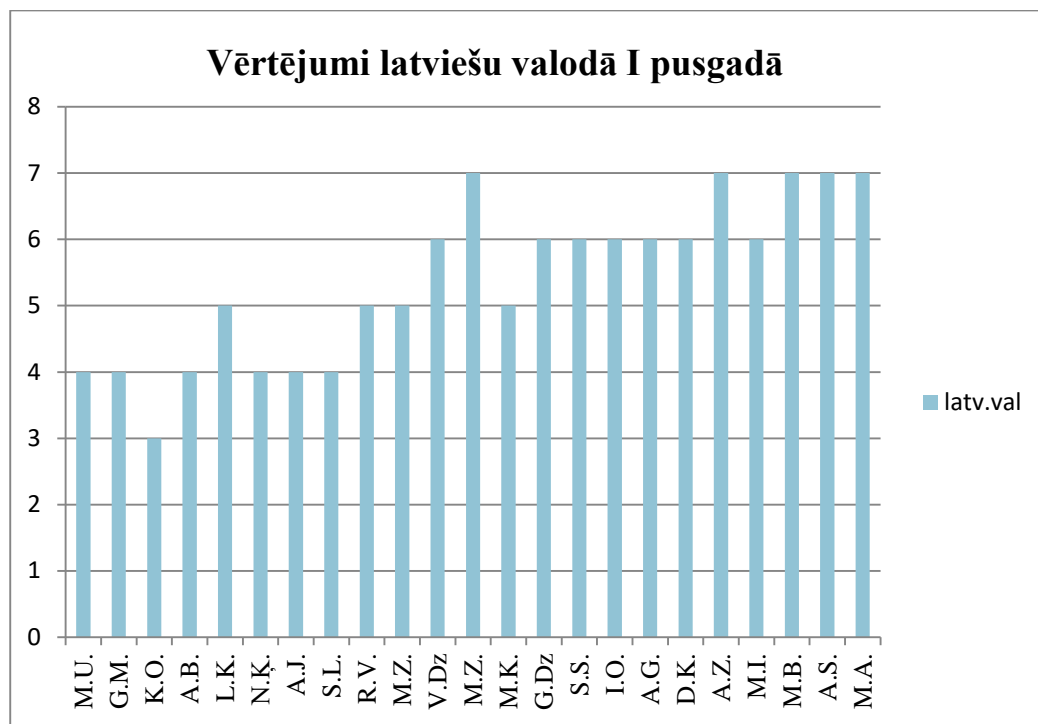
3.1.2.att.

Vidusskolas klasēs mācās 14 zēni un 9 meitenes, skolēnu vidējais sekmju līmenis I semestrī ir 5,9, tikai trīs skolēnu vidējais sekmju līmenis pārsniedz 7 balles, bet viena skolēna vidējais mācību sasniegumu vērtējums ir zemāks par četrām ballēm, t.i., 3,9 balles (skatīt 3.1.2.attēlu) Skolēnu sekmes ir viduvējas, vairākiem skolēniem zemākas kā viduvējas, trīs skolēni ir nesekmīgi, pie tam, nesekmīgie skolēni nav tie, kuri aktīvi sporto vai piedalās sabiedriskajā un kultūras dzīvē ārpus mācībām. Zemais sekmju līmenis liek domāt par iespējamu mācību motivācijas, zināšanu, prasmju trūkumu. Skolotāja pieņem, ka skolēni atrodas personības identitātes koncepta *tagadnes Es* un *nākotnes Es* meklējumos, kas saskan ar personības attīstībai raksturīgo šajā vecumposmā. Ja secina, ka zemās sekmības līmenis ir vēl neizveidojies personības identitātes *Es* koncepts, tad skolotāja uzdevums ir palīdzēt veicināt to attīstīt, tāpēc metodiskajā materiālā nepieciešams iekļaut uzdevumus, kas skolēnus pilnveidotu kā personības, stiprinātu skolēnu pašapziņu, attīstītu pašmotivāciju.

Skolotāja plāno mācību motivāciju veicinošus, izzīņas interesi pastiprinošus uzdevumus, ar nolūku veicināt personības *Es koncepta* attīstību.

3.1.3..attēla diagrammā redzami skolēnu 1.mācību pusgada vērtējumi latviešu valodā . Vidusskolas skolēnu vidējais rādītājs latviešu valodas mācību priekšmetā ir 5,4, augstākais vērtējums ir 7 balles, zemākais - 3 balles. Viduvējas un vājas sekmes ir teju

50% vidusskolēnu, kas rosina domāt, ka skolēniem trūkst intereses un motivācijas apgūt dzimto valodu. Faktiskā situācija liek domāt, ka skolēniem mācību priekšmets nešķiet saistošs, un meklēt risinājumu, kā veicināt skolēnu interesi par *Latviešu valodas* mācību priekšmetu.

3.1.3. att.

Novērojumu analīze

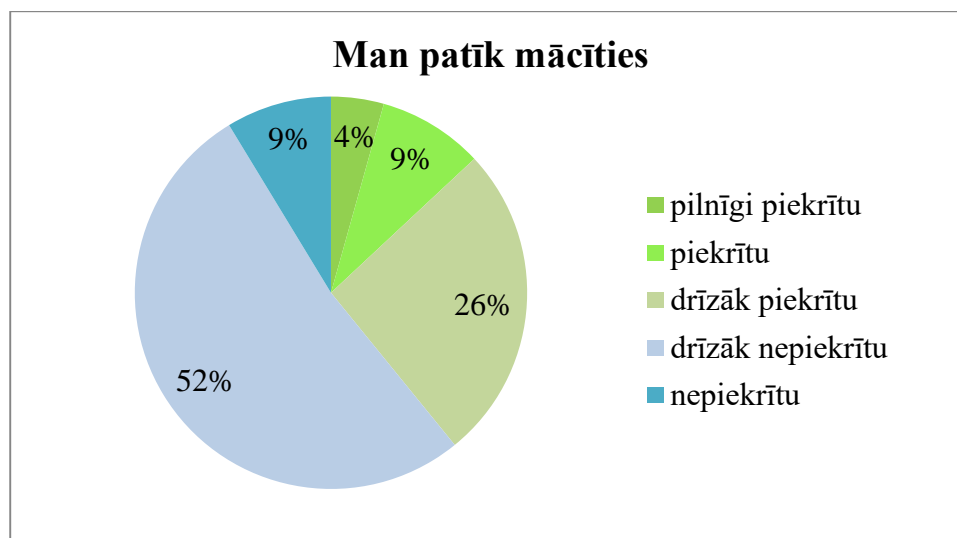
Sarunās ar mācību priekšmetu skolotājiem klases sekmes kopumā tiek vērtētas kā viduvējas, un skolotāji pauž viedokli, ka skolēniem trūkst intereses par mācībām, kā arī uzsver, ka skolēni daudz kavē, kas arī var liecināt par intereses trūkumu. Kā viens no pamatojumiem zemajai interesei par mācībām tiek minēta arī skolēnu aktīvā darbība ārpusskolas aktivitātēs - skolēni aktīvi piedalās sporta treniņos, dzied novada korī, piedalās sabiedriskajā dzīvē, viens respondents ir iesaistījies Latvijas Republikas Zemessardzē.

Skolēni sadalījušies vairākās grupās, bet attiecības visumā draudzīgas. Skolēniem ir daudzpusīgas intereses. Mācību stundās skolēni ir skaļi, grūti motivējami mācību darbam interesi par mācībām izrāda atsevišķi skolēni, lielākā daļa skolēnu aktivitāti mācību procesā neizrāda, arī mājasdarbus veic neregulāri, daļa praktiski nepilda mājās uzdoto. Sarunās ar skolēniem, kuri plāno piedalīties izmēģinājuma stundā, atklājas, ka skolēni labprāt vēlētos mācībās izmantot informācijas un komunikāciju tehnoloģijas. Uz jautājumu „Vai stundās izmanto informācijas un komunikāciju tehnoloģijas?”, skolēni pauda nožēlu, ka mobilajiem telefoniem, viedtālruniņiem mācību stundās jābūt izslēgtiem un latviešu valodas stundās ļoti reti izmanto mūsdienu tehnoloģijas, lielākoties tas notiekot apmeklējot „e-klasi”. Tiekot gan izmantoti jau gatavie uzdevumi, kas ir latviešu valodas mācību grāmatas „Nāc!” un CD komplektizdevumā. Šis lietojums atbilst 2.līmenim. (Narvaišs 2012) Tāpēc skolotāja, lai veidotu pozitīvāku skolēnu attieksmi latviešu valodas mācību stundās, paredz, ka izmēģinājuma stundās tiks izmantoti informācijas un komunikāciju tehnoloģiju rīki.

Skolotājas uzmanību piesaista fakts, ka vairāki skolēni aksesuāros izmanto dažādus etnogrāfiskos rakstus un zīmes: meitenēm rotaslietās - gredzenos, rokassprādzēs, kā arī telefonu piekariņos, zēniem - telefonu vāciņos, uzlīmēs uz skolas un sporta somām. Šis novērojums liek domāt par personības identitātes piederību un skolēnu cenšanos to apliecināt. Tas liek skolotājai domāt, ka skolēniem varētu būt interese par baltu etnogrāfisko zīmju skaidrojumu, kas ļauj izdarīt mācību stundu temata izvēli „Baltu valodas”, atbilstoši vidusskolas mācību programmai.

Anketu rezultātu analīze

Anketas aizpildīja 23 respondenti (14 zēni, 9 meitenes), kuru attieksmi pret mācībām kopumā kā pozitīvu var vērtēt 39% aizpildīto anketu (skatīt 3.1.4. attēlu.), tātad par vienu no skolēnu vadošajām nodarbēm vairumā gadījumu nevar uzskatīt mācības skolā. Tas atspoguļojas arī respondentu sekmēs.

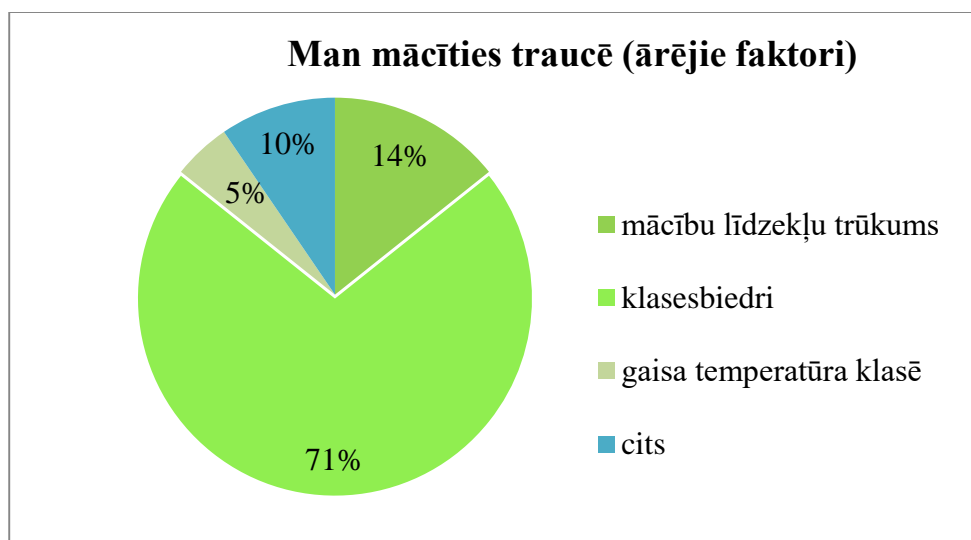
3.1.4 attēls

Skolēniem vislabāk patīk sporta, bioloģijas un literatūras stundas, kā pamatojums tiek minēta vēlme aktīvi darboties (sports), interesantums (pētījumi un eksperimenti) un mācību priekšmeta vienkāršība (skolēnu priekšzināšanas un spēja izprast mācību saturu). Vērā ņemams fakts, ka tikai viena respondenta anketā pieminēts latviešu valodas mācību priekšmets.

Apkopojums par mācību stundām, kuras respondenti vērtē negatīvi, parāda, ka lielākai daļai nepatīk matemātika, angļu valoda, krievu valoda un latviešu valoda, retāk minēti ķīmijas, fizikas un vēstures mācību priekšmeti. Kā iemesli nepatīkai tiek nosaukti mācību satura sarežģītība, skolotāja neprasmē labi izskaidrot, liels mājas darbu apjoms un tiek apšaubīts apgūtā noderīgums turpmākajā dzīvē.

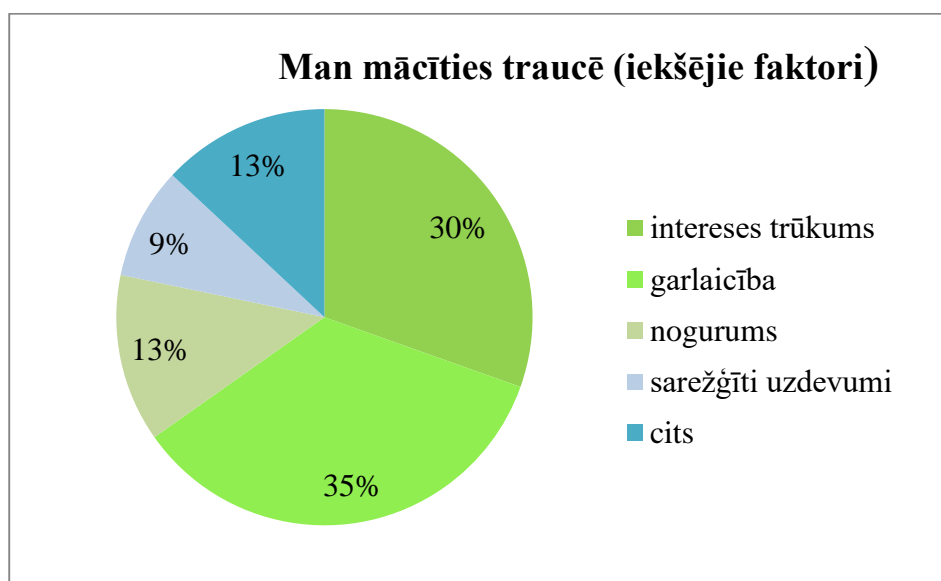
Skolēnu mācību darbu ietekmē vairāki ārējās vides faktori (skatīt 3.1.5.attēlu), piemēram, 71% anketu par traucējošiem tiek uzskatīti klasesbiedri. 14% anketu kā traucējošs faktors tiek minēts mācību līdzekļu trūkums, bet citu iemeslu vidū visbiežāk tiek minēti mobilie telefoni, sociālo tīklu pieejamība un televīzija. Atbildes neizraisa pārsteigumu, jo stundās, pēc mācību priekšmetu skolotāju teiktā, skolēniem bieži nav līdzīgu mācību līdzekļu, paši skolēni ir skaļi un grūti motivējami mācību

darbam. Nenovēršot troksni, tiek traucēts mācību darbs, jo tas stundās ir koncentrēšanos kavējošs faktors (analogi, mobilā telefona zvans stundā traucē ne tikai tā saņēmējam, bet arī novērš visas klases uzmanību no mācību darba).

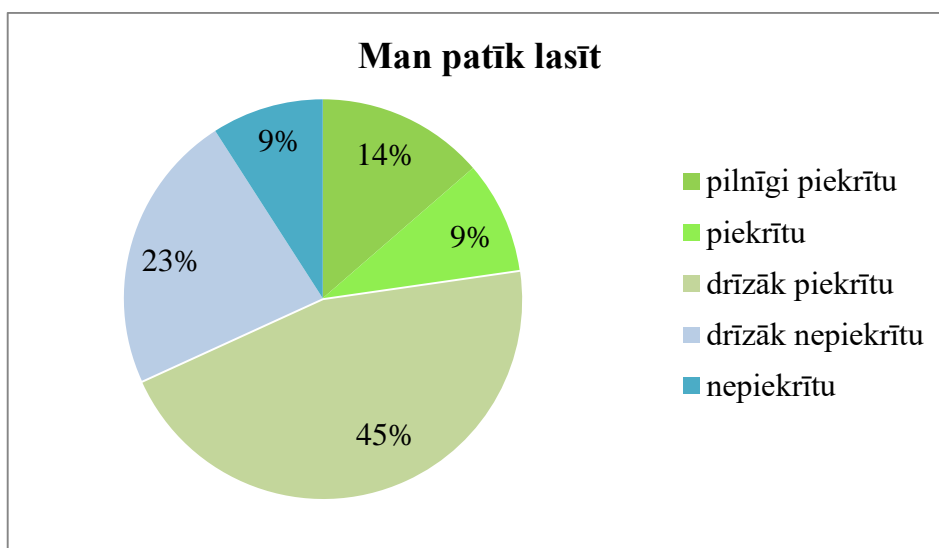
3.1.5..att.

Mācību procesu traucējoši var būt ne tikai ārējie, bet arī iekšējie faktori, par svarīgu uzskatāma katra skolēna individuālā motivācija. Anketu rezultāti atklāj, ka respondenti pārsvarā par traucējošiem faktoriem uzskata (skatīt 3.1.6.attēlu) garlaicību (35%) un intereses trūkumu (30%), retāk minēta uzdevumu sarežģītība(9%) un nogurums (13%). Vēl jāmin tādi faktori, kā veselības problēmas.

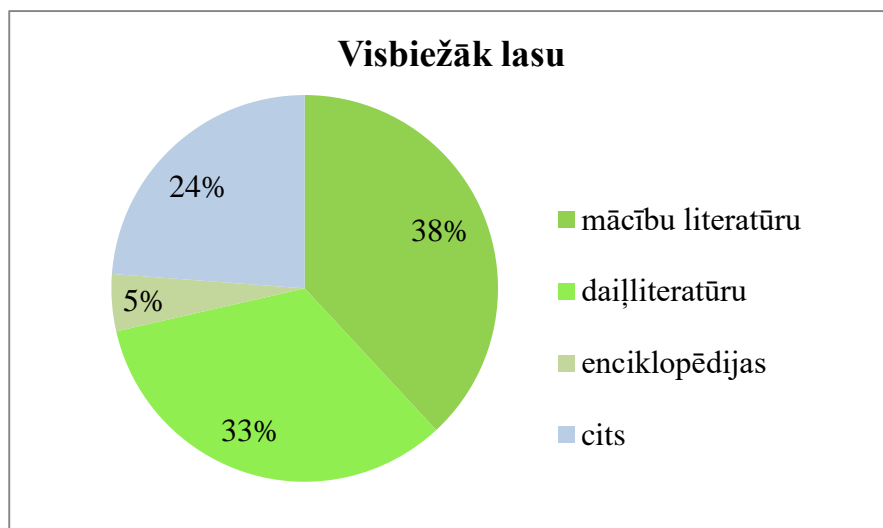
3.1.6 .att.

Respondentu attieksmi pret lasīšanu raksturo 3.1.7.attēls, kas ļauj secināt, ka tā vērtējama pozitīvi 68% anketu. Skolēniem lasīšana patīk, tā ļauj atslēgties no realitātes, sniedz iespēju fantazēt un uzzināt ko jaunu, attīsta loģisko domāšanu, papildina vārdu krājumu. Pozitīvā attieksme pret lasīšanu ir vērā ņemams faktors, izvēloties darbu ar tekstu. Paredzams, ka skolēniem, iepazīstoties ar plašu informāciju, neradīsies problēmas ar teksta lasīšanu, tekstā paustās informācijas uztveri un izpratni.

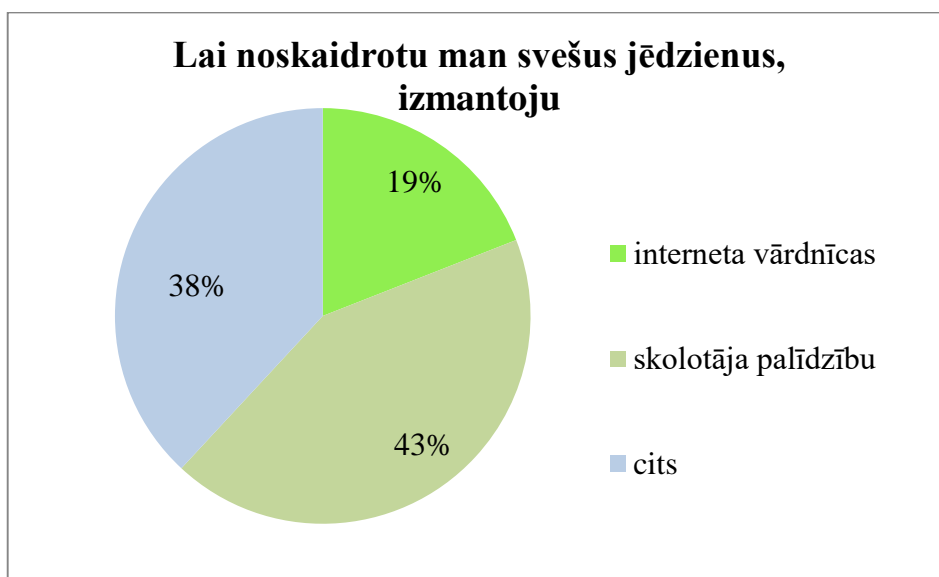
3.1.7. att.

Tikpat nozīmīgi bija noskaidrot, kāda veida tekstus skolēni izvēlas lasīt. 3.1.8.attēlā redzams, ka 38% aptaujāto visbiežāk lasa mācību literatūru, 33% dod priekšroku daiļliteratūrai un tikai 5% interesē informācija enciklopēdijās. Ņemot vērā, ka skolēni zināšanu papildināšanai reti izmanto enciklopēdiju saturu, tad, plānojot darbu stundās, būtu nepieciešams radīt interesi par šāda veida lasāmvielu, izmantojot enciklopēdijas un vārdnīcas.

3.1.8.att.

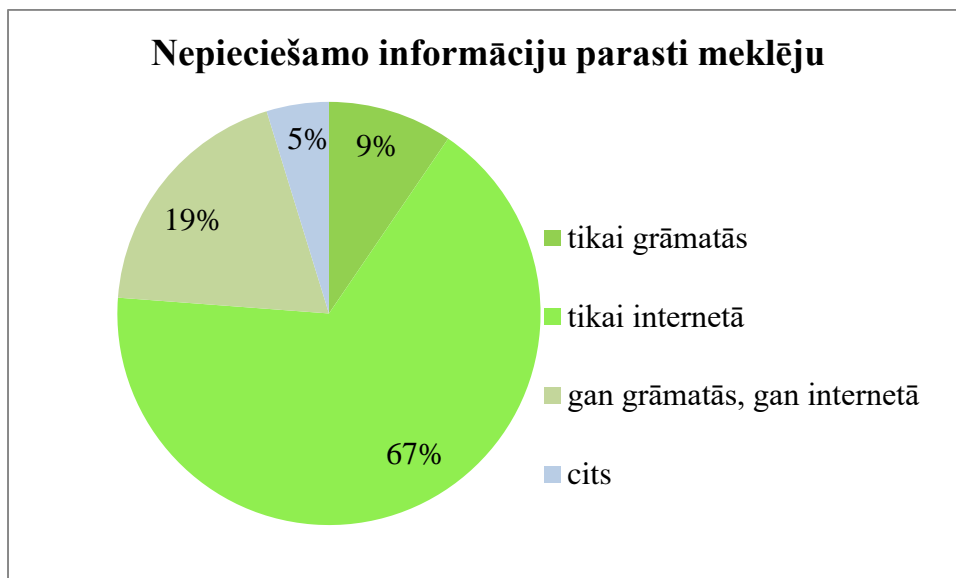
Anketās tika uzdots jautājums, lai noskaidrotu, kur skolēni meklē atbildes, sastopoties ar svešiem jēdzieniem. Respondentu atbildes liecina par to, ka visbiežāk (38%) skolēni vēršas pie skolotāja, sagaidot gatavu skaidrojumu, tikai 19% izmanto interneta vārdnīcas, savukārt drukātās vārdnīcas skolēni praktiski neizmanto (skatīt 3.1.9.attēlu). Ievērojams skaits respondentu (38%) norāda, ka necenšas noskaidrot, bet gan izprast iegūtās informācijas kontekstā. Plānojot darbu stundā, skolotājam vērība jāpievērš tam, lai skolēniem tiktu radīta interese par informācijas bagātību vārdnīcās un tās praktisko pielietojamību.

3.1.9.att.

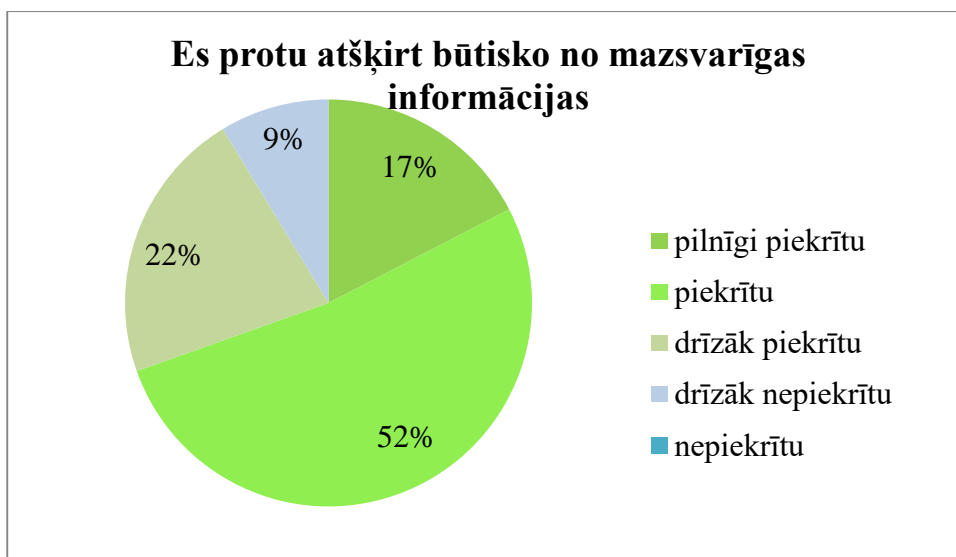
Respondentu paradumus informācijas meklēšanā atspoguļo 3.1.10.attēls, kurā gūstams apstiprinājums, ka respondentu vidū interneta lietojums informācijas

meklēšanā dominē, sasniedzot 86% , drukātās grāmatas kā informācijas ieguves avots minēts 9% atbilžu, bet 5% tiek norādīts, ka respondenti informāciju iegūst no televīzijas, draugiem un ģimenes locekļiem. Atbildes sniedz apstiprinājumu tam, ka internets kā informācijas aprites vieta ieņem vadošo vietu skolēnu vidū. Šis fakts jāņem vērā plānojot darbu stundā, piedāvājot skolēniem pašiem meklēt nepieciešamo informāciju, izmantojot interneta resursus, bet jārespektē arī skolēnu paradums lasīt grāmatas.

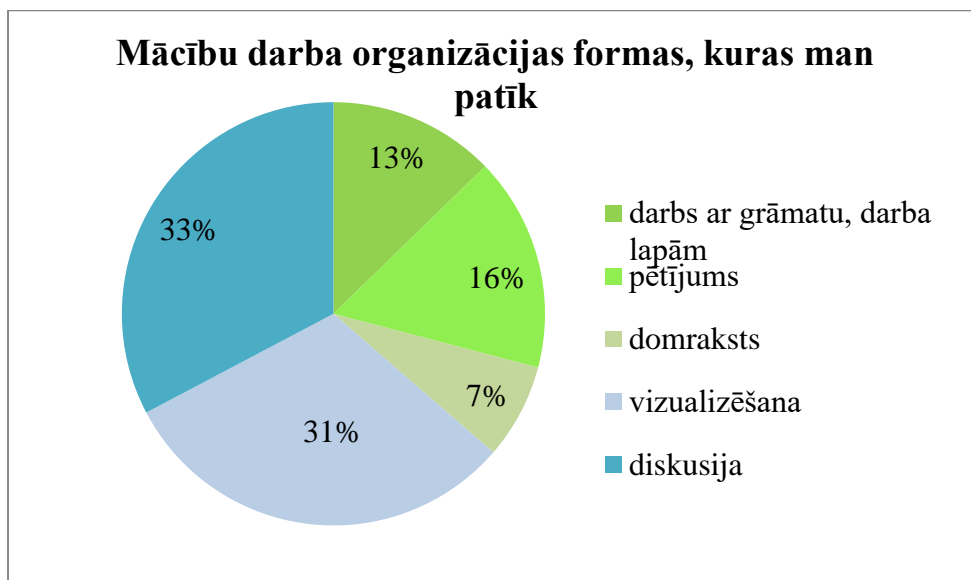
3.1.10.att

Strādājot ar liela apjoma informāciju, nepieciešama prasme izmantot dažādas lasīšanas stratēģijas, novērtēt un interpretēt informāciju. Anketās sniegtās atbildes parāda, ka 91% respondentu savas prasmes atšķirt būtisku informāciju no mazsvarīgas vērtē pozitīvi, bet 9% nav pārliecināti par savām prasmēm (skatīt 3.1.11. attēlu) Šādas atbildes liecina par skolēnu prasmi lasīt un pielietot lasīšanas stratēģijas, kas nav mazsvarīgi strādājot ar „hipertekstu”, tomēr pastāv iespēja, ka atsevišķiem skolēniem tas varētu būt problemātiski. Skolotājam šis fakts jāņem vērā, pastiprināti pievēršot uzmanību atsevišķu skolēnu praktiskajai darbībai stundas gaitā.

3.1.11.att.

Aptaujātie skolēni stundās vislabprātāk vēlas diskutēt(33%), jo var izteikt savu viedokli un skolēniem pierakstīt nepatīk, un vizualizēt (31%), jo tā ir iespēja izpausties radoši. Mazāka daļa respondentu (13% -16%) priekšroku dod pētījumiem un darbam ar mācību grāmatu, darba lapām, un tikai 2 skolēni jeb 7% atbalsta domraksta rakstīšanu.(skatīt 3.1.12.attēlu)

3.1.12.att.

Tātad, plānojot darbu, ir mērķtiecīgi izvēlēties respondentu atzītās mācību metodes, piemēram, diskusiju un vizualizēšanu. Pozitīva rezultāta gadījumā viedokļu apmaiņa var sekmēt tēmas pilnīgāku apguvi un savstarpējo attiecību uzlabošanos. Būtu vēlamams ieinteresēt skolēnus attīstīt prasmes pētījumu vai daļēju meklējumu

veikšanā, kas ir izziņas procesu veicinošas metodes, kā arī, plānojot radošo darbu, vizualizēšanu pieļaut kā alternatīvu domrakstam.

3.2. Metodes izmēģinājumdarbība

Diagnosticējošā darba izstrāde un gaita.

Izmēģinājuma stundu sagatavošanā skolotāja, ievērojot zinātniskuma, sistemātikas un pēctecības principus, pirmajā stundā plāno sagatavot skolēnus darbam ar informāciju:

- 1) aktualizējot jēdziena „informācija” nozīmi,
- 2) aktualizējot jēdzienus „droša informācija”, „informācijas lietotāja kultūra”
- 3) aktualizējot lasītprasmes un lasīšanas stratēģiju lomu informācijas uztveršanā,
- 4) veidojot savu „Informācijas lietošanas instrukciju”.

Mūsdienu jauniešu domāšana tiek raksturota kā „klipu domāšana”(Buņejevs 2002), tādēļ skolotāja iecerējusi, ka skolēni iegūto informāciju izmantos, lai izveidotu sev „Informācijas lietošanas instrukciju”, kas tiem būs noderīga tālākajā darbā, veicot darbu ar dažāda veida informāciju izmēģinājuma stundā un detalizēto informāciju sintezējot. Instrukcija jāveido universāla, lai tā būtu pielietojama jebkurā situācijā, saskaroties ar jebkāda veida informāciju. Mūsdienu skolēns ikdienu saskaras ar milzīgu informācijas apjomu mediju telpā, sociālajos tīklos un mācību darbā, tādēļ skolotāja, paredzot, ka skolēniem tālākajā dzīves darbībā (gan ikdienas sabiedriskajā dzīvē, gan turpinot mācīties, gan strādājot jebkurā profesijā) nāksies saskarties ar informāciju, uzskata, ka nepieciešams aktualizēt jautājumu par informācijas lietošanas kultūru. Skolotāja, pielietojot partnerības pedagoģijas pieeju, jau diagnosticējošā darba gaitā pieļauj, ka skolēni drīkst uzdot jautājumus, ja tādi rodas. Skolotājas uzdevums nav uz tiem atbildēt, bet gan ar uzvedinošiem jautājumiem virzīt skolēnu meklēt atbildes pašam.

Skolotāja apzināti izvēlējusies teksta materiālu no atšķirīgiem avotiem, lai noskaidrotu, vai jaunieši izprot, kas ir droša, ticama informācija, un ar ko tā atšķiras no informācijas, kas nebūtu uzskatāma par ticamu.

Mācību stundas tēma: informācija.

Mācību metodiskais paņēmieni: darbs ar tekstu, attīstot prasmes atrast informāciju un to pielietot savā pieredzē. Skolēniem šajā stundā tiek piedāvāts darbs ar tekstu, izmantojot interneta resursus.

Diagnosticējošās stundas mērķis. 1)diagnosticēt skolēnu prasmi strādāt ar informāciju 2)pārliecināties, vai skolēni izprot, kas ir informācijas lietotāja kultūra. 3)skolēnu sagatavošana nākamajām izmēģinājuma stundām.

Diagnosticējoša darba uzdevums: noskaidrot skolēnu prasmes, pielietojot dažādas lasīšanas stratēģijas,

- 1) noteikt teksta tipu un lietotās valodas stilu;
- 2) novērtēt informācijas ticamību;
- 3) noteikt autora komunikatīvo nolūku;
- 4) iegūtos datus sintezēt informācijā un veidot savu tekstu, ievērojot literārās valodas normas un žanra prasības.

Diagnosticējošā darbā materiālā iekļauti:

- skolēna darba lapa ar 4 uzdevumiem (8.pielikums);
- jēdziena *informācija* skaidrojums (9.pielikums);
- teksts par lasītprasmes nozīmi(10.pielikums), jo tiek paredzēts, ka skolēni izmēģinājuma stundu gaitā sastapsies ar dažāda veida informāciju,t.sk., ar liela apjoma informatīviem tekstiem, tādēļ nepieciešams skolēnos aktualizēt zināšanas par lasīšanas stratēģijām;
- *Eduspace* e-vidē atrodams mācību materiāls ar ieteikumiem, kā strādāt ar liela apjoma informāciju(11.pielikums).

Skolotāja paredz, ka darbā tiks vērtētas prasmes(3.pielikums):

- 1) noteikt teksta tipu un lietoto valodas stilu,
- 2) noteikt autora komunikatīvo nolūku,
- 3) novērtēt informācijas ticamību,
- 4) veidot tekstu, ievērojot literārās valodas normas un žanru.

Diagnosticējošā darba veikšanas laikā dara autore konstatē, ka jaunieši ātri rīkojas ar informācijas avotiem internetā. Skolotājas šaubas par lielu informācijas apjomu, kas skolēniem jāiepazīst, neapstiprinājās, un pierādījās vidusskolas skolēnu

anketās sniegtās atbildes, ka tekstu elektroniskā vidē jaunieši lasa ātrāk kā drukāto. Diagnosticējoša darba uzdevums bija noskaidrot, vai skolēni, pielietojot dažādas lasīšanas stratēģijas, prot noteikt teksta tipu un lietotās valodas stilu, novērtēt informācijas ticamību, noteikt autora komunikatīvo nolūku, sintezēt iegūtos informācijas datus un veidot savu tekstu, ievērojot literārās valodas normas un žanra prasības.

Skolotāja pirmo izmēģinājuma stundu iecerējusi, kā skolēnu sagatavošanas stundu tālākai izmēģinājumdarbībai. Skolēniem tiek piedāvāts darbs ar tekstu, izmantojot interneta resursus. Vienlaicīgi skolotājai ir iespēja diagnosticēt skolēnu prasmi strādāt ar informāciju un pārliecināties, vai skolēni izprot, kas ir informācijas lietotāja kultūra.

Stundas norise. Ierosināšanas fāzē skolēni tika iepazīstināti ar stundas tematu un norisi. Skolotājas uzaicināti, skolēni uz tāfeles veido domu tīklu „Informācija”. Lai gan aktivitāti neizrāda visi skolēni, tika secināts, ka informācija ir absolūti viss, kas tiek uztverts no apkārtējās pasaules. Skolēni izsaka spriedumus par pašu uzdotu jautājumu, vai baumas arī ir informācija, bet pie kopīga slēdziena nenonāk. Izskan viedoklis, ka katram pašam jāizvērtē, vai baumās vajag klausīties vai nē un vienlīdz svarīgi pašam neradīt, neizplatīt baumas, tādējādi, skolēni apspriežoties nonākuši pie jautājuma par informācijas ticamību.

Apjēgšanas fāzē skolēni tika informēti, ka uzdevumi veicami individuāli, neskaidrību gadījumā konsultējoties ar skolotāju. Skolēni iepazīnās ar informāciju interneta vietnēs un veica diagnosticējošo darbu (8.,9.,10.,11.pielikumi).Stundas sekmīgai norisei skolēniem šajā stundā tika piedāvāts darbs ar tekstu, izmantojot interneta resursus, vienlaicīgi veicot diagnosticējošo darbu darba lapā. Skolotāja apzināti izvēlējusies teksta materiālu no atšķirīgiem avotiem, lai noskaidrotu, vai jaunieši izprot, kas ir droša, ticama informācija, un ar ko tā atšķiras no informācijas, kas nebūtu uzskatāma par ticamu. Diagnosticējošā materiālā iekļauts teksts par lasītprasmes nozīmi, jo tiek paredzēts, ka skolēni izmēģinājuma stundu gaitā sastapsies ar dažāda veida informāciju, t.sk., ar liela apjoma informatīviem tekstiem, tādēļ nepieciešams skolēnos aktualizēt zināšanas par lasīšanas stratēģijām.

Refleksijas fāzē skolēni, savstarpēji apmainoties ar viedokļiem, secina, ka informācija atšķiras no datiem un faktiem, svarīgi, lai tie būtu nozīmīgi pašam

lietotājam. Skolēni secina, ka viņu domas atšķiras no stundas sākumā izveidotā domu tīkla un jēdziens „*informācija*” ieguvis konkrētākas aprises. Skolēni atzīst, ka pašu izveidotā instrukcija, arī tad, ja netiks pārlasīta vēlreiz, tiem noderēs turpmākajā mācību procesā situācijās, kad nāksies saskarties strādāt ar informācijas avotiem.

Diagnosticējošā darba rezultāti parāda, ka skolēni izprot tekstu un tajā ietvertu informāciju, prot atrast būtisko, taču problēmas atsevišķiem skolēniem sagādā darbības vārda pavēles forma, kā arī interpunkcijas lietojums teikumos ar divdabja teicienu. Diagnosticējošā darba rezultātu analīzē atklājās, ka vairums skolēnu, rakstot „Informācijas lietošanas instrukciju”, neveido atsauces. Diagnosticējošā darba rezultātā atklājās, ka ne visi skolēni izprot, kas ir droša, ticama informācija, jo par drošiem informācijas avotiem uzskatīja arī www.vikipedija.lv atrodamo informāciju, pamatojot, ka izmantots zinātniskais valodas stils. Taču skolēni savstarpējā dialoga gaitā nonāca pie slēdziena, ka par drošu informāciju uzskatāma tāda, kurai ir zināms autors, kura nav pretrunā ar jau zināmo par attiecīgo tēmu, kurai ir pievienotas saites no citām ticamām interneta vietnēm, kā arī iespēja sazināties ar informācijas ievietotāju.

Kritiski izvērtējot stundas norisi, secināms, ka vairums skolēnu strādāja mērķtiecīgi, izmantojot dažādas lasīšanas stratēģijas. Skolēni mācību procesā aktualizēja jautājumus par jēdzienu „*informācija*”, lasīšanas stratēģijām un informācijas lietotāja kultūru. Skolēni pildīja diagnosticējošo darbu, kura gaitā, pielietojot dažādas lasīšanas stratēģijas, noteica teksta tipu un lietotās valodas stilu, novērtēja informācijas ticamību, noteica autora komunikatīvo nolūku, iegūtos informācijas datus sintezēja un veidoja savu tekstu, cenšoties ievērot literārās valodas normas un žanra prasības. Stundas mērķis- izveidot instrukciju- tika sasniegts, sintezējot iegūto informāciju un veidojot savu tekstu. Skolēni apzinājās, ka šāda instrukcija tiem noderēs arī turpmākajā mācību procesā.

Metodes un paņēmieni aprobācija

Plānojot metodes aprobāciju, autore apzinās, ka pēctecības princips prasa, lai latviešu valodas mācību satura plānojums tiek sakārtots koncentra apļos, katrā nākamajā posmā tā apguves līmeni paplašinot (Anspoka 2014), jauno pieredzi saistot

ar iepriekšējo pieredzi un nodrošinot pakāpenisku jaunas pieredzes apgūšanu, virzoties no zināmā uz nezināmo, no vieglākā uz grūtāko.(Anspoka 2014) Skolotājs ir tiesīgs izmantot tādas metodes un paņēmienus, kas, viņaprāt, vislabāk ļaus īstenot mācību mērķus un uzdevumus.(Zelmenis 2002)

Mūsdienu skolēni vēlas darboties radoši, mācīties, izmantojot pieejamās informācija un komunikāciju tehnoloģijas. Sarunās ar skolēniem, kuri plāno piedalīties izmēģinājuma stundā, atklājas, ka skolēni labprāt vēlētos mācībās izmantot informācijas un komunikāciju tehnoloģijas. Uz jautājumu “Vai stundās izmanto IKT?”, skolēni pauda nožēlu, ka mobilajiem telefoniem, viedtālruniem mācību stundās jābūt izslēgtiem un latviešu valodas stundās ļoti reti izmanto mūsdienu tehnoloģijas, lielākoties tas notiekot apmeklējot “e-klasi”. Tiekot gan izmantoti jau gatavie uzdevumi, kas ir latviešu valodas mācību grāmatas “Nāc!” un CD komplektizdevumā. Šis lietojums atbilst 2.līmenim (Narvaišs 2012) Tāpēc skolotāja, lai veidotu pozitīvāku skolēnu attieksmi latviešu valodas mācību stundās, paredz, ka izmēģinājuma stundās tiks izmantoti IKT rīki, maksimāli pietuvojoties 3.vai 4. IKT lietošanas līmenim. Skolotājai ir samērā noraidoša attieksme pret IKT lietošanu mācību stundās, jo, pēc statistikas datiem un personīgiem novērojumiem, skolēni nesamērīgi lielu laiku pavada, lietojot internetu; sevi neuzskata par IKT lietošanas piekritēju. Skolotāja, nebūdamā IKT izmantošanas mācību stundās piekritēja, uzskata, ka izmēģinājuma stundas būs liels izaicinājums personīgajā pedagoģiskajā darbā.

Skolotāja darbam ar liela apjoma informāciju izvēlējusies lingvokulturoloģisko pieeju, jo tā vērsta uz izziņas veicināšanu un mācību motivācijas paaugstināšanu. Vidusskolēnu interese par mācību priekšmetu ir viduvēja, to parāda arī skolēnu vidējās atzīmes latviešu valodā un negatīvi vērtētās latviešu valodas mācību stundas. Skolotāja pamatoti uzskata, ka jāveicina vidusskolēnu interese par latviešu valodas mācību stundām un izziņas interese (Bondarenko 2013), tāpēc paredz, ka izmēģinājuma stundās tiks izmantoti IKT rīki (Prensky 2001,2010, Narvaišs 2012) un plāno, ka skolēni izmēģinājuma stundās individuāli, pāros un grupās, pielietojot daļēju meklējumu metodi, izziņas motivēšanai, bet, lai veicinātu skolēnu kognitīvo darbību, izmantos kritiskās domāšanas metodes *INSERT*, *domu karte*, *Dubultā dienasgrāmata* (pēc skolēna izvēles), tādējādi paredzot patstāvīgas mācīšanās, pašnoteikšanās aktualizāciju. Ar nolūku veicināt skolēnu pašpieredzes veidošanos, priekšstatu par vērtībām pilnveidošanu, skolotāja paredz, ka skolēni savu

viedokli noformulēs rakstiski, izteiks un komentēs mutiski. Mājas darbā skolotāja paredz, ka skolēni veiks pētījumu par sev aktuālu vai paša izvēlētu valodas vienību. Skolotāja paredz, ka veicot pētījumu par valodas vienību (pēc skolēna izvēles), izmantojot dažādus informācijas avotus un interpretējot tekstā ietverto lingvokulturoloģisko informāciju, kā arī radošajā darbā, skolēni gūs kulturoloģisku pieredzi. (Gavriļina, Vulāne 2008) Radošā darbība nodrošina labās smadzeņu puslodes aktivitāti, kas ir pamatā, lai veidotos pozitīvas emocijas - arī ir svarīgs faktors mācību motivācijā (Lisičenkova 2012) un intereses veidošanai latviešu valodas stundās, tāpēc skolotāja paredz, ka izmēģinājuma stundās tiks iekļauti radošie darbi. Ņemot vērā, ka skolēniem ir visai negatīva attieksme pret domrakstu kā radošo darbu, tad skolotāja mudinās mājas darbā skolēnus brīvi izvēlēties, kādā veidā izpausties radoši.

Metodiskā materiāla izstrādē skolotāja izmanto lingvokulturoloģisko pieeju, M.Prenskija (Prensky 2010) teorijā ieteikto “partnerības pedagoģijas” modeli, kas balstās uz skolēnu un skolotāja sadarbības lomu transformāciju, „Iespējamā misija” pedagoģisko pieredzi un savu praktiskā darba pieredzi.

„Partnerības pedagoģija” pedagoģiskajā procesā skolotājs nestāsta, bet jautā, savukārt skolēns pats cenšas noskaidrot. Metode sevī ietver jau Latvijā izmantotos principus, kā

skolēncentrēta mācīšanās,

problēmu risināšanā balstīta mācīšanās,

aktīvā mācīšanās,

mācīšanās darot.

„Partnerības pedagoģijas” modelī ir sekojošas skolēnu un skolotāja lomas:

- 1) Skolotājs izvirza mērķus, jautā, skolēns pēta;
- 2) Skolēns ir tehnoloģiju lietotājs, skolotājs konsultants;
- 3) Skolēns ir pasaules mainītājs, skolotājs nodrošina kontekstu.(Prensky 2010)

Skolotāja uzskata, ka šīs metodes izmantošana veicinās skolēnu patstāvību mācību procesā, aktivizēs izziņas procesu, radīs pozitīvu noskaņojumu. Skolotāja paredz, ka metodes viena otru papildinās.

Skolotāja metodes aprobāciju plānojsi 4(5) stundām (2.pielikums), no kurām 1.stunda tika paredzēta skolēnu prasmju strādāt ar teksta valodas informāciju diagnosticēšanai, 2.stunda un 3.stunda plānotas kā dubultstundas, kurās skolēniem būs jāveic individuāls daļēju meklējumu darbs, pēc savas izvēles izmantojot kritiskās domāšanas metodiskos paņēmienus *Domu karte* (kas?, kad?, kur?, kāpēc? kā?), *Dubultā dienasgrāmata* un *INSERT*, un jā sagatavo savs viedoklis par baltu valodu likteni un cilvēka atbildību par valodas lietošanu; 4. un 5.stundā (dubultstunda) skolēni demonstrēs savus pētnieciskā mājasdarba rezultātus un jaunrades darbus, iesaistīsies novērtēšanā, jaunas informācijas iekļaušanā savā pieredzē.

Domājot par temata izvēli, skolotājas uzmanību piesaistījis novērojums, ka vairāki skolēni aksesuāros izmanto dažādus etnogrāfiskos rakstus un zīmes, kas liek domāt par skolēnu etniskās identitātes piederības apzināšanos un cenšanos to apliecināt. Tas liek skolotājai domāt, ka skolēniem varētu būt interese par baltu etnogrāfisko zīmju skaidrojumu, kas ļauj izdarīt mācību stundu temata izvēli „Baltu valodas”, atbilstoši vidusskolas mācību programmai. Autore piekrīt D.Laivenieces viedoklim, ka valodas mācībās izmantojams valodas mācību saturs, kas paredz katru valodas kompetenci apgūt mijiedarbībā ar pārējām un pakāpeniski attīstīt „runātāja un rakstītāja spēju uz iegūto zināšanu pamata apzināties un novērtēt savu un citu cilvēku runu, nekļūdīgi sekot valodas normām” (Laiveniece, 2003, 108). Lai skolēni būtu ieinteresēti apgūstamajā mācību vielā, skolotājam jāizmanto tāds mācību materiāls, kas viņam pašam šķiet saistošs. Skolotājas intereses saistītas ar baltu tautu vēsturi, senajiem rakstiem, valodu kontaktiem. Skolotāja, atzīstot M.Prenskija, M.Zelenija un E.Karnīša pamatojumus jaunas- informācijas sabiedrības- rašanās pazīmes un saskatot, ka vairums baltu tautu valodu izzudušas tieši laikmetu griežos, ja par tādiem uzskata krustnešu iebrukumu Baltijā un vācu garīdznieku centienus izveidot latviešu literāro valodu(*Gūtenberga efekts*),uzskata, ka šobrīd ir nozīmīgi aktualizēt:

- 1) jautājumu par latviešu valodas un tautas pastāvēšanu nākotnē;
- 2) skolēna, kā savas tautas pārstāvja, identitātes stiprināšanu.

Informācija, kas saistīta ar skolotājas izvēlēto tematu, pieejama kā grāmatās, tā interneta vidē. Skolotāja, paredzot, ka 2.,3.stundā skolēni varētu vēlēties informāciju meklēt, izmantojot grāmatas, stundā piedāvās arī :

Arņa Baloža „Latvijas un latviešu tautas vēsture” (Rīga, Neatkarīgā teātra "Kabata" grāmatu apgāds,1990),

Antona Breidaka „Darbu izlase” (Rīga, Latviešu valodas institūts, 2007),

Ulda Ģēmaņa „Latviešu tautas piedzīvojumi”(Rīga, apgāds ”Jāņa sēta”,1990),

Andra Šnē „*Sabiedrība un vara: sociālās attiecības Austrumlatvijā aizvēstures beigās*”(Rīga, Inteleks, 2002),

Intas Urbanovičas, Raitas Šūpolas un Anitas Vanagas latviešu valodas mācību grāmatu ”Nāc!” 11. klasei (Rīga, Zvaigzne ABC,2011).

Interneta vidē atrodams plašs informācijas klāsts par:

- baltu tautu senvēsturi, vēsturi saitēs

www.ailab.lv/vidusskolai, www.valoda.lv, www.livones.lv, www.letonika.lv (skola, kurā notiek metodes aprobācija, noslēgusi līgumu ar ”Tilde” un ir Letonika abonents), www.ziemelezeme.lv, www.delfi.lv, www.facebook.com (nevalstiskās organizācijas “Brāļu tautas - Братские народы” lapa, intervija ar Valdi Mukupāvelu) u.c.;

- baltu valodām, piemēram, saitēs

<http://baltutautas.lv/gramata> [M.Ozola](#), [M.Zonenberga](#), [O.Ziļickis](#), [Laujiet jel atvases dzīt! Baltu tautu civilizācija Eiropā un pasaulē 48.g.tk. p.m.ē. – 13.gs. m.ē.](#)

<http://baltutautas.lv/raksti/1/kada-mele-mes-runajam> [Anna Klaučāne](#), [Ligita Leja](#)(2012) [Kādā mēlē mēs runājam?](#)

www.lu.lv, <http://www.historia.lv/raksts> (Andris Šnē, “Senlatvijas valstiskums- vai viens no mītiem”),

<https://www.youtube.com/watch?v=7IEPhCTnnfI> (*Juris Urtāns, ”Baltu sakrālais mantojums”*),

<https://www.youtube.com/watch?v=tsUrJf9kGEO&feature=related>,

https://www.youtube.com/watch?v=9pxW760_EEa-

https://www.youtube.com/watch?v=X5_6Pq0kPU4 (*prūšu valodas paraugi, vēstures atspoguļojums*),

<https://www.dzivotprieks.lv/2013/06/prusi-ir-dzivi-un-prusu-valoda-dziva/> (*par prūšu valodas rekonstruēšanu mūsdienās*) u.c.;

- *baltu pagānismu*: www.geocities.com/Athens/Delphi/3503/contents.html
pagan.dark.net/wwcrew/

www.geocities.com/Athens/Ithaca/6623/ (*par jātvingiem*)

www.perkuns.slvinet.org/ (*par Polijas prūšiem un zudušajām baltu tautām veltītā lapa hello.to/Balts*) u.c.

Lai gan novērojumi un anketu rezultāti atklāj, ka skolēni nav ieinteresēti veikt mājasdarbus, skolotāja plāno arī mājasdarbu, pamatojoties uz pedagoģiskajā darbā gūto atziņu, ka tad, ja skolēns ir personīgi ieinteresēts pētāmajā objektā, izziņas process ir aktīvāks un sagaidāmi labāki pētījuma rezultāti. Skolotājas novērojumi liecina par skolēnu centieniem apliecināt latvisko identitāti, izmantojot dažādus etnogrāfiskos rakstus un zīmes aksesuāros, tāpēc uzskata, ka mājas darbs būs saistošs arī skolēniem. Skolotāja paredz, ka skolēni, kā patstāvīgā pētījuma objektus izmantos ne tikai valodas vienības, bet arī etnogrāfiskās zīmes (vairāki skolēni tās izmanto savās rotaslietās un aksesuāros). Skolotāja plāno ļaut skolēniem brīvi izvēlēties pētījuma objektu valodas un domāšanas kontekstā, veicinot pašmotivāciju, pašaktualizāciju un patstāvību lēmumu pieņemšanā.

Izmēģinājuma stundu sagatavošanā skolotāja ievēro zinātniskuma, sistematikas un pēctecības principus (Paegle 2000), kas izpaužas kā:

1) skolēnu sagatavošanās darbam ar informāciju pirmajā stundā, rakstot „Informācijas lietošanas instrukciju”;

2) 2.,3.stundās skolēni klasē veic informācijas daļēju meklējumu par baltu valodām, formulē un pauž viedokli;

3) mājas darbā skolēni patstāvīgi veic pētījumu par vienu (pēc paša izvēles) valodas vienību lingvokulturoloģiskā kontekstā;

4) skolēni sagatavo prezentāciju par valodas vienību lingvokulturoloģiskā kontekstā, uzstājas un prezentē pētījuma rezultātus un izdara secinājumus. (Skatīt 3.2.1.tabulu)

Plānotās skolēnu darbības atbilstība „Valsts vispārējās vidējās izglītības Standarta” prasībām mācību priekšmetā *Latviešu valoda*

3.2.1.tab

	Skolēna praktiskā darbība	Sasaiste ar vispārējās vidējās izglītības standarta pamatprasībām mācību priekšmetā <i>Latviešu valoda</i>.
1.stunda	Aktualizējot sev jautājumu par prasmēm darboties ar informāciju, skolēni izveidos „Informācijas lietošanas instrukciju”.	Pielietojot praksē dažādas lasīšanas stratēģijas, pilnveido prasmi iegūt informāciju. Pilnveido prasmi iegūtos informācijas datus sintezēt un veidot savu tekstu, ievērojot literārās valodas normas un žanra prasības.
2.,3. stunda	Aktualizē jautājumu par dialektiem Latvijā, pamato ar piemēriem, izmanto daļēju meklējumu metodi un aizpilda dubulto dienasgrāmatu, strādājot ar interneta resursos pieejamo informāciju Pēc izvēles un individuālas nepieciešamības izmantojot kritiskās domāšanas metodes <i>Domu karte, Dubultā dienasgrāmata, INSET</i>) analogi kā par dialektiem, veic	Pilnveido prasmi iegūt kulturoloģisku un valodniecisku informāciju no dažādiem informācijas avotiem. Apzinās valodu kā bagātību un priekšnoteikumu tautas saglabāšanās iespējai, apzinās valodas kultūrvēsturisko nozīmību un tās lomu cilvēka identitātes saglabāšanā un pasaulainas atspoguļošanā. Ievēro valodas normas paša veidotā mutvārdu un rakstveida formā. Paužot viedokli, skolēni aktualizē

	<p>pētījumu par baltu valodām.</p> <p>Pielietojot diagnostikas darbā gūtās zināšanas (skolēnu izveidotā „Informācijas lietošanas instrukcija”), iegūst pieredzi (gurību), zināšanu praktisko pielietojamību. (Zeleny)</p> <p>Savstarpēji apmainīsies ar viedokļiem.</p> <p>Iegūto informāciju izmantos sava viedokļa veidošanai par baltu tautām, to valodu un latviešu valodas saglabāšanas nozīmību.</p>	<p>personisko attieksmi pret pētāmo jautājumu un pilnveido prasmi uzstāties un izteikt viedokli, savstarpēji novērtēs viens otru, pieņemot viedokļu dažādību.</p>
	<p><i>Mājas darbs:</i> pētījums veicams analogi darbam mācību stundās klasē.</p> <p>„Valodas vienībā ietvertā informācija, skaidrojums un pielietojums mūsdienās”, radošais darbs (virziens – pēc skolēna izvēles)</p>	<p>Pilnveido prasmi strādāt ar informāciju (lingvokulturoloģiskā kontekstā) , iegūstot kulturoloģisku un valodniecisku informāciju nodažādiem avotiem</p>
4., 5.st.	<p>Uzstāsies ar pētījuma „Valodas vienībā ietvertā informācija”. Demonstrēs pētnieciskās prasmes un radošos darbus</p>	<p>Pilnveido prasmi iegūt kulturoloģisku un valodniecisku informāciju no dažādiem informācijas avotiem.</p> <p>Apzinās valodu kā bagātību un priekšnoteikumu tautas saglabāšanās iespējai, apzinās valodas</p>

		<p>kultūrvēsturisko nozīmību un tās lomu cilvēka identitātes saglabāšanā un pasaulainas atspoguļošanā.</p> <p>Ievēro valodas normas paša veidotā mutvārdu un rakstveida formā.</p> <p>Paužot viedokli, skolēni aktualizē personisko attieksmi pret pētāmo jautājumu. Skolēni pauž personisko attieksmi pret pētāmo jautājumu.</p> <p>un pilnveido prasmi uzstāties un izteikt viedokli.</p> <p>Pašpiederze</p> <p>Pašizziņa</p>
--	--	---

Izmēģinājuma stundu gaita un analīze.

2.,3.stunda iecerēta kā dubultstunda. Stundas temats - baltu tautu valodu grupa.

Stundas mērķis: pilnveidot prasmi meklēt, interpretēt un novērtēt informāciju.

Saskaņā ar stundas tematu tika paredzēti konkrēti uzdevumi:

- 1) attīstīt prasmi izvirzīt savu mācību mērķi,
- 2) veicināt skolēnu izziņas interesi par baltu tautu valodu vēsturi.
- 3) sekmēt prasmi radoši izpausties, veidojot savu tekstu,
- 4) attīstīt prasmi formulēt, izteikt un komentēt viedokli.

Mācību darba organizācijas formas: frontāls, individuāls, pāru un grupu darbu,

veicot pētnieciska rakstura uzdevumus un izmantojot dažādus informācijas ieguves avotus.

Organizatoriskais darbs: skolotāja iepazīstina ar stundas tematu un uzdevumu, mācību darba gaitu un skolēnu atbildību par darba rezultātiem. Skolēni ir gandarīti, ka stundā varēs izmantot informācijas un komunikāciju tehnoloģijas. Atsevišķi skolēni izsaka

domas, ka varēs brīvi darboties interneta vidē. Skolotāja apstiprina teikto, piebilstot, „ja darbība atbildīs šīs stundas tēmai”. Skolotāja apzinās datora lietošanas ietekmi uz cilvēka veselību, tādēļ paredzējusi ergonomiskos pārtraukumus, kuru laikā tiek organizēta skolēnu saruna pāros un grupās.

Ierosināšanas fāzē skolotāja aktualizē jautājumu par dialektu pastāvēšanu Latvijā un lūdz atrast internetā pieejamajos materiālos piemērus, raksturot atšķirības, darbam piedāvājot izmantot grafisko organizatoru *Dubultā dienasgrāmata*. (4.pielikums) Skolēniem veicamais uzdevums nesagādā grūtības, lielākā daļa skolēnu izmanto interneta resursu www.dainuskapis.lv, izmantojot krātuvē pieejamās dainas, lai ar piemēriem raksturotu dialektu atšķirības. Apstiprinās pieņēmums, ka skolēni pārzina latviešu valodas dialektus, atpazīst tos, prot ar piemēriem pierādīt to pastāvēšanu, taču atsevišķi skolēni jauc augšzemnieku dialektu ar latgaļu rakstu valodu.

Jautājumi – *Kāpēc Latvijā lieto vairākus dialektus? Kā tie radušies? Kur varam atrast tam apstiprinājumu? Vai ir svarīgi izziņāt savas tautas, valodas, savu vēsturi?*

Apjēgšanas fāzē skolēniem tika dota iespēja pašiem sev izvirzīt mērķus - kur?, ko? un kāpēc? - pētīt baltu valodu kontekstā. Respektējot skolēnu atšķirīgo priekšzināšanu līmeni par stundas tematā formulēto izpētes jautājumu, skolotāja ļauj skolēniem pašiem izvēlēties, ko konkrēti katrs skolēns pētīs, kas atsevišķiem skolēniem radīja pārsteigumu un neizpratni. Skolotājai nācās uzklaut dažādas replikas, piemēram, „Kā, vai tad Jums nav jāpasaka, ko lai pētu?”, „Man taču ir vienalga, kādas tās valodas ir! Mani tas neinteresē!”. Skolēni meklēja internetā pieejamo informāciju par baltu tautu vēsturi valodas kontekstā, izvērtējot veica ierakstus *INSERT* tabulā, *Domu kartē* vai *Dubultajā dienasgrāmatā*, veidojot informācijas ieguves vietņu atsauces. Darba gaitā rodas neskaidrības, piemēram, jautājums pat to, vai tikai vienu baltu tautu var pētīt, vai lietuviešu valodu arī, vai drīkst izmantot videomateriālus u.tml. Skolotājas mērķis bija ieinteresēt skolēnus pētāmajā objektā, tāpēc skolēniem tika dota izvēles brīvība. Pēc 20 min darbošanās, atsaucoties skolotājas uzaicinājumam ievērot pauzi, skolēni pāros apmainās ar informāciju, piemēram, ko iesākuši pētīt, kas izdevies, kas, nē, kas vēl jāpaveic saskaņā ar izvirzīto mērķi un uzdevumiem, un viedokļiem par jau iegūto informāciju, salīdzinot savu veikumu ar cita skolēna paveikto, tādējādi aktivizējot iekšējo

motivāciju (3 - 5 min). Jāatzīst, ka vairāki skolēni atteicās no šīs pauzes un turpināja darbu pie informācijas atlasēs, kas liecina, ka viņu izziņas interese bija ievērojami paaugstinājusies. Tālākā stundas gaitā skolēni atsāka informācijas meklējumus (15 min), tomēr jāatzīst, ka atsevišķiem skolēniem sagādāja grūtības no jauna pieslēgties darbam. Pēc šī darba posma skolēni grupās (4 - 6 dalībnieki) apmainījās ar jauniegūto informāciju, aktivizējot iekšējo motivāciju (5 min). Stundas turpinājumā katrs individuāli 10 - 15 minūtes veica meklējumus un papildināja informāciju, lai varētu formulēt savu attieksmi un nostāju viedokļa veidā.

Refleksijas fāzē skolēni rakstiski formulē viedokli par daļēju meklējumu rezultātā iegūto informāciju, paužot savu attieksmi (3 - 5 min). Tālākās mācību stundas gaitā 15 - 20 minūtes skolēni izteica savu viedokli un atziņas, kā arī komentēja viens otra izteikumus (pirmais skolēns izsaka viedokli, otrais komentē, izsaka savu, trešais komentē otro, izsaka savu utt., pēdējo runātāju komentē pirmais). Skolēni secināja, ka vairums bija izvēlējušies atšķirīgus pētījuma objektus. Skolotāja atzinīgi novērtē visu skolēnu veikumu, lai arī informācijas kvalitātes un apjoma ziņā tie ir atšķirīgi.

Stundas nobeigumā skolēniem tika uzdots mājas darbs: 1) veikt pētījumu par sev aktuālu valodas vienību, atklājot tās nozīmi latviešu folkloras materiālos, iespējami salīdzināt ar citu tautu priekšstatiem un/vai pielietojumu mūsdienās (pēc saviem ieskatiem); 2) veidot pēc savas izvēles radošo darbu par izpētīto valodas vienību. Skolotāja, paredzot, ka skolēni iepazīs plaša apjoma informāciju, bija sagatavojusi atbalsta materiālu *Lasīšanas tehnikas* (7.pielikums), kas var noderēt mājas darba veikšanai. Skolotāja ierosmei piedāvāja izmantot interneta resursus (valodas vārdnīcu www.e-pupa.lv), aktualizēja vārdnīcu un enciklopēdiju izmantošanu mājas darbā. Skolotāja paredzējusi, ka skolēniem neskaidrību gadījumā jāsazinās ar skolotāju.

Lai arī dubultstundas sākumā atsevišķi skolēni bija pasīvi un negatīvi noskaņoti, jo nebija gatavi plānot savu darbu vai arī pārliecināti par savām spējām patstāvīgi veikt uzdevumu, tomēr stundas gaitā skolotājai ar uzvedinošiem jautājumiem *Vai tu pamēģināji...?, Ko tu jau zini par...?, Kas vēl būtu jānoskaidro...? Kā tu varētu...?, Kā tu domā, kur...?, Kas, tavuprāt, liek šaubīties par...?* u.c. izdevās skolēnus iesaistīt stundas aktivitātēs. Jāatzīst, ka skolotājam šāda darba metode

atsevišķos gadījumos arī sagādāja grūtības. Nācās arī saskarties ar situāciju, kad vairāki skolēni darba laikā bija pieslēgušiem saviem sociālajiem tīkliem. Jautājums *Vai tu varētu pārbaudīt savu stundas mērķi un parādīt, kur tu esi iekļāvis sociālo tīklu apmeklējumu?* šādā situācijā nederēs, jo arī sociālajos tīklos ir ticama un pētījumam atbilstīga informācija, tāpēc skolotāja tikai paaugstinās, ko noderīgu skolēni atraduši. Taču jāreķinās ar to, ka šādā mācību modelī skolotāja uzdevums ir konsultēt nevis kontrolēt, ļaujot atbildību par paveikto uzņemt pašam skolēnam, un nav arī izslēdzams riska faktors, ka skolēni novirzās no mācību procesa, tādēļ svarīgi ar katru skolēnu censties uzturēt dialogu. Kritiski izvērtējot stundu, jāatzīst, ka lielāko daļu skolēnu tēma bija ieinteresējusi un atsevišķi skolēni neizmantoja ierasto starpbrīdi, tā vietā turpināja informācijas meklējumus. Sarežģītāk veicās ar viedokļa formulēšanu, šis uzdevums atsevišķiem skolēniem sagādāja grūtības.

4., 5.stundas (dubultstunda).norise. Mācību stundas temats - valodas vienībā ietvertā informācija.

Stundas mērķi un uzdevumi: mājas darbu prezentācija, prasmju uzstāties, izteikt viedokli pilnveidošana un iegūtās lingvokulturoloģiskās pieredzes iekļaušana savā pieredzē.

Ierosināšanas fāzē skolotāja noskaidro, vai skolēniem izdevies veikt iecerēto pētījumu, kādas problēmas radās pētījuma gaitā un kā tās risinātas. Skolēni stāsta, ka visgrūtāk bijis izvēlēties, kādu vārdu lingvokulturoloģiskā aspektā pētīt. Tomēr atzīst, ka pēc izvēles izdarīšanas darbs veicies labi, priecējies tas, ka bijis iespējams zvanīt skolotājai, kad bijis nepieciešams. Uz jautājumu vai visi veikuši pētījumu, 7 skolēni atvainojas un skaidro, ka nav paguvuši, vaicā, vai iespējams darbu nodot vēlāk. Skolotāja šī jautājuma risināšanu atliek uz starpbrīdi un aicina skolēnus pievērsties darbu prezentācijai, atgādinot par laika limitu.

Apjēgšanas fāzē skolēni, ievērojot laika limitu 5 min, prezentē pētījumus. Skolēni izvēlējušies pētīt dažādus tematus: māte, koks, akmens, ābele, zvaigzne, ūdens, Saule, pele, dzintars, arī senās rakstu zīmes- pērkons, saulīte, Austras koks, Laima, Māra, Jumis. Arī prezentācijas materiāli vērojami visdažādākie- zīmējumi, kolāžas, PoverPoint prezentācijas. Pilnveidojot prasmi uzstāties, skolēni iepazīstināja klātesošos ar saviem atklājumiem, tādējādi paplašinot pārējo stundas dalībnieku redzesloku un sniedzot lingvokulturoloģisku pieredzi klausītājiem. Atsevišķiem

skolēniem bija apgrūtināši iekļauties laika limitā. Skolotāja, lai gan darbi informācijas un kvalitātes ziņā bija ļoti atšķirīgi un daži neatbilda darba uzdevumiem, uzslavēja katru skolēnu, kurš bija strādājis pie informācijas meklēšanas, atlasēs un interpretācijas.

Refleksijas fāzē skolotāja bija paredzējusi īstenojamus 3 darba variantus, kuru veikšana atkarīga no atlikušā stundas laika. Kā aktivitāte, kurai nepieciešams vismazākais laiks, tika plānota viedokļu apmaiņa *Kā iespējams saglabāt latvietību mūsdienu apstākļos?* vai brīvais raksts par gūto pieredzi darbā ar informāciju izmēģinājuma stundās, savukārt, ja prezentācijas aizņemtu līdz 40 min, tad tiktu rakstīta lingvokulturoloģiska eseja *Manā valodā apslēptie dārgumi*. Tā kā stundu laiks tika izmantots prezentāciju demonstrēšanai, tad mācību stundas refleksijas fāzē plānotā eseja tika pārcelta uz mājās veicamo darbu. Skolēni vaicāja, vai eseja jāraksta obligāti, savukārt skolotāja atbildēja, ka ir vērts padomāt, kādi būs ieguvumi, ja eseja tiks vai netiks uzrakstīta, tādējādi izvēli (rakstīt vai nē) atstājot skolēnu ziņā.

Izvērtējot stundas gaitu, skolotāja atzīst, ka atsevišķiem skolēniem ir labas prasmes uzstāties, vairums skolēnu uztraucas publikas priekšā, nav pārliecināti, problēmas sagādā valodas literāro normu ievērošana (lieto žargona vārdus, runas pauzēs- liekvārdība). Skolēnu darbi, lai gan skolēni bija centušies, informācijas ziņā vairumā gadījumu nerasniedza plānoto. Kā cēlonis šādam rezultātam, iespējams, ir pētījumu pieredzes trūkums (skolēni atzina, ka pamatskolā pētījumi veikti ļoti reti). Tomēr jāatzīst, ka, lai gan stundai izvirzītais mērķis tika sasniegts tikai daļēji, skolēni darbu veica ar interesi, kas ir pozitīvs rādītājs.

3.3. Metodiskās izmēģinājumdarbības izvērtējums.

Mūsdienās izglītības iegūšanai tiek izvirzītas prasības, kas liek pedagogam nemitīgi strādāt, meklējot jaunus veidus un pieejas, kas motivētu skolēnus mācīties. Lai arī vidējās izglītības iegūšana valstī nav obligāta, pēc pamatskolas beigšanas skolēni vidusskolā nereti nonāk neziņas vai pieaugušo mudināti.

Skolēnu prasmju strādāt ar informāciju pilnveides stundām tika izvirzīti kopīgi mērķi baltu tautu valodu izpētes kontekstā, kuru realizēšanu sekmēja katrai mācību stundai izvirzītie uzdevumi un to sasniegšanai lietotās metodes un metodiskie

paņēmienu, kas veicināja gan skolēnu izziņas interesi, gan attieksmju veidošanos. Mācību procesu skolēniem personalizētāku padarīja individuāli izvirzāmie mērķi un paņēmienu, kā tos sasniegt, kas veicināja skolēnu izziņas interesi, to pašregulāciju un pašnoteikšanos. Skolotājas darbība, nesniedzot atbildes, bet ar uzvedinošiem jautājumiem rosinot skolēnus vairāk uzzināt patstāvīgi, sākotnēji tika uztverta negatīvi, taču vairums skolēnu metodisko paņēmienu pieņēma un patstāvīgi veica individuāli izvirzītos uzdevumus, nepieciešamības gadījumā vēršoties pie skolotājas ar jautājumiem. Atsevišķi skolēni, sastopoties ar sev interesantāku virzienu, mācību procesa gaitā mainīja pētnieciskā darba mērķi. Mācībsituācijas atklāja, ka skolēni prot uzklaut vienu otru, daloties ar iegūto informāciju, kā arī to, ka skolēni labprāt dalās ar informācijas avotiem, kurus atraduši, tādējādi, savstarpēji sadarbojoties un papildinot, aktivizējot vienu otru. Tomēr atsevišķiem skolēniem ilgāku laiku prasīja centieni formulēt savu viedokli. Atšķirīgie viedokļi par baltu tautu valodām un to likteni atklāja skolēnu subjektīvo pārdzīvojumu, kas veicināja diskusijas rašanos.

Lai gan skolotājas iecere, ka mājas darbā, analogi kā mācību stundā, tiks veikts pētniecisks darbs par kādu valodas vienību pēc paša izvēles, sagatavojot prezentāciju par pētījumu, īstenojās daļēji, jāatzīst, ka patstāvīgi veikto pētījumu un to prezentācijas stunda izvērtās saistoša un interesanta. Atsevišķi skolēni, aizbildinoties ar laika trūkumu, darbu nebija veikuši, taču tie, kuri mājas darbu bija izpildījuši, pauda gandarījumu par paveikto, atzīstot, ka ieguvuši jaunu un interesantu informāciju, kas likusi domāt par vārdu un simbolu nozīmi un jēgu, kā arī vēlmi pētījumu turpināt. Skolēni demonstrēja radošumu pētījuma rezultātu prezentācijās, kas neaprobežojās tikai ar datorprezentācijām, bet arī rūpīgi veidotiem zīmējumiem, kurus papildināja skolēna stāstījums. Jāatzīst gan arī atsevišķu skolēnu paviršā pieeja darbam, kas liecina par attieksmi pret mācību procesu un skolēna personīgās motivācijas un izziņas intereses vājumu.

Par vienu no veiksmīgākajām var tikt uzskatīta nodarbība, kurā skolēni pētīja baltu tautu valodas un stundas beigās pauda viedokli par baltu tautu valodu likteni.

Skolotāja atzīst, ka, atkārtoti veicot līdzīgu metodes pielietojumu, tēmas apguvei plānotu lielāku stundu skaitu. Tomēr vidusskolas klašu mācību plānā ir tikai divas mācību stundas nedēļā, un tas ir nepietiekams, lai pilnvērtīgi veiktu pētījumus, izmantojot IKT. Skolā ir prakse pētījumus veikt kā mājas darbus, tomēr skolotāja

novēroja, ka visvairāk neskaidro jautājumu skolēniem rodas tieši darba procesā, kad būtu lietderīga skolotāja kā padomdevēja atbalsts.

Stundu sagatavošanā tika ieguldīts rūpīgs darbs, arī skolēnu darbs stundās vērtējams pozitīvi, bet skolēnu mācību sasniegumus problemātiski novērtēt. Skolotāja izstrādāja gan formatīvās, gan summatīvās vērtēšanas kritērijus(3.pielikums), jo vērtējums skolēniem ir motivējošs faktors. Šajā gadījumā jāatzīst, ka pats mācību process uzskatāms par svarīgāku kā summatīvais vērtējums, jo darbs tika organizēts orientējoties uz katra skolēna individuālo pieredzi un progresu. Mācību darbam izvēlēta pieeja veicināja skolēnu patstāvību, autonomiju, sekmēja sev nozīmīgu jautājumu izpēti valodas kontekstā, veicināja valodas kā personīgi nozīmīgas vērtības apzināšanos. Īpaši svarīgs ir fakts, ka pielietojot informācijas un komunikāciju tehnoloģijas visu mācību stundu gaitā, skolēniem veidojās pozitīvāka attieksme pret latviešu valodu kā mācību priekšmetu. Lai gan stundas tika veidotas kā dubultstundas un sākotnēji skolēni pauda neapmierinātību, neviens nesūdzējās par nogurumu. Skolēni atzina šādi organizētu mācību stundu par interesantu un atzīmēja, ka nav bijis garlaicīgi.

Skolēni atzinīgi novērtēja izmantotās mācību metodes un metodiskos paņēmienus (skolotājas mudināti, izmantoja kritiskās domāšanas metodes), pozitīvi novērtēja izvēlēto tematu un tā apguves ideju. Raksturojot skolotāju, lielākā daļa skolēnu atzina, ka skolotājai ir netradicionāla pieeja mācību procesam, atzinīgi novērtēja, ka mācību procesā sajutuši nevis kontroli, bet uzticēšanos skolēniem. Jāpiebilst, ka skolēnu interesēm atbilstoši un mērķtiecīgi izplānots darbs novērsa esošās disciplīnas problēmas.

Pedagoģiskās darbības laikā aktualizējās nozīmīgi problēmjautājumi:

- Mūsdienu lingvodidaktikā ir pētījumi, kas orientēti teksta izmantošanai sociokultūras prasmju un zināšanu pilnveidošanai dzimtās valodas apgūvē pamatizglītībā, kvalitatīvs mācību materiāls ar uzdevumiem atrodams M.Gavriļinas, A.Vulānes darbā „Valodā veldzējas tautas dvēsele...”(2008), tomēr praksē atklājas, ka skolēni šādi orientētus darbus dzimtās valodas apgūvē pamatskolas klasēs nav veikuši, kas apgrūtināja pētījumu veikšanu izmēģinājumstundās, skolēniem trūka pētnieciskās prasmes.

- Lai gan pētnieki pauž nepieciešamību mācību darbu tuvināt reālajai dzīvei, t.sk., tehnoloģiju lietošanas jomā, tomēr šī ideja pedagoģiskā darba vidē aprobežojas ar 2.pielietojuma līmeni, IKT pielietojums mācību procesā ir attīstības stadijā.
- Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju izmantojumam mācību procesā ir daudz pozitīvu aspektu, taču praktiskajā darbā nākas saskarties ar problēmām, proti, uzmanības novēršana no mācībām (pieslēgšanās sociālajiem tīkliem) un tehnoloģiju ietekme uz cilvēka veselību.
- Domājot par skolēnu veselību, iespējams izmantot ergonomiska rakstura pauzes, taču pēc tām skolēniem ir problemātiski atsākt darbu pie pētījuma.
- Pētnieciska rakstura darbi ir izziņas procesu veicinoši, taču laikietilpīgi, un vidusskolas mācību plānā paredzētās divas latviešu valodas stundas nedēļā ir nepietiekamas, lai šādi organizētu mācību vielas apguvi.
- Skolā ir datorklase, taču nodrošinājums ar datortehniku, lai skolēni mācību stundās varētu strādāt individuāli, ir nepietiekams.
- Pētnieciska rakstura mājas darbi tiek veikti kvalitatīvāk, jo skolēnam tiek dota iespēja izmantot lielāku laika periodu kā mācību stundās, taču ne visi skolēni veic mājas darbus.
- Ne visiem skolēniem mājās ir pieejams internets, tādējādi veidojas diskriminācija, ja mājās veicamo uzdevumu izpildei nepieciešams izmantot IKT.
- Deleģējot atbildību par paveicamo darbu skolēnam, tiek veicināta personības pašmotivācija, pašnoteikšanās un patstāvība, taču skolēni ar zemu mācību motivāciju izvairās veikt mājas uzdevumus vai arī tos veic pavirši, nav izslēdzama darbu pirkšana.
- Deleģējot atbildību skolēnam un kļūstot par partneri mācību procesā, skolotājs var saskarties ar virkni jautājumu, par kuriem nav aizdomājies, tāpēc, rosinot skolēnu izziņas interesi, jābūt kreatīvam un gatavam dažādām, neparedzētām situācijām.
- Skolotājam nepieciešams distancēties no vēlmes izskaidrot, parādīt, pamācīt, tā vietā nepieciešams radīt apstākļus, lai skolēns pie meklētās atbildes nonāk patstāvīgi.

SECINĀJUMI

1. Informācija mūsdienās ir sabiedrības attīstības virzītājspēks un vienlaicīgi arī katra indivīda personības potenciālu attīstītāja. Informācijas izvēli nosaka tās lietotāja vērtību sistēma. Informatīvajā telpā informācijas apjoms ir neizmērojams, tā ir brīvi pieejama, tāpēc ir svarīgi prast novērtēt un atlasīt drošu informāciju, analizēt un sintezēt to. Prasme strādāt ar informāciju mūsdienās ir cilvēka un skolēna pamatprasmē, tā ir viena no nepieciešamībām kā mācību procesā, tā tālākajā darba un sociālajā dzīvē.
2. IKT potenciāls valodas stundās ir ļoti liels, jo šobrīd IKT pielietojums lielākoties aprobežojas ar to lietojumu 2.līmenī, t.i., skolotāja darba produktivitātei, kamēr skolēni ir pasīvi IKT lietotāji. Interneta resursi piedāvā lielu apjomu teksta materiālus, ar kuriem ir iespējams strādāt mācību stundās. Straujā tehnoloģiju attīstība sniedz iespēju skolēniem mācību procesā ar tām darboties radoši, veidot prezentācijas, rakstus, filmas, ierakstus, no vairākiem datoriem, vienlaicīgi pieslēdzoties, papildināt vienu dokumentu, veikt pētījumus, daļēju meklējumu darbus u.c., izslēdzot tehnoloģiju analfabētisma risku. Tomēr Latvijas izglītībā IKT potenciāls netiek pilnībā izmantots. Skolēni ir ieinteresēti stundās izmantot IKT, vairumam skolēni ir labas iemaņas, strādā operatīvi.
3. Skolēni vairumā gadījumu prot atrast, atlasīt informāciju interneta vidē, to izprot. Izmantojot kā atbalstu informācijas atlasei dažādus grafiskos organizatorus, tiek stimulēta izziņas interese un darbs norit raitāk un sekmīgāk.
4. Skolēni izmanto dažādas lasīšanas stratēģijas. Sastopoties ar „hipertekstu”, izmanto pārskatīšanas un caurskatīšanas stratēģiju. Ja nepieciešama papildus informācija, pielieto detalizētu lasīšanu. Neliela apjoma tekstus cenšas lasīt detalizēti. Skolēni ievērojami ātrāk lasa tekstu e-vidē.
5. Skolēni informācijas ieguvei galvenokārt izmanto interneta resursus: gan publikācijas, gan sociālos tīklus, gan videoierakstus un TV pārraižu ierakstus. Izmanto e-vides mācību līdzekļus, bet retais zina e-vārdnīcu adreses, nelieto tās. Skolēni mēdz būt nekritiski informācijas avotu izvēlē, atsevišķi skolēni aizmirst norādīt informācijas avotus.

6. Skolā ir nepietiekams IKT līdzekļu nodrošinājums. Ne visiem skolēniem IKT un internets pieejams mājās, tāpēc izglītības iestādei vajadzētu būt tai, kas nodrošinātu skolēnu prasmju pilnveidošanu darboties ar informāciju un IKT ne tikai informātikas stundās. Patreizējais tehnoloģiju nodrošinājums apgrūtina pielietot mūsdienu prasībām atbilstīgu mācību metožu pielietojumu.
7. Skolēni nevēlas veikt mājasdarbus. Tā kā skolēni nelabprāt veic mājas darbu uzdevumus, tad, izmantojot pētniecisko darbu stundās, skolotājs ar jautājumu palīdzību var ietekmēt skolēnu izziņas procesa aktivizēšanu un pašmotivāciju.
8. Apvienojot valodas mācības lingvokulturoloģisko pieeju ar „partnerības pedagogijas” pieeju ir iespējams paaugstināt skolēnu mācību motivāciju latviešu valodas stundās
9. Pielietojot latviešu valodas stundās IKT un jebkuru radošo darbu (ne tikai domrakstu), tiek veicināta skolēnu pozitīvas attieksmes veidošanās pret latviešu valodu kā mācību priekšmetu.
10. Deleģējot atbildību skolēnam un kļūstot par partneri mācību procesā, skolotājam nepieciešams radīt apstākļus, kas veicina skolēnu patstāvību.
11. Metodes izmantošana ir laiktietilpīga, tādēļ sarežģīti īstenojama, ja mācību plānā paredzētas 2 latviešu valodas apguves stundas nedēļā. Skolēniem pedagoga atbalsts visvairāk nepieciešams informācijas meklēšanas un atlasē laikā, kas ir laiktietilpīgākais process. Lai metode sniegtu kvalitatīvu rezultātu, optimāli būtu plānot stundu bloku(4 - 6 stundas pēc kārtas), kura laikā skolēni katrs savā tempā varētu veikt informācijas atlasē, darba noformēšanu un radošo darbu, laika trūkuma gadījumā pēdējo pārvirzot kā mājasdarbu.
12. Metode darbojas arī situācijā, ja skolotājs nelieto IKT, jo ar tehnoloģijām darbojas skolēni, pedagogs ir procesa virzītājs, un atbildību par paveikto uzņemas katrs skolēns. Metode darbojas kā medijpratības veicinātāja un novērš tehnoloģiju analfabētismu.

Izmantotās literatūras saraksts

1. Anspoka, Z. *Komunikatīvā pieeja dzimtās valodas didaktikā: daži teorijas un prakses aspekti*. Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis Nr. 1-2(2014) Pieejams: http://www.lza.lv/LZA_VestisA/68_1-2/2_ZentaAnspoka.pdf (skatīts 10.02.2016.)
2. Gavriļina M., Vulāne A. *Dzimtās valodas standarta koncepcija. Valodu apguve: problēmas un perspektīva*. Zinātnisko rakstu krājums. Liepāja: LiepA, 2001. 6.–18.lpp.
3. Gavriļina M., Vulāne A. *Valodā veldzējas tautas dvēsele*. Rīga: SIA „Mācību grāmata”, 2008. 264 lpp.
4. Geske, A., Grīfelds, A., Kangro, A., Kiseļova, R. *Ko skolēni zina un prot-kompetence lasīšanā, matemātikā un dabaszinātnēs*. Rīga: Latvijas Universitāte, 163 lpp. 2010. (141.lpp.)
5. Karnītis, E. *Informācijas sabiedrība - Latvijas valsts un sabiedrības attīstības ceļš un mērķis*. Interneta resurss Delfi. (2003) Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/edvins-karnitis-informācijas-sabiedrība-latvijas-valsts-un-sabiedrības-attīstības-celš-un-merkis.d?id=5997948> (skatīts 10.01.2016.)
6. Karnītis, E. *Informācijas sabiedrība - Latvijas iespējas un uzdrošināšanās*. Rīga: Pētergailis, 2004. 208 lpp.
7. Laiveniece, D. *Valodas metodikas didaktiskie jautājumi*. Rīga: RaKa, 2000. 152 lpp.
8. Laiveniece, D. *Valodas mācības pusaudzīm*. Rīga: RaKa, 2003. 390 lpp.
9. Lazdiņa, S., Šalme, A. *Latviešu valodas apguve mazākumtautību izglītībā: tendences, attīstība, ietekmes*. Rīga: LVA, 2008. 236 lpp.
10. Narvaišs, G. *Tehnoloģiju lietojums Latvijas skolās*. Interneta žurnāls Satori (26.11.2012) Pieejams: <http://www.satori.lv/raksts/5076> (skatīts 06.02.2016)
11. Oganisjana, K. *Uzņēmējspēja un uzņēmība*. Rīga: RaKa, 2012, 239 lpp.
12. Oganisjana, K. *Pētījuma „Pedagogu profesionālo kompetenču pilnveide darbam starpdisciplinārā mācību vidē, lai tuvinātu mācības reālajai dzīvei un paaugstinātu skolēnu uzņēmību” rezultāti 2011.- 2014. (2014)*. Pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/es/2007-

- [2013/esf/petijumiem/kompetence/3/konf1/4_K.Oganisjanas_prezentacija_29.10.2014.pdf](#) (skatīts 18.01.2016)
13. Paegle, Dz. *Zinātniskuma un sistēmiskuma principi latviešu valodas mācībā*. Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. 2000, 54.sēj., 5./6. nr., 98.–102. lpp.
Pieejams: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=161&id=387> (skatīts 10.01.2016.)
 14. Peiseniece, L. *Nedaudz izgaismotā nākotne jeb nākotnes darbs*. Interneta resurss Linkenid (23.07.2015.)
Pieejams: <https://www.linkedin.com/pulse/nedaudz-izgaismot%C4%81-n%C4%81kotne-jeb-n%C4%81kotnes-darbs-liga-peiseniece?trkSplashRedir=true&forceNoSplash=true> (skatīts 16.12.2015.)
 15. Skujiņa, V., Anspoka, Z., Kalnbērziņa, V., Šalme, A. *Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, Latviešu valodas institūts, 2011. 131 lpp.
 16. Šīlss, Dž. *Komunikācija svešvalodu mācīšanā*. Rīga: Vape, 1998. 305 lpp.
 17. Svence, G. *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
 18. Baker, C. *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism, 2011*, Beikers, K. *Bilingvisma un bilingvālās izglītības pamati*. Pieejams: www.skola.iac.edu.lv/gramatas/beikers/otra_macibvaloda.doc (skatīts 04.12.2015.)
 19. Prensky, M. *Digital Natives, Digital Immigrants*. (2001) Pieejams: <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> (skatīts 20.01.2016.)
 20. Prensky, M. *Teaching Digital Natives. Partnering for Real Learning*. (2010) Pieejams: <http://www.d.umn.edu/~dglisczi/5917/ed%20ad%20tech%20seminar%20readings/Prensky%282010%29Ch6.pdf> (skatīts 22.12.2015.)
 21. Zeleny, M. *Знание против информации* oriģinālvalodā *From Knowledge to Wisdom: on Being Informed and Knowledgeable, Becoming Wise and Ethical* // *International Journal of Information Technology and Decision Making* 5(4) (2006) (autores tulkojums no krievu val.), Pieejams: http://www.elitarium.ru/znanie_protiv_informacii/ (skatīts 14.01.2016.),

22. Абдеев, Р.Ф. *Философия информационной цивилизации*. Москва: Наука 1994. 336
23. Алиева, М.Ф. *Личность в контексте современного информационного общества*. Научная статья по специальности "Социология" УДК 316.346,32-053:316.77 ББК 60.53 А 50 Научная библиотека КиберЛенинка. Pieejams: <http://cyberleninka.ru/article/n/lichnost-v-kontekste-sovremennogo-informatsionnogo-obschestva#ixzz3ydEfPgGy> (skatīts 28.12.2015)
24. Ашманов, И.С. *Информация и знания: невидимая грань*. (rāpublicējums no oriģināla-Технология фильтрации содержания для Интернет / И.С.Ашманов, А.Е.Власова, К.П.Зоркий и др.// Труды Международного семинара "Диалог'2002" по компьютерной лингвистике и ее приложениям. Протвино, 2002-Т.2. Москва: Наука, 2002) Pieejams: <http://www.asknet.ru/Analytics/znanya.htm> (skatīts 20.01.2016)
25. Бондаренко, Е.А. *Медиабезопасность личности в информационном пространстве современной школы*. Журнал Вестник Челябинского государственного университета Выпуск №21 (312)/2013 <http://cyberleninka.ru/article/n/mediabezopasnost-lichnosti-v-informatsionnom-prostranstve-sovremennoj-shkoly>
26. Бунеев, Р.Н. *Современный ученик*. Начальная школа плюс до и после. 2002. № 12. с.3-6 (autores tulkojums)
27. Макарова, Н.В., Николайчук, Г.С., Титова, Ю.Ф. *Роль информации в жизни человека (Информатика и ИКТ. Учебник. 10 класс. Базовый уровень. 2-е изд* (03.09.2012. Lекciju materiāls) Pieejams: <http://nikitine.ru/publ/1-1-0-450> (skatīts 19.12.2015)
28. Лысиченкова, С.А. *Влияние особенностей современных школьников на их познавательную мотивацию*. Москва: Молодой ученый. 2012. №4. (428.-431.lpp) - <http://www.moluch.ru/archive/39/4654/>
29. *Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu, mācību priekšmetu standartiem un izglītības programmu paraugiem*. Ministru kabineta noteikumi Nr.281 Rīgā 2013. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=257229> (skatīts 9.06.2015)

PIELIKUMI

1.pielikums

Anketa

Latvijas Universitātes 4.kursa studente izstrādā diplomdarbu, un šī darba izstrādei ir nepieciešama Tava palīdzība. **Anketas mērķis:** noskaidrot Tavu attieksmi pret mācīšanos un prasmes strādāt ar valodas informāciju. **Lūdzu, izvēlies vienu atbildi (nav pareizu vai nepareizu atbilžu) , ievēlot krustiņu X .** Anketa ir anonīma, tās dati tiks izmantoti tikai diplomdarba izstrādei.

1.Tavs dzimums: vīriešu sieviešu

2. Man patīk mācīties.

pilnīgi piekrītu piekrītu drīzāk piekrītu drīzāk nepiekrītu nepiekrītu

3. Man mācīties traucē (apkārtējās vides faktori):

nepieciešamo mācību līdzekļu trūkums klasesbiedri gaisa temperatūra klasē
 lampu sīkšana cits _____

4. Man mācīties traucē (iekšējie faktori):

intereses trūkums garlaicība nogurums sarežģīti uzdevumi cits _____

5. Mācību stundas, kuras man patīk _____

Lūdzu, pamato kāpēc!

6. Mācību stundas, kuras man nepatīk _____

Lūdzu, pamato kāpēc!

7. Man patīk lasīt

pilnīgi piekrītu piekrītu drīzāk piekrītu drīzāk nepiekrītu nepiekrītu

8. Visbiežāk es lasu

mācību literatūru daiļliteratūru enciklopēdijas cits _____

9. Sev nepieciešamo informāciju visbiežāk meklēju

tikai grāmatās tikai internetā gan grāmatās, gan internetā cits

Kāpēc? _____

10. Sastopoties ar sarežģītu tekstu, lai noskaidrotu man svešus jēdzienus, izmantoju

vārdnīcu interneta vārdnīcu skolotāja palīdzību

cits _____

11. Es protu atšķirt būtisko no nebūtiskās informācijas

pilnīgi piekrītu piekrītu drīzāk piekrītu drīzāk nepiekrītu nepiekrītu

12. Kas tev sagādā grūtības, iepazīstoties ar jaunu informāciju?

13. Kādas mācību darba organizācijas formas Tev patīk?

darbs ar mācību grāmatu, darba lapu aizpildīšana domraksts diskusijas

pētījumi vizualizēšana cits _____

Paldies!.

2.pielikums

Stundu plāni

1.stundas plāns

Stundas temats: Informācija, tās iegūšana.

Uzdevumi: Diagnosticējošais darbs; izveidot instrukciju informācijas lietotājam.

Mācību darba organizācijas formas: diagnosticējošs darbs.

Mācību metodes, metodiskie paņēmieni: darbs ar tekstu IKT.

Mācību līdzekļi: interneta resursi.

Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana: formatīvā.(3.pielikums).

Prognozējamais rezultāts: skolēni pilnveido prasmi iegūt informāciju, pielietot dažādas lasīšanas stratēģijas, vingrinās iegūt informāciju sintezēt, veidojot instrukciju, kuru varēs pielietot tālākajā mācību procesā.

Skolotāja un skolēnu sadarbība.

Skolotājs	Skolēni
<u>Ierosināšanas fāze</u> Iepazīstina ar tēmu „Informācija”, aktualizē jēdzienu <i>informācija</i> , uzaicina veidot domu tīklu.	Iesaistās jēdziena apspriešanā, izsaka savus priekšstatus, pieraksta uz tāfeles domu tīklā.
<u>Apjēgšanas fāze</u> Diagnosticējošais darbs. (8.-11.pielikums) Uz skolēnu jautājumiem atbild ar uzvedinošiem pretjautājumiem.	Veic diagnosticējošo darbu (8..pielikums), uzdod skolotājam jautājumus.
<u>Refleksijas fāze</u> Skolēni izveido „Informācijas lietošanas instrukciju”.	Salīdzina ar citu veidotajām instrukcijām, izdara secinājumus par instrukcijas noderīgumu un darbu stundā.

Paredzamais rezultāts	„Informācijas lietošanas instrukciju”, pieredze.
-----------------------	--

2., 3. stundas plāns (dubultstunda)

Stundas temats: baltu valodu grupa.

Stundas mācību mērķis: prasmes strādāt ar informāciju pilnveidošana.

Uzdevumi:

- 1) attīstīt prasmi izvirzīt savu mācību mērķi,
- 2) pilnveidot prasmi meklēt, interpretēt un novērtēt informāciju,
- 3) sekmēt prasmi radoši izpausties, veidojot savu tekstu ,
- 4) attīstīt prasmi izteikt un komentēt viedokli.

Mācību darba organizācijas formas: individuāls, pāru un grupu darbs

Mācību metodes, metodiskie paņēmieni: daļēju meklējumu metode, izmantojot kritisko domāšanu veicinošus grafiskos organizatorus.

Mācību līdzekļi: interneta resursi.

Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana: formatīvā.

Skolotāja un skolēnu sadarbība.

Skolotājs	Skolēni
<p>Ierosināšanas fāze 5-7 min.</p> <p>Iepazīstina ar stundas tematu, mērķiem un uzdevumiem.</p> <p>Aktualizē jautājumu par dialektu pastāvēšanu, lūdz atrast internetā piemērus, raksturot atšķirības.</p> <p>Jautājums – <i>Kāpēc Latvijā lieto vairākus dialektus? Kā tie radušies? Kur varam atrast tam apstiprinājumu?</i> Aicina izmantot grafisko organizatoru <i>Dubultā dienasgrāmata</i>(4.pielikums) Vai ir svarīgi izzināt savas tautas, savu vēsturi?</p>	<p>Skolēni zina vidus, augšzemnieku un lībisko dialektu (tematu apguvuši pamatskolā). Problēmas varētu rasties definējot augšzemnieku dialektu kā latgaļu (pamatskolas klasēs skolēni jauc ar latgaļu rakstu valodu).</p> <p>Skolēni prot atrast piemērus, izmantojot internetā pieejamos folkloras materiālus (piem., saiti www.dainuskapis.lv).</p> <p>Skolēni iesaistās sarunā, izsaka savus viedokļus, pieņēmumus.</p>
<p>Apjēgšanas fāze</p> <p>Skolēniem lūdz izveidot grafiskos organizatorus (pēc saviem ieskatiem) <i>INSERT</i> tabulu (5.pielikums), <i>Domu karte</i>(kas?, kad?, kur?, kāpēc? kā?) (6.pielikums), <i>Dubultā dienasgrāmata</i> (4.pielikums), kas varētu palīdzēt veicināt aktivizēt vēlmi izzināt pētāmo jautājumu. Skolēniem tiek dota iespēja pašiem sev izvirzīt mērķus – kur?, ko? un kāpēc? pētīt - baltu tautu</p>	<p>Skolēni individuāli izvirza mērķus – kur?, ko? un kāpēc? pētīt - baltu valodu kontekstā.</p> <p>Skolēni strādā ar internetā pieejamo informāciju par baltu tautu vēsturi valodas kontekstā, veic ierakstus <i>INSERT tabulā, domu kartē, dubultajā dienasgrāmatā</i>, veido atsaucis.</p> <p>Uzdod jautājumus skolotājam, ja darba gaitā rodas neskaidrības.</p> <p>Pēc 20 min darbošanās, skolēni pāros apmainās ar informāciju, viedokļiem 3-5 min.</p>

<p>valodu kontekstā.</p> <p>Darbojas kā konsultants, nesniedzot atbildes uz jautājumiem, bet ar uzvedinošiem jautājumiem, rosina skolēnus meklēt atbildes pašiem. Plāno pārtraukumus darbā ar datoru, kuru mērķis ir: 1) uzmanības noturēšana, 2) datora lietošanas ergonomika. Paredz, ka skolēniem, mērķtiecīgi strādājot, būs izveidojies viedoklis par baltu tautu valodu vēsturi, likteni. Lūdz noformulēt viedokli, pamatojot to.</p>	<p>15 min strādā ar informāciju.</p> <p>Grupās 4-6 skolēni apmainās ar viedokļiem.5 min.</p> <p>10-15 min meklē un papildina informāciju. Noformulē rakstiski viedokli.3-5min.</p>
<p>Refleksijas fāze</p> <p>Lūdz izteikt personisko attieksmi, pamatota viedokļa veidā.</p>	<p>Izsaka savu viedokli, komentē viens otra viedokli- pirmais izsaka viedokli, otrais komentē, izsaka savu, trešais komentē otro, izsaka savu utt., pēdējo komentē pirmais.</p>
<p>Mājas darbs. Uzdevums: pilnveidot prasmi strādāt ar informāciju.</p> <p>Valodas vienībā ietvertā informācija, skaidrojums un pielietojums mūsdienās. Ierosmei skolotāja piedāvā interneta resursu www.epupa.lv ; aktualizē interneta vārdnīcu izmantošanu www.tezaurs.lv, „Lasīšanas stratēģijas”- atbalsta materiāls skolēnam</p>	<p>Izpētīt valodas vienībā ietverto kultūras informāciju, skaidrojums un pielietojums mūsdienās, izveidot darba prezentāciju (noformējums pēc saviem ieskatiem), sagatavoties darbu prezentēt.</p>

Paredzamais rezultāts	Interese. Gūta pašpieredze.
-----------------------	-----------------------------

4.,5.stundas plāns

Stundas temats- valodas vienībā ietvertā informācija.

Uzdevumi: mājas darbu prezentācija, prasmju uzstāties, izteikt viedokli pilnveidošana un iegūtās lingvokulturoloģiskās pieredzes iekļaušana savā pieredzē.

Mācību darba organizācijas formas: skolēnu uzstāšanās, individuālais darbs.

Mācību metodes, metodiskie paņēmieni: Mācību līdzekļi: skolēnu veidotais prezentāciju materiāls.

Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana: summatīvi.

Skolotāja un skolēnu sadarbība.

Skolotājs	Skolēni
Ierosināšanas fāze. Noskaidro, kā skolēniem veicies mājas darba izpildē, kādas problēmas radās, kā problēmas risinātas.	Skolēni aktualizē sev svarīgos jautājumus, kuri radušies pētnieciskā darba veikšanas gaitā un pastāsta, kādus risinājumus meklējuši.
Apjēgšanas fāze. Uzaicina skolēnus prezentēt savu veikumu(jāparedz laika limits) Skolotāja ar uzslavu novērtē.	Prezentē sagatavotos mājas darbu. Lieto saziņas situācijai atbilstošus valodas līdzekļus. Veic savstarpēju novērtēšanu.
Refleksijas fāze . Viedokļu apmaiņa <i>Kā iespējams saglabāt latvietību mūsdienu apstākļos?</i> vai brīvais raksts par gūto pieredzi darbā ar informāciju izmēģinājuma stundās, vai lingvokulturoloģiska eseja <i>Manā valodā apslēptie dārgumi.</i>	Iesaistās saziņā, pamato savu viedokli, argumentē to. Lieto saziņas situācijai atbilstošus valodas līdzekļus. Vērtē savas runas prasmes. Vērtē savas prasmes strādāt ar informāciju, gūto pieredzi valodas kontekstā izmēģinājuma stundās. Raksta lingvokulturoloģisku eseju.

Paredzamais rezultāts	Interese. Pašpiederze. Gudrība. Lepnums\.
-----------------------	---

3.pielikums

Skolēnu sasniegumu vērtēšanas modelis

Diagnosticējošais darbs: *Informācija*

Mērķis: diagnosticēt skolēnu prasmi strādāt ar informāciju (problēmas, pozitīvais)

	Formatīvais	Summatīvais
Teksta analīze	9	-
Instrukcija	9	-
Interpunkcija un ortogrāfija	10	-
kopā	28	

Vērtēšanas skala

Punkti	1-14	15-28
vērtējums	ieskaitīts	neieskaitīts

Vērtēšanas kritēriji

Kritērijs Punkti	Komunikatīvais nolūks	Valodas stils	Ticamība
3	Izskaidrots komunikatīvais nolūks, skaidrojums pamatots	Nosaka un pamato valodas stilu	Nosaka un pamato informācijas ticamību
2	Izskaidrots komunikatīvais nolūks, pamatots daļēji	Nosaukts valodas stils, bet pamatots daļēji	Noteikts, bet daļēji pamatota informācijas ticamība

1	Centieni skaidrot , pamatojums nepilnīgs	Nosaukts, bet nav pamatots valodas stils	Nosaukts, bet nav pamatots
----------	--	--	----------------------------

Ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdas

1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti	5 punkti	6 punkti	7 punkti	8 punkti	9 punkti	10 punkti
>14	13	11-12	9-10	7-8	5-6	3-4	2	1	0

Temats – baltu valodu grupa

Skolēnu sasniegumu vērtēšanas modelis

Mērķis: vērtēt skolēnu prasmi strādāt ar informāciju

Stunda	Formatīvā vērtēšana	Punkti	Summatīvā vērtēšana
2./3.	Viedoklis	6	
4./5.	Pētnieciskais darbs	24	Viedoklis un pētnieciskais darbs(30 punkti)
4./5.	Brīvais raksts Kulturoloģiska eseja		30
	Kopā		

Vērtēšanas skala

Punkti	0-2	3-5	6-9	10-12	13-16	17-19	20-21	22-25	26-28	29-30
Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Viedoklis

Kritēriji	Jā	Daļēji	Nē
Viedoklis pamatots	2	1	0
Lieto literāru valodu	2	1	0
Komentē klasesbiedra viedokli	2	1	0

Vērtēšanas skala

Punkti	0 - 3	4 - 6
Vērtējums	neieskaitīts	ieskaitīts

Pētnieciskais darbs : Valodas vienībā ietvertā informācija

Vērtēšanas kritēriji

	Kritērijs	Jā	Drīzāk jā	Drīzāk nē	Nē
Prezentācijas materiāla vērtējums	Darbs atbilst tematam	3	2	1	0
	Morfoloģiska informācija	3	2	1	0
	Kulturoloģiska informācija	3	2	1	0
	Darbā jūtama skolēna attieksme(originalitāte)	3	2	1	0
	Norādītas atsauces	3	2	1	0
Uzstāšanās	Skolēns prot pamatot pētījuma objekta izvēli	3	2	1	0
	Skolēns spēj ieinteresēt klausītājus	3	2	1	0
	Ievēro literāras valodas normas	3	2	1	0
	Kopā punkti	24			

Brīvais raksts. Kulturoloģiska eseja.

Kritērijs		Jā	Drīzāk jā	Drīzāk nē	Nē
Temata izpratne	Temats izprasts. Patstāvīgi, radoši, oriģināli spriedumi. Skaidra autora pozīcija, savs viedoklis	6	4	2	0
Argumentācija	Mērķtiecīgi izvēlēts faktu materiāls, tas atspoguļo mācību procesā iegūto informāciju, tiek papildināts ar saviem spriedumiem.	6	4	2	0
Plānojums	Ievērota darba uzbūve. Mērķtiecīgs plānojums, atbilst darba saturam.	4	2	1	0
Vārdu krājums, stils	Tematam atbilstoša valoda, daudzveidīgas teikuma konstrukcijas. Nav stila kļūdu.	4	2	1	0

Ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdas

1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti	5 punkti	6 punkti	7 punkti	8 punkti	9 punkti	10 punkti
>14	13	11-12	9-10	7-8	5-6	3-4	2	1	0

4.pielikums

2.stunda

Skolēna darba grafiskais organizators

Dialekti Latvijā (Dubultā dienasgrāmata)

Piemērs	Komentārs	Avots

5.pielikums

Skolēna darba grafiskais organizators.

Baltu tautu valodas

INSERT

Iepriekš zināmā informācija	Atšķiras no man zināmās informācijas	Jauna informācija	Vēl jāmeklē informācija	Avots

6.pielikums

Skolēnadarba grafiskais organizators.

Baltu tautu valodas

Domu karte

Piemērs	Skaidrojums	Avots
Kas?		
Kad?		
Kur?		
Kāpēc?		
Kā?		

7..pielikums

Lasīšanas tehnikas(palīgmateriāls mājas darbam)

Pārskatīšana

- Pievērs uzmanību šādām sadaļām: rezultāti, tabulas, apakšvirsraksti, kopsavilkumi, satura rādītājs, datumi, secinājumi, piezīmes uz lapu malām, izcēlumi, atkāpes, ilustrācijas, grafiki, terminu skaidrojumi, ar lielajiem burtiem rakstīti vārdi, zemteksta piezīmes, grāmatas aizmugures vāks, fotogrāfijas, statistikas dati.
- Jāizmanto zīmulis vai cits vizuāls balsts (jāvelk līdži, piem., grafikiem, lai izmantotu daudzveidīgu atmiņu).

Caurskatīšana

- Veidojiet racionālas piezīmes.
- Galvenā uzmanība jāpievērš rindkopu, iedaļu, nodaļu vai pat visa teksta sākumam un beigām, jo bieži vien tieši tur ir koncentrēta informācija.
- Grāmatās vispirms jāizlasa kopsavilkums, rezultāti un secinājumi.
- Nelasa visu materiālu pilnībā.

Izskatīšana (ja nepieciešama papildus informācija)

- Aizpildīt “baltos plankumus”, izlasot atsevišķas daļas

4. Atkārtošana (ja joprojām nepieciešama papildus informācija)

Noskaidrojiet nepilnīgi aplūkotos jautājumus un vēlreiz apskatiet tās sadaļas, ko atzīmējāt, kā uzmanības vērtas.(T. Buzen)

8.pielikums

Skolēna darba lapa

Diagnosticējošais darbs.

Lūdzu, iepazīsties ar uzdevumu noteikumiem un izpildi uzdevumus, izmantojot informāciju saitēs:

- a) <https://lv.wikipedia.org/wiki/Inform%C4%81cija> Informācija
- b) <http://zinasvisiem.lv/post/99> 8 soļi, kas izmainīs tavus lasīšanas paradumus uz visiem laikiem
- c) *Eduspace* <https://eduspace.lv/> saitē <https://eduspace.lv/course/view.php?id=672>

1.Lūdzu, novērtē, vai iepriekš lasītā informācija ir droša, pamato savu viedokli!

- a) _____

- b) _____

- c) _____

2.Lūdzu, nosaki teksta tipu un stilu! Pamato, kas par to liecina!

- a) _____

- b) _____

- c) _____

3.Lūdzu, nosaki autora komunikatīvo nolūku!

- a) _____

- b) _____

- c) _____

9.pielikums

Diagnosticējošajā darbā izmantotais teksts

Diagnosticējoša darba informācijas materiāls e-vidē

<https://lv.wikipedia.org/wiki/Inform%C4%81cija>

a) Vikipēdijas lapa

Informācija ir ziņas, [dati](#) par kādu priekšmetu, jēdzienu, notikumu vai ko citu, kas ir objekts kādām operācijām, kurām ir saturiska interpretācija. Šajā gadījumā par operācijām saprot uztveri, nodošanu, pārveidošanu, glabāšanu un izmantošanu. Informācijai, atšķirībā no datiem, ir jēga. Informatīvā plūsma veido tā saucamo **informācijas piramīdu**, kuras pamatā ir [dati](#), nākamais līmenis ir informācija, kuru noslēdz [zināšanas](#). No avota datiem nodošanas procesā tiek iegūta informācija, šīs informācijas izmantošanas rezultātā noteiktos apstākļos rodas zināšanas.

Informācijas iegūšana Informāciju var uztvert ne tikai [cilvēks](#), bet arī [dzīvnieki](#), [augi](#) un dažādas ierīces, piemēram, [termometrs](#). Informācijas uztveršanu sauc par **informācijas iegūšanu**. Cilvēks informāciju iegūst ar [redzes](#), [dzirdes](#), [ožas](#), [garšas](#) un [taustes](#) palīdzību. Cilvēks uztverto informāciju uzglabā savā atmiņā. Atmiņai ir svarīga nozīme, jo ar tās palīdzību var uzkrāt zināšanas un pēc vajadzības tās izmantot. Tā kā visu vajadzīgo informāciju ne vienmēr var atcerēties, cilvēki laika gaitā ir izgudrojuši dažādus informācijas uzglabāšanas palīgīdzekļus, piemēram, [grāmatas](#), [burtnīcas](#), [audio](#) un [video](#) kasetes, [kompaktdiskus](#).

Informācijas nodošana. Savukārt pašu informāciju var uzglabāt un nodot dažādās formās: **simboliskā** formā, kurā izmanto dažādas zīmes, piemēram, luksuforma gaismas, ceļazīmes; **tekstuālā** formā, kurā izmanto dažādus simbolus — [ciparus](#), [burtus](#) un [matemātiskas](#) zīmes. Nozīme ir ne tikai simboliem un skaitam, bet arī to secībai; **grafiskā** formā, piemēram, [fotogrāfijas](#), zīmējumi; **audio** formā, piemēram, [mūzika](#); **video** formā, piemēram, [filmas](#); Informācijas nodošanu sauc arī par **informācijas izplatīšanu**. Mūsdienās informācijas izplatīšanai arvien vairāk izmanto dažādus [tehniskus](#) līdzekļus, piemēram, [tālrunus](#), [presi](#), [kino](#), [televīziju](#), [datorus](#). **Informācijas apstrāde** ir darbības, kurās informāciju sakārto, sagrupē, pārveido un veic ar to aprēķinus. <https://lv.wikipedia.org/wiki/Inform%C4%81cija>

Kā var pārbaudīt internetā atrodamās informācijas patiesumu? Lai pārbaudītu internetā atrastās informācijas patiesumu, uzdodiet jautājumus:

- Kas ir ievietojis konkrēto informāciju internetā?
- Vai autors/ organizācija, kas ievietojusi informāciju internetā, ir labi zināma?
- Vai ir iespējams sazināties ar informācijas ievietotāju?
- Vai ievietotā informācija ir uzrakstīta subjektīvi (ir kāda cilvēka viedoklis vai personiskas pārdomas)?
- Vai ievietotā informācija ir ticama, un vai tā nav pretrunā ar to, ko jūs jau zināt par konkrēto tēmu?
- Vai informācijai ir pievienotas saites uz citām ticamām interneta vietnēm?
- Kad konkrētā informācija ir ievietota interneta vietnē?

http://drossinternets.lv/upload/diskusijai_par_drosibu_interneta.pdf _Dari virtuāli,
domā reāli (materiāls skolotājiem)

10.pielikums

Diagnosticējoša darba informācijas materiāls e-vidē <http://zinasvisiem.lv/post/99>

b) 8 soļi, kas izmainīs tavus lasīšanas paradumus uz visiem laikiem.

Džordžs R. R. Mārtins ir rakstījis, ka “lasītājs nodzīvo tūkstoš dzīves, pirms nomirst. Cilvēks, kas nelasa, nodzīvo tikai vienu”. Starp ietekmīgākajiem cilvēkiem, kas nodzīvojuši tūkstoš dzīves, ir arī *SpaceX* un *Tesla* vadītājs Elons Mask. Viņš uzskata, ka lasīšana ir ātrākais mācīšanās veids. Dueta *Chromeo* dalībnieki lielāko daļu laika pavada bibliotēkā, bet biznesa magnāti Vorens Bafets un Čārlijs Mangers bieži vien lasīšanai velta veselas dienas. Lasīšana vien negarantē panākumus, taču ar to aizraujas lielākā daļa ietekmīgu cilvēku. Interesanti, ka tieši lasīšanas veidam ir liela nozīme, jo labākie lasītāji ne tikai uztver pašus vārdus, bet pielieto jauniegūtās zināšanas praksē, un tam vajadzīga spēja saglabāt precīzu informāciju, kas var būt grūti izdarāms pat gaišākajiem prātiem. Vai jūs varētu, piemēram, atsaukt atmiņā galvenos punktus no raksta, kuru jau 10 minūtes lasāt? Kā ar biogrāfiju, ko ātri pārslasījāt pagājušajā mēnesī? Cik daudz noveļu jau izgaisušas no atmiņas, kopš nolikāt tās malā? Ja pārstāvat lielāko sabiedrības daļu, tad, iespējams, paturat prātā daudz mazāk informācijas nekā velētos atzīt. Nav svarīgi, cik daudz lasāt. Saprotot, cik maz patiesībā spējat atcerēties, jūs drīzāk varētu justies kā Gajs Pīrss no trillera *Memento* nevis Bredlijs Kūpers no filmas *Blakusparādības* (angļu val. *Limitless*). Tālāk aprakstīti ieteikumi, kas palīdzēs mācīties no lasītā un labāk atcerēties informāciju, kā arī to pielietot praksē – kā to dara pasaules labākie lasītāji.

Nostādiet lasīšanas mērķi. Lai patiesi iemācītos ko jaunu, vispirms jāsaprot, kāpēc lasāt. Šis mērķis kalpos kā literārā polārzcvaigzne un palīdzēs izvairīties no nesvarīgas informācijas, kas sastopama zem skaļiem virsrakstiem vai izraisa nevajadzīgu ziņkāri, un ieraudzīt to, kas ir patiešām noderīgs. Mērķis lasīšanas gaitā palīdzēs pieņemt lēmumus, lai jūs nesāktu lasīt automātiski, kas dažreiz šķiet vilinoši. Runājot par informācijas *diētas* svarīgumu, mērķa noteikšana ir pirmais solis tās virzienā. Kas var būt labs mērķis? Īsumā - jebkas, kas atbilst jūsu iecerēm un interesēm, kā arī palīdz noteikt prioritātes laika pavadīšanai. Piemēram, viens no mērķiem varētu būt šāds – uzkāpt pa karjeras kāpnēm uzņēmuma pārdošanas nodaļā, kas prasītu gan uzlabot pārdošanas prasmes, gan arī apgūt personāla vadību. Šāds nodoms var palīdzēt izvēlēties labākās grāmatas par pārdošanas stratēģijām, kam papildus varat lasīt

grāmatas par psiholoģiju, laimi un motivāciju. Tādā veidā var izvairīties no skaļiem, bet nenozīmīgiem rakstiem par klišejistu pārdošanas teoriju un šķietami spilgtām biznesa padomu grāmatām, kas pārsvarā ir kā tukšas kalorijas. Tajā pašā laikā, ja vēlaties kaut ko nomierinošu vai uzjautrinošu pirms miega, kas arī ir ļoti labs mērķis, izvēlieties *Dziesmu par ledu un uguni* (Angļu val. *A Song of Ice and Fire*), ko var lasīt vairāku mēnešu garumā. Pat pārdošanas speciālistam nepieciešams atpūsties un ar klientiem pārrunāt *Troņu spēles*. (Lasot grāmatas, kas iedvesmojušas *Troņu spēles*, var rast kopīgu sarunu tematu ar klientiem.) Mērķis kāpt pa karjeras kāpnēm arī palīdzēs izvēlēties atbilstošākās grāmatas. Kad izlasīta psiholoģijas un pārdošanas literatūra, iespējams vēlēšities iegūt informāciju par labākajiem pārdošanas speciālistiem attiecīgajā nozarē un to, kā viņi sasnieguši savu pozīciju. Tas, savukārt, liks iemācīties, kā manevrēt ofisa politikas ietvaros un spodrināt savu tēlu. Lasīšanas mērķis palīdzēs ne vien turēties uz pareizā ceļa, bet arī veikt pārsteidzošus atklājumus, kas rada lasītprieku. Kā ar mācīšanos mācīšanās pēc? Vienkārša ziņkārība arī ir labs iemesls lasīšanai, ja tā ir līdzsvarā ar citiem mērķiem. Piemēram, ja tuvāko trīs mēnešu laikā vēlaties uzlabot savas zināšanas mārketinga jomā, tad 100 % brīvā laika pavadīt, lasot par dziļūdens niršanu, nebūs tas efektīvākais veids. Taču veltot 75 % laika mārketingam, bet 25 % atstājot okeāna izzināšanai (un, iespējams, saskatīt interesantas sakarības starp abām jomām), varētu apmierināt visas intereses. Lai kāds arī būtu mērķis, vissvarīgāk ir pastāvīgi ievērot lasīšanas *diētu* - gluži kā ar ēdienu – pārliccināties, ka uzņemat tikai augstvērtīgāko informāciju. Pirms lasāt kādu rakstu, veltiet 5 sekundes laiku, lai pajautātu sev – vai tas atbilst lasīšanas mērķim? Nosakiet prioritātes informācijas avotu izvēlei un pārbaudiet tikai tos, kas attiecas uz lasīšanas mērķiem. (Jums varētu noderēt arī žurnālista Farhada Mandžū lasīšanas sistēma). Ir ļoti svarīgi apzināties, ko lasāt, jo mūsdienu pasaule bombardē ar informāciju un peles klikšķim ir niecīga vērtība.

Iedziļinieties tajā, ko lasāt. Lasīšanai vajadzētu līdzināties sarunai, nevis lekcijai. Lasot autora vārdus, jūs iesaistāties klusā dialogā. Varat sekot līdz sarunai un paturēt prātā vajadzīgo informāciju gadiem ilgi, vai arī ļaut autoram *runāt*, kamēr grāmata ir izlasīta un vārdi izgaist no atmiņas. Viens no veidiem, kā tiešām mācīties no lasītā, ir veidot šo sarunu. Tāpēc nelasiet tekstu tikai ar acīm, bet iedziļinieties saturā. Izceliet vai atzīmējiet svarīgākās vietas. Savienojiet tekstā minēto ar līdzīgām vai pretējām idejām. Pierakstiet klāt jautājumus, iebildumus, un domas. Ja kaut kas šķiet

problemātisks, atzīmējiet to. Akronīmi var palīdzēt atcerēties, kāpēc izcēlāt konkrētu fragmentu. Piemēram, rakstnieks Timotijs Feriss ar “BL” atzīmē *skaistu valodu* (Angļu val. *Beautiful language*), lai kādu labi uzrakstītu domu izceltu. Ja domā par saturu, nevis to uztver pasīvi, tad veidojas dialogs, kas attīstās lasīšanas gaitā un ievērojami palielina atmiņā paliekošās informācijas daudzumu.

Izvairieties no ātrās lasīšanas. Dažādu padomu un efektivitātes laikmetā esam aizrāvušies ar domu, ka jāapstrādā pēc iespējas vairāk informācijas, turklāt pēc iespējas ātrāk. Mēs cenšamies visu paveikt ātri, bet lasīšana ir produktīvāka, ja samazina ātrumu, it īpaši svarīgākajās grāmatas vietās. Ātrā lasīšana ir prasme, ko nepieciešams pilnveidot. Lielākoties, tā ļauj ātri uztvert vārdus, bet ne vajadzīgo informāciju. Šajā gadījumā palīdzēs arī lasīšanas mērķis – vai vēlaties izsvītrot grāmatu no saraksta vai arī kaut ko tiešām iemācīties? Otrs laika veltīšanas ieguvums ir tāds, ka iespējams patiesi izbaudīt lasīšanas procesu. Nekļūsim filozofiski, bet galvenais dzīves mērķis taču ir gūt prieku. Dažas idejas ir pārāk nozīmīgas vai skaistas, lai tās ātri pārlasītu. Atcerieties, galvenais mērķis ir kaut ko iemācīties nevis izskriet cauri pēc iespējas vairāk grāmatām. Kļūstot par labāku lasītāju, uzlabosiet arī pašu lasīšanas procesu. Lasīšanas ātrums palielinās, tiklīdz sastopat jau zināmus vispārīgus jēdzienus vai idejas, bet prāts ātrāk apstrādā informāciju, ja tajā iedziļinās.

Izvēlieties atbilstošu formātu. Izvēlieties jums piemērotāko grāmatas formātu - iespiestu, elektronisku vai audiogrāmatu. Es dodu priekšroku iespiestām grāmatām (parasti cietos vākos), jo man patīk, ja varu pieskarties lapām un tās atzīmēt. Man patīk papīra smarža, kā arī sadzīviskas situācijas, kad citi ierauga, ko es lasu. Grāmatas vāks var kļūt par lielisku tematu sarunas uzsākšanai, turklāt pēc grāmatas izlasīšanas jūs varat to nodot tālāk un šādā veidā uzlabot savstarpējās attiecības. Cilvēki, kam ir laba dzirdes atmiņa, dod priekšroku audiogrāmatām. Man tās šķiet iemidzinošas un liek justies kā lekcijā, bet audio formāts ir labi piemērots tiem, kam mācīšanās procesā nepieciešams klausīties. Šāds formāts ļauj uztvert grāmatas saturu, kad esat ceļā (brauciens sabiedriskajā transportā, ekskursija vai sporta zāles apmeklējums kļūs daudz produktīvāks), kā arī palīdz iegūt kādu labumu no grāmatām, ja īpaši nepatīk lasīt. Elektroniskās grāmatas, protams, ir iecienītas daudzu cilvēku vidū, un tās parasti ir arī lētākas. Nav jāgaida piegāde, un var iegūt nepieciešamo informāciju tiklīdz tā nepieciešama. Turklāt elektroniskās grāmatas ievērojami

atvieglo lasīšanas procesu ceļojumu laikā. Lai dalītos ar šādu grāmatu, tā vienkārši jā saglabā. Vairākos pētījumos pierādīts, ka digitālais formāts apgrūtina informācijas uztveri, neļauj izbaudīt teksta meklēšanas procesu, kā arī var izsmelt svarīgākos mentālos resursus. Tā šķiet diezgan augsta cena, ko maksāt par ērtībām. Tieši nolūks un tas, cik lielā mērā iedziļināties saturā, noteiks galīgo lasīšanas vērtību. Attiecībā uz formātu, izvēlieties to, kas atbilst jūsu mērķiem un pieredzei.

Iegaumējiet svarīgo un atgriezieties pie tā. Kā jau iepriekš minēju, svarīgākais ir iesaistīties dialogā, kas turpinās arī pēc grāmatas izlasīšanas. Lielisks veids, kā atdzīvināt svarīgākās grāmatas vietas, ir laiku pa laikam atgriezties pie mīļākajiem fragmentiem. Šādā veidā var paļūdzināt lasīšanas piedzīvojumu, kā arī pielietot zināšanas, lai izmantotu iespējas un realizētu jaunas idejas. Pabeidzot lasīt grāmatu, izmantojiet piezīmes, lai atgrieztos pie tiem fragmentiem, kas visspilgtāk palikuši atmiņā. Es piezīmju rakstīšanai izmantoju programmu *Evernote*, un tā ir labākā, ko līdz šim esmu atradis. Ar *tag* funkciju var ļoti ērti pārskatīt un meklēt pierakstus. Ja vēlaties darīt pa vecam, varat rakstīt piezīmes parastā grāmatā vai žurnālā. Agrāk piezīmju pārrakstīšana no grāmatas uz *Evernote* programmu vai citu grāmatu bija diezgan laikietilpīgs process. Tagad mobilā aplikācija *TextGrabber* grāmatas tekstu pārveido lasāmā formātā ar fotogrāfijas palīdzību. *TextGrabber* lieliski noder lieliem teksta fragmentiem, un izceltajai informācijai ir pieejams konteksts. Patiesībā, uzņemt fotogrāfiju un pārbaudīt teksta pareizību ar *TextGrabber* var prasīt ilgāku laiku nekā pārrakstīt tekstu, taču tas nekaitē locītavām un ir patīkamāk. Es varu veltīt vairāk laika pārdomām par konkrēto citātu, it īpaši vēlreiz pārskatot tekstu. Ja lietojat e-grāmatas lasītāju, varat pārnest savas piezīmes uz *Evernote*, izmantojot *Web Clipper* rīku. Lai arī kādu programmu izmantosiet, galvenais uzdevums ir no jauna atklāt iecienītākos teksta fragmentus, tāpēc atstājiet pēc iespējas vairāk norādījumu, izmantojot birkas un galvenes. Lai izveidotu labu birku, pajautājiet – Kas to teica? Vai tā ir statistika vai citāts? Par kuru cilvēku tas ir teikts? Kāds bija temats? Kādas bija tēmas? Vai tas ir raksts vai grāmata? Šādā veidā iespējams atgriezties pie svarīgākajiem fragmentiem, lai varētu spert nākamos soļus.

Analizējiet informāciju. Ja vien jums nepiemīt fotogrāfiskā atmiņa, visticamāk aizmirsīsiet lielu daļu no tā, ko lasāt. Es, piemēram, aizmirstu ļoti daudz specifisku lietu, piemēram, konkrētu formulējumu, atsauces, utt. Tāpēc dodu priekšroku

atkārtošanai, kas ir neatņemama mācīšanās sastāvdaļa. Ik pēc četrām līdz sešām nedēļām grāmatu autors Ramits Sethi (*Ramit Sethi*) velta 30 līdz 45 minūtes laiku, lai atkārtotu un pārlasītu savas piezīmes par izlasītajām grāmatām un rakstiem. Šādi var atkārtot svarīgu informāciju, kas, iespējams, piemirsusies vai nav pamanīta. Nav svarīgi, vai pieraksti veidoti pirms mēneša, gada, vai trim gadiem - tie var noderēt darbam, pie kura konkrētajā brīdī tiek strādāts. Ja draugi var palīdzēt atcerēties kādu padomu, tad grāmata to nevar izdarīt. Mums pašiem sev jāatgādina par to, ko ieguvām lasīšanas gaitā. Lietojot *Evernote* programmu, var izstrādāt rutīnu – vai nu reizi mēnesī pārlasīt pierakstus, vai arī meklēt birkas (jeb *tagus*), kas saistīti ar pašreizējo nodarbošanos, attiecībām, vai dzīvi kopumā. Līdzīgi var izmantot arī pierakstu kladī, taču elektroniskais formāts ļauj pārskatīt teksta fragmentus arī pēc nejaušības principa.

Pielietojiet jauniegūtās zināšanas. Ja uzmanīgi sekojat līdz visam iepriekš minētajam, tad noteikti vairāk iegūsiet no tā, ko lasāt. Atliek vien jautājums – Ko darīsiet ar iegūtajām zināšanām? Sākumā nepieciešams tiešām iedziļināties saturā, kā jau iepriekš minēts. Pajautājiet sev – vai teiktajam ir kāda jēga, vai arī autors kļūdās? Vai jūs piekrītat informācijai? Kas fragmentu padara īpašu? Kāpēc autors apskata problēmu? Kā šis viedoklis saskan ar jūsu uzskatiem? Vai jums radušās kādas neskaidrības? Ja tiešām atbildat uz šiem jautājumiem, tad, meklējot atbildes, atklāsiet, kā vēl iespējams pielietot jaunās zināšanas. Piemēram, pārsteidzošs atklājums kādā psiholoģijas grāmatā varētu mudināt nosūtīt teksta fragmenta kopsavilkumu jūsu priekšniekam, lai, iespējams, uzlabotu darba sapulču norisi. Arī kāda pārdošanas pieeja, kam jūs nepiekrītat, varētu būt lielisks temats, ko nākamajā dienā apspriest ar darba kolēģiem. Labi uzrakstīts teksta fragments par draudzību varētu būt tieši tas, kas vajadzīgs, lai atjaunotu attiecības ar senu draugu. Varbūt jūs nezināt, ko domāt par izlasīto – arī tas var būt sākums diskusijai ar kolēģiem vai draugiem. Galvenais jautājums šajā procesā ir – kāpēc? Kāpēc teksta fragments jūs uzrunā? Kāpēc jūs piekrītat vai nepiekrītat? Atbildot uz *kāpēc* jautājumu, nonāksiet līdz jautājumam *kā* – Kā pielietot jaunās zināšanas reālajā dzīvē? Lasīšanas gaitā turpiniet pārvietoties starp *kāpēc* un *kā* jautājumiem. Ja tikko izlasījāt par jaunu mārketinga ideju, veltiet piecas minūtes pārdomām par to, kāpēc šī ideja varētu nostrādāt un kā to izmantot jūsu darbā vai uzņēmumā. Iedomājieties, kā mainītos kāda hipotētiska stratēģija, produkta laišana tirgū vai kampaņa, ja realizētu šo ideju. Jaunu jautājumu rašanās vedīs pie

jaunas lasāmvielas meklējumiem, un process sāksies no sākuma. Turpiniet pierakstīt savas domas arī pielietojot jaunās zināšanas. Šeit lieliski noderēs *Evernote* un *Trello* mobilās aplikācijas. (*Biznesa portāls cilvēkiem, kas vēlas zināt.*)
<http://zinasvisiem.lv/post/99>

11.pielikums

Diagnosticējoša darba informācijas materiāls e-vidē

c) Eduspace e-mācības <https://eduspace.lv/>

Eduspace e-mācības <https://eduspace.lv/> saitē <https://eduspace.lv/course/view.php?id=672> Ievads <https://eduspace.lv/mod/page/view.php?id=11196> Katru dienu tu dzirdi, redzi, izlasi un uzzini simtiem dažādu lietu. Varbūt vakar ir bijis Saules aptumsums vai tavai mīļākajai grupai iznācis jauns albums, tomēr visu informāciju prātā tu nepaturi. Kāpēc? Tāpēc, ka vieglāk ir atminēties pašu, pašu galveno. Ne vienmēr pats galvenais tekstā, video, attēlā vai sarunā ir pateikts skaidri un nepārprotami. Bieži vien tev ir jārikojas gluži kā detektīvam, lai saprastu, kas ir pats svarīgākais! Tu noteikti esi dzirdējis par slaveno stāstu varoni detektīvu Šerloku Holmsu vai skatījies, piemēram, detektīvseriālu CSI, — kā detektīvi rīkojas, lai noskaidrotu patiesību par kādu mīklainu atgadījumu? Viņi sāk ar detaļām un sīkumiem, kas, iespējams, kalpo kā pierādījumi, izdara secinājumus no pieejamās informācijas, ievāc jaunu informāciju un izdara pieņēmumus, kas un kā varēja notikt. Lai pieņēmumus apstiprinātu, viņiem nepieciešami pierādījumi un liecības. Reizēm lieka informācija un sīkumi viņus var maldināt, tāpēc svarīgi lieko atpazīt un atņemt laikus, lai nonāktu līdz pašam svarīgākajam — lietas atrisinājumam! Ne tikai Šerloks Holms vai CSI detektīvu ikdienas darbs ir tik sarežģīts, patiesībā arī tev tādas prasmes, kā atšķirt lieko no būtiskā, atrast faktus un pierādījumus, secināt un izdarīt pieņēmumus ir ļoti būtiskas. Arī tu esi detektīvs daudzās situācijās, piemēram, kad no sarežģītas informācijas nepieciešams izlobīt pašu galveno vai izdarīt secinājumus, — tas prasa gluži tādas pašas soļus un prasmes. Prasme saskatīt vai saklausīt būtisko var palīdzēt daudz ātrāk pieņemt lēmumus, piemēram, izvēlēties labāko datoru vai telefonu no dažādās reklāmās piedāvājumiem, tā palīdz tev labāk izprast drauga teikto garā sarunā vai atrast atbildi uz konkrētu jautājumu plašā informācijas klāstā. Piemēram, skolā tev bieži dod uzdevumu sagatavot informāciju un izstāstīt klasesbiedriem kādu noteiktu tēmu. Jo skaidrāk un precīzāk to izdarīsi, jo labāk viņi tevi sapratīs! Savukārt informāciju labāk paturēt atmiņā palīdz prasme saskatīt sakarības vai saistību ar personisko pieredzi tekstā. Tu to jau noteikti esi ievērojis, piemēram, lasot daiļliteratūrā literārā varoņa piedzīvojumus un emocijas, var pārņemt sajūta, ka arī tu esi juties vai domājis līdzīgi. Šādā gadījumā šo fragmentu atceries viegli. Šajās nodarbībās tu pats kļūsi par teksta detektīvu un apgūsi dažādus paņēmienus, kā atrast «aprakto mantu» jeb būtisku informāciju, ideju, domu, ko tā ietver. Tu vingrināsies saskatīt galveno domu tekstā, meklēt slēpto informāciju, «lasot starp rindiņām», meklēsi tekstā dažādas sakarības, kā arī apgūsi prasmi ātri un precīzi atrast atbildes uz konkrētiem jautājumiem! Apgūstot šīs prasmes, tu ar jaunu, nepazīstamu informāciju spēsi strādāt daudz vieglāk un arī ātrāk. Gluži tāpat kā detektīvs tu apgūsi vienkāršākos paņēmienus, lai nonāktu līdz risinājumam — pašam galvenajam, ko teksts tev dažādos veidos var atklāt! *Dina Sarceviča Moduļa "Atrodi tekstā vērtīgo!" autore*

Atrodi tekstā galveno domu! <https://eduspace.lv/mod/book/view.php?id=11197> Ievads. Sastopoties ar liela apjoma informāciju, svarīgi ir spēt atrast un izlobīt pašu svarīgāko, kā arī pateikt vai uzrakstīt to kodolīgi saviem vārdiem. Tas tev var noderēt, gan meklējot informāciju uzdevumiem skolā, piemēram, referātiem, esejām, gan arī vienkārši atstāstot uzzināto tā, lai klausītājs uztvertu tevis teikto. Starp citu, arī mēs paši ikdienā neapzināti meklējam galveno domu, ko paturam atmiņā, savukārt sīkas detaļas ne vienmēr atceramies (piemēram, veidojot spriedumus par cilvēkiem, izlasot grāmatu vai noskatoties filmu). Skaidras galvenās domas formulēšana palīdz mums atcerēties būtiskāko, savukārt, domājot par būtisko, ir vieglāk atsaukt atmiņā precīzas detaļas un sīkumus, kas ar to saistītas. Tas nozīmē, ka vari mazāk uztraukties par visu sīkumu iegaumēšanu, piemēram, gatavojoties ieskaitēm, eksāmeniem, — svarīgākais ir skaidri formulēt sev pašu galveno! Šajā nodarbībā tu atradīsi praktiskus padomus, kas tev palīdzēs strādāt ar tekstu un citiem materiāliem, lai skaidri un precīzi formulētu galveno, nepārrakstot vai neatstāstot garus teksta fragmentus no

sākotnējās informācijas. Nodarbības mērķi. Nodarbības laikā tu vingrināsies: atrast un izprast galveno domu tekstā; īsi un skaidri pateikt vai uzrakstīt dotā teksta galveno domu. Lai atrastu un izprastu galveno domu tekstā, tu apgūsi trīs dažādus paņēmienus: atšķirt būtiskos un liekos vārdus tekstā; atrast tekstā norādes uz galveno domu; atpazīt un atrast faktus, kas saistīti ar galveno domu (pamato vai pierāda to). 2. Izšķir būtiskos un liekos vārdus. Ievadā tu jau noskaidroji, kāpēc nozīmīgi dažkārt ir prast nošķirt lieko informāciju no būtiskās. Detektīviem tas palīdz nesajaukt pēdas, bet tev darbā ar tekstu tas palīdzēs ātrāk un skaidrāk saskatīt galveno domu vai ideju. Teksts vienmēr ietver dažādus vārdus. Daži no tiem ir svarīgi, bet liela daļa kalpo tikai kā palīgvārdi un neatklāj neko specifisku. Šādus vārdus ir svarīgi saskatīt un atsijāt no būtiskajiem, lai teksts tev kļūst vieglāk uztverams. 3. Meklē norādes par galveno domu teksta uzbūvi! Bieži vien autors nemanot galvenās lietas tekstā noteiktā veidā uzsver vai atkārtoti vairākas reizes. Ja to saskati, galveno domu saskatīt un formulēt ir vieglāk. Tekstu tu vari uztvert kā vārdu un ideju veidotu rakstu. Līdzīgi kā audumā rakstu veido, piemēram, dažādi krāsaini elementi vai figūras, kas atkārtojas, arī tekstā var saskatīt vārdus, idejas, kas atkārtojas. Tāpat varam skatīties uz teksta uzbūvi. Autors, veidojot rakstu, to dara noteiktā veidā, gandrīz vienmēr ievadā atklājot, kas tekstā būs galvenais, un noslēgumā to vēlreiz uzsverot. Tā lasītājam teksta doma labāk paliks atmiņā. Vairākkārt atkārtotus vārdus, idejas vai noteiktā veidā izkārtotu informāciju tekstā tu vari izmantot kā norādes par galveno domu. Šādas norādes var iedalīt divās grupās: teksta sākuma un beigu signāli un norādes — vārdi, idejas, kas vairākkārt tekstā atkārtojas. Noskaidrosim, kā tās vienkārši saskatīt tekstā: 1. Teksta sākuma un beigu signāli: rindkopā galvenā doma bieži tiek pateikta pirmajā vai pēdējā teikumā; rakstā tā bieži ir pirmajā vai pēdējā rindkopā. 2. Norādes — vārdi un idejas, kas vairākkārt atkārtojas: tekstā var būt minēti dažādi vārdi par vienu tēmu (piemēram, plaukst, zied, zaļo — visi varētu būt attiecināti uz pavasari); tekstā var būt noteikta ideja, kas bieži atkārtojas (piemēram, izvest suni pastaigā, atcerēties nopirkt sunim pārtiku, aizvest to uz potēšanas — norāda un rūpēm par mājdzīvnieku).

Kā tekstā meklēt sakarības? <https://eduspace.lv/mod/page/view.php?id=11203> Kas liek veidoties varavīksnei? Kāpēc mainās diena un nakts? Kas notiks, ja ar ūdeni piepildītu balonu sildīs virs sveces liesmas? Šie ir tikai daži jautājumi, uz kuriem atbildot nepieciešams izskaidrot, «kāpēc?», — kas ir cēlonis un kas ir sekas, kas izraisa izmaiņas vai kas neļauj tām notikt. Prasme saskatīt sakarības apkārtējā pasaulē ir ikdienā jātrenē. Jo vairāk ikdienā domājam veidā, kas palīdz mums sakarības ieraudzīt, jo vieglāk tās saskatīt dažādās situācijās, piemēram, ja ir ierobežots informācijas daudzums vai, gluži pretēji, informācijas apjoms tik liels, ka sākotnēji šķiet grūti orientēties. Piemēram, skolā tev reizēm dod uzdevumus, kuros jāpamato, kā tāds vai cits notikums (piemēram, datoru izgudrošana) vai atklājums ietekmējis sabiedrību vai tavu ikdienu. Šādos gadījumos ir svarīgi apkopot dažādus viedokļus, piemērus un informāciju un analizēt sakarības tajos — kā notikumi saistīti, kādu ietekmi tie atstājuši, kāpēc? Otrs iemesls, kāpēc ir būtiski meklēt sakarības ikdienā, ir mūsu atmiņas un smadzeņu darbības īpašības. Tikai nelielu daļu no uzzinātā mēs paturam atmiņā ilgāku laiku, visbiežāk jau — pašu, pašu galveno, nevis detaļas. Kas ir svarīgi, lai tā notiktu? Viens no veidiem, kā mēs nostiprinām jauniegūtās zināšanas, ir tās, sasaistot ar kaut ko jau zināmu. Būtībā mēs labāk atceramies lietas, ko savā prātā esam veiksmīgi sagrupējuši un savstarpēji sasaistījuši. Tieši tāpat kā ikdienā ir vieglāk atcerēties, piemēram, kur esi novietojis kādu priekšmetu, ja tas novietots pie citiem līdzīgiem (krūzes pie krūzēm, rakstāmpiederumi pie kancelejas lietām u.tml.). Veiksmīgas mācīšanās priekšnosacījums ir pašam sasaistīt jauno informāciju ar iepriekšējām zināšanām. Tas padziļinās gan tavu izpratni, gan ļaus vieglāk atcerēties uzzināto. Katrs no mums informāciju sasaista citādā veidā, jo mūsu pieredze un zināšanas atšķiras. Līdz ar to unikālas metodes, kā iegaumēt specifisku informāciju, nemaz nav. Šis veids ir jārada tev pašam! Tāpēc ir svarīgi sakarību meklēšanu starp jauno un jau zināmo padarīt par ikdienas ieradumu. Tā tu daudz ātrāk iegaumēsi un varēsi likt lietā jauno informāciju! Prasmi saskatīt sakarības var attīstīt, to trenējot, tāpēc šis nodarbības laikā tu: apgūsi trīs paņēmienus sakarību meklēšanai tekstā, meklējot sakarības pašā tekstā un saistot tekstā lasīto ar savu personīgo pieredzi un zināšanām par pasauli; pratīsi saskatīt sakarības dažādos piemēros. Kopsavilkums. Tu jau esi apguvis paņēmienus, kā tekstā

saskatīt galveno domu. Šajā nodarbībā tu mācīties tekstu analizēt jau dziļāk — tu iepazīsies ar stratēģiju «secināt jeb lasīt starp rindiņām», kas tev var palīdzēt tekstā saskatīt informāciju, kas tekstā nav uzrakstīta tieši, bet ir secināma netieši. Atceries, lai lasītu «starp rindiņām», nozīmīgi ir veikt trīs secīgus soļus.1) Atrodi informāciju, kas tekstā ir norādīta skaidri un nepārprotami!2) Pārdomā, ko tu pats vari droši secināt/prognozēt/pieņemt, par pamatu izmantojot tiešo informāciju!3) Pārdomā, kas pamato tavu secinājumu/ prognozi/ pieņēmumu! Tomēr bieži vien, lai izdarītu pamatotus secinājumus, prognozes un pieņēmumus, nepietiek tikai ar tiešo informāciju vai lasīšanu starp rindiņām, nozīmīgi ir arī saskatīt un pārdomāt dažāda veida sakarības tekstā — kā teksts saistīts ar tevi pašu, ar apkārtējo pasauli u.tml. Par to sīkāk nākamajā nodarbībā! Pēdējoreiz modificēts: otrdiena, 2012. gada 13. novembris, 10:33

Meklē tekstā apgalvojumus un saistītos faktus

Galveno domu autori bieži pamato ar faktiem — apgalvojumiem vai datiem, kas ir pārbaudāmi un patiesi. Fakti var būt izteikti:

- skaitliski, piemēram, *Indijas iedzīvotāju skaits 2012. gada jūlijā sasniedza 1,20 miljardus, Zemes vidējais rādiuss ir 6371 km;*
- aprakstoši (ar vārdiem), piemēram, *uz dienvidiem no Indijas atrodas Indijas okeāns, Eirāzijas kontinents ietver divas pasaules daļas — Eiropu un Āziju.*

Tekstā fakti parasti kalpo kā pamatojums noteiktai idejai, domai vai apgalvojumam. Atrodot tekstā faktus, ir vieglāk saskatīt, ar kādu ideju, apgalvojumu tie saistīti. Bieži šis apgalvojums vai ideja ir saistīta ar teksta galveno domu. Atrastos faktus tekstā labi varēsi pārrēdzēt, ja tos pasvītrosi! Tā tev būs vieglāk atrast arī apgalvojumu, ar ko tie saistīti!

<https://eduspace.lv/mod/lesson/view.php?id=11209> Tev noteikti katru dienu prātā ienāk kāds jautājums, uz kuru jārod atbilde. Kāds ir vienkāršākais veids, kā to noskaidrot? Lielu daļu atbilžu mūsdienās varam noskaidrot ar meklētāju, piemēram, *google.lv* palīdzību, bet — lai atrastu pareizo atbildi, bieži vien vissvarīgākais ir pareizi uzdot jautājumu. Tieši tāpat tas ir, strādājot ar dažādiem izziņas materiāliem. Pats uzdotais jautājums bieži vien palīdz saprast, kur un kā atrast atbildi. Tas var palīdzēt ne tikai situācijās, kad tu meklē atbildes uz saviem jautājumiem, bet arī tad, kad tev jāsameklē atbildes uz jau dotiem jautājumiem, piemēram, skolā. Iepriekšējās nodarbībās tu jau esi apguvis to, kā atrast galveno domu un atslēgas vārdus tekstā. Tas noderēs, gan formulējot jautājumus, lai tie būtu precīzi, gan meklējot atbildes! Dažkārt ir grūti atrast atbildi uz jautājumu, jo šķiet, ka tā nemaz tekstā nav uzrakstīta. Un tā tas patiesi var būt! Tieši tāpēc ir svarīgi saprast, kāda veida jautājums tev tiek uzdots un kas tev ir vajadzīgs, lai atrastu atbildi. Iespējams, jau uzreiz atbilde jāmeklē «starp rindiņām», ko tu jau apguvi iepriekšējās nodarbībās, vai pat ārpus teksta! Ja laikus sapratīsi, ko no tevis prasa uzdotais jautājums, daudz ātrāk atradīsi atbildi uz to. Tāpēc šīs nodarbības beigās tu: zināsi, kādi ir biežāk izmantoto jautājumu tipi; zināsi, kā meklēt atbildes uz atšķirīgiem jautājumiem; pratīsi atrast pareizās atbildes dažādos teksta piemēros.

<https://eduspace.lv/mod/lesson/view.php?id=11209&pageid=147> Jautājumus, kurus tev var uzdot par tekstu, vai citā veidā dotu informāciju (attēlu, video u.tml.), var iedalīt vairākās grupās. Piemēram, jautājumi, uz kuriem atbildes atrodamas:1. [vienkopus tieši dotajā informācijā](#); 2. [apkopojot tieši dotās informācijas fragmentus](#);3. [«starp rindiņām](#)»;4. [ārpus dotās informācijas](#).

Jautājumi, uz kuriem atbildes ir atrodamas tieši

<https://eduspace.lv/mod/lesson/view.php?id=11209&pageid=148> Dažus jautājumus var atbildēt tieši, proti, atbilde uz šādiem jautājumiem ir vienkopus norādīta tekstā. Šādi jautājumi parasti prasa informāciju, piemēram, par detaļām vai faktiem. Tie var ietvert tādu vārdus kā *atrodu, apraksti, cik, kas, nosauc, kur* u.c. Lai atrastu atbildes uz šādiem jautājumiem, atrodi: 1. tekstā teikumus vai vietas (attēlos), kurās izmantoti tie paši vārdi, kas jautājumā; 2. citus vārdus (lietas) tajā pašā teikumā (vietā), lai atrastu atbildi. Izlasi tekstu un atrodi atbildi uz doto jautājumu! Krītošo pilienu valdzinājums *Avots: Ilustrētā Zinātne, 2012. gada oktobris, saīsināts raksts*. Niagaras ūdenskritums ir iespaidīgs — varens, ātrs un skaists vienlaikus. Ik gadu to apmeklē miljoniem tūristu, bet ģeologu prognozes liecina, ka pēc 50 000 gadu ūdenskrituma daļa būs krietni atkāpusies un pārvērtusies krāču virknē. Piektā daļa pasaules saldūdens ir sakopota Ziemeļamerikas Lielajos ezeros. Divus no tiem — Ēri un Ontārio — savieno Niagaras upe, uz kuras atrodas viens no pasaulē slavenākajiem ūdenskritumiem. Caur to plūst liela daļa ezeru ūdens, veidojot dabisku robežšķirtni starp ASV un Kanādu, tāpēc Niagaru par savu sauc abu valstu iedzīvotāji. Nosaukums «Niagaras ūdenskritums» patiesībā dots trīs ūdenskritumu sistēmai: divi mazākie atrodas ASV pusē (Aizas ūdenskritums un krietni mazākais Līgavas plīvurs), bet lielākais jeb Pakava ūdenskritums ir piederīgs Kanādas teritorijai. Jautājuma piemērs. Kur sakopota piektā daļa pasaules saldūdens? Aplūkosim, kā izmantot iepriekš dotos soļus atbildes meklēšanai! Atrodi tekstā teikumus vai vietas, kurās tiek izmantoti tie paši vārdi, kas jautājumā! Šajā gadījumā — sameklē vietu tekstā, kur ir minēts vārds *saldūdens*, jo tas ir būtiskais vārds dotajā jautājumā. Atrodi citus vārdus (lietas) tajā pašā teikumā (vietā), lai atrastu atbildi! Šajā piemērā — saistībā ar saldūdeni ir minēti *Ziemeļamerikas Lielie ezeri*. Apkopojot atrasto informāciju, formulē, kāda, tavuprāt, ir atbilde uz šo jautājumu?

Liekam visu kopā. <https://eduspace.lv/mod/book/view.php?id=11218>Ievads. Iepriekšējās nodarbībās tu apguvi nozīmīgas prasmes darbam ar informāciju. Tu iemācījies paņēmienu, kas palīdz atrast galveno domu tekstā, lasīt «starp rindiņām», apguvi sakarību meklēšanas paņēmienu un mācījies meklēt atbildes uz dažādiem jautājumiem. Tagad tu zini, kā izmantot katru apgūto paņēmienu, tomēr bieži vien būtiski ir pašam saprast, kuri no paņēmieniem konkrēti jāizmanto, lai veiksmīgi un ātri paveiktu sarežģītāku uzdevumu. Ļoti bieži tev pašam ir svarīgi saprast, ar ko sākt uzdevuma izpildi un kādus paņēmienu izmantot sprieduma veidošanai, jo tas tev nebūs tieši pateikts uzdevumā. Piemēram, kad tev uzdots sagatavot uzstāšanos vai prezentāciju par kādu tēmu, tev pašam ir jāstrādā ar dažādiem informācijas avotiem. Šajos avotos tu pats gan meklēsi galveno domu, gan izdarīsi secinājumus, salīdzinot informāciju ar citiem avotiem, un noteikti izmantosi arī citus paņēmienu! Tāpēc šīs nodarbības laikā tu apgūsi un noslēgumā pratīsi: izvēlēties uzdevuma veikšanai būtiskos paņēmienu darbā ar informāciju; izvēlēties veiksmīgāko paņēmienu izmantošanas secību uzdevuma veikšanai

Paņēmienu izvēle darbam ar informāciju

<https://eduspace.lv/mod/book/view.php?id=11218&chapterid=27> Nodarbībā «[Kā meklēt atbildes uz jautājumiem?](#)» tu jau uzzināji, ka bieži vien pats uzdotais jautājums jau palīdz saprast, kāda informācija tev ir jāiekļauj atbildē, kā arī — kā to meklēt. Līdzīgā veidā ne tikai konkrēti jautājumi, bet arī pats dotā uzdevuma formulējums var ļaut noprast, kādus paņēmienu darbā ar informāciju izvēlēties, lai uzdevumu veiksmīgi paveiktu. Pārsvārā tev secīgi būs jāizmanto vairāki paņēmieni, lai uzdevumus paveiktu pilnībā. Lai palīdzētu sev izvēlēties vajadzīgos paņēmienu uzdevuma veikšanai, tu vari par uzdevumu domāt, izmantojot šādus jautājumus. 1. Kādu informāciju tev prasa iegūt dotais uzdevums? *Vispārīgu, pašu galveno no liela informācijas apjoma. *Sīku, detalizētu par konkrētu situāciju/jautājumu. 2. Vai dotais uzdevums tev prasa analizēt situāciju/piemērus un izdarīt secinājumus? 3. Vai dotais uzdevums prasa paust savu personīgo viedokli?

Piemērs <https://eduspace.lv/mod/book/view.php?id=11218&chapterid=29> **Aplūkosim vienkāršu piemēru, kā izmantot šos soļus, lai izvēlētos atbilstošos paņēmienu darbā ar informāciju!**

Uzdevuma piemērs. Izlasi tekstu un paud savu viedokli par tekstā atspoguļoto problēmu! *Nocebo* efekts — placebo ļaunais brālis *Avots: Ilustrētā Zinātne, 2010. g. novembra nr., saīsināts raksts*. Tikko ļaujamiem bailēm no slimības vai zāļu blaknēm, patiešām arī saslimstam. Šī parādība zināma jau kādu laiku un ieguvusi īpašu apzīmējumu — *nocebo* efekts. Vārds «*nocebo*» tulkojumā no latīņu valodas nozīmē «es kaitēšu», un šis termins, ko 1961. gadā ieviesa amerikāņu pētnieks Volters P. Kenedijs, pavisam drīz kļuva pazīstams arī kā «vudū nāve». Kenedijs bija ievērojis, ka labi zināmajam placebo efektam ir savs ļaunais dvīņubrālis un ka «ikviens ārsts ir sastapies ar *nocebo* reakcijām, turklāt pat tajos gadījumos, ja viņš tās neatzītu». Ikdienas valodā mēs mēdzam teikt, ka cilvēks var saslimt aiz bažām vai nomirt no bailēm, un *nocebo* pamatā ir tieši šādas nelāgas priekšnojautas. Pētījumi rāda, ka negatīvas prognozes var nodarīt kaitējumu mūsu veselībai un pasliktināt slimības simptomus. Citiem vārdiem sakot, baidoties saslimt vai neatveseļoties, mēs riskējam, ka tā arī notiks. Ekstremālos gadījumos bailes spēj mūs pat nogalināt. 20. gadsimta 70. gadu beigās amerikānim Semam Šūmenam diagnosticēja neārstējamu aknu vēzi. Ārsti prognozēja, ka viņš nodzīvos tikai dažus mēnešus, un, kā jau paredzēts, drīz vien Šūmens nomira. Tomēr sekcijā atklājās, ka viņam noteikta kļūdaina diagnoze. Šūmena aknās patiešām atrada audzēju, taču tas bija mikroskopisks un nebija paspējis izveidot metastāzes citos orgānos. Izrādījās, vīrietis nomira nevis no vēža, bet gan no pārliecības, ka ir slims ar nāvējošu slimību.

Vienkāršs piemērs 2. jautājums <https://eduspace.lv/mod/book/view.php?id=11218&chapterid=30> 2. Vai dotais uzdevums tev prasa analizēt situāciju/piemērus un izdarīt secinājumus? Paskaidrojums. Uzdevuma noteikumi paredz, ka tev ir jāpauž savs viedoklis. Kvalitatīvs viedoklis par situāciju/piemēru parasti iekļauj arī dotās informācijas analīzi, līdz ar to situācijas analīze būtu ieteicama. Analizēt situāciju/doto informāciju tev var palīdzēt tādi apgūtie paņēmieni kā lasīšana «starp rindiņām» un sakarību tekstā meklēšana. Par tām sīkāk vari atkārtot [šeit](#). Pārdomā, kādas cēloņu–seku sakarības atainotas tekstā, kādas sakarības tu vari saskatīt ar savu pieredzi vai zināšanām, kas tev jau ir par pasaulē notiekošajiem procesiem. Pārdomā arī, kāda informācija tekstā ir pateikta netieši. Ko tu vari pieņemt, prognozēt, secināt no tās? Piemēri.1) Cēloņi–sekas: Cilvēks raizējas vai uztraucas par savu slimību (cēlonis), viņa slimības simptomi saasinās (sekas).2) Sakarības starp tekstu/sevi: «Pētījumi rāda, ka negatīvas prognozes var nodarīt kaitējumu mūsu veselībai un pasliktināt slimības simptomus.» Arī man ir gadījies saslimt neilgi pēc tam, kad par to satraucos.3) Sakarības starp tekstu/pasauli: «Kenedijs bija ievērojis, ka labi zināmajam placebo efektam ir savs ļaunais dvīņubrālis un ka «ikviens ārsts ir sastapies ar *nocebo* reakcijām, turklāt pat tajos gadījumos, ja viņš tās neatzītu». Zinu, ka placebo efekts ir parādība, ko var izmantot ārstēšanai, piemēram, aizstāt īstas zāles ar viltotām (bez efekta), — ir novērots, ka pacientam arī tad kļūst labāk.4) Netiešā informācija: «Citiem vārdiem sakot, baidoties saslimt vai neatveseļoties, mēs riskējam, ka tā arī notiks.» Secinājums: bailes saslimt vai neatveseļoties rada papildu stresu; lai būtu vesels, no stresa un negatīvām emocijām jāizvairās.

Vienkāršs piemērs <https://eduspace.lv/mod/book/view.php?id=11218&chapterid=31> 1.jautājums3. Vai dotais uzdevums prasa paust savu personīgo viedokli? Paskaidrojums. Uzdevuma teksts ietver vārdus «paud savu viedokli», tātad personīgais viedoklis ir galvenais, kas tev ir jāatklāj savā atbildē. Kā to veidot? Tev vislabāk var palīdzēt sakarību meklēšanas paņēmieni. Pārdomā, kā tekstā minētais saistās ar tavu personīgo pieredzi, zināšanām, tavām zināšanām par pasauli. Atkārtoti vairāk par sakarību meklēšanu [šeit](#). Apkopojot saskatītās sakarības, tev būs viegli formulēt savu viedokli par atspoguļoto problēmu, izmantojot piemērus, savu pamatojumu. Tu savā viedoklī vari iekļaut personīgo pieredzi vai balstīties uz tekstā izteiktajiem apgalvojumiem. Viedoklis varētu skanēt, piemēram, šādi: *Es uzskatu, ka nocebo efekts ir parādība, par kuru katram cilvēkam vajadzētu būt informētam, lai no tā izvairītos vai to samazinātu. Arī es atceros situācijas, kad raizējos, ka saslimšu, un patiešām saslimu, līdzīgi kā tekstā minētajā piemērā par aknu vēzi. Ja mēs biežāk atcerētos, ka nevajag raizēties par savu veselību, jo tas var saasināt vai izraisīt slimību, mums izdotos saglabāt labāku veselību.*

Sarežģītāks piemērs <https://eduspace.lv/mod/book/view.php?id=11218&chapterid=22> Aplūkosim sarežģītāku piemēru, kā izmantot šos soļus, lai izvēlētos atbilstošos paņēmienus darbam ar informāciju! Uzdevuma piemērs. Sagatavo uzstāšanos klasesbiedriem par tematu «Latvijas skaistākie apskates objekti». Iekļauj nozīmīgu informāciju vismaz par 5 dažādiem objektiem. Pamato savu izvēli! Paskaidro, kā tu domā, kādas negatīvas izmaiņas laika gaitā varētu skart šos apskates objektus, un kā tās būtu iespējams novērst! Aplūkosim, kā izmantot iepriekš dotos jautājumus, lai izvēlētos paņēmienus darbam ar informāciju! Kādu informāciju iegūt tev prasa dotais uzdevums? Vispārīgu, pašu galveno no liela informācijas apjoma. Sīku, detalizētu par konkrētu situāciju/jautājumu. Paskaidrojums. Tavs uzdevums ir sagatavot uzstāšanos par noteiktu tēmu. Lai tevi saprastu cilvēki, kas klausās tavu uzstāšanos, vissvarīgākais ir skaidri pateikt pašu galveno, tātad — atrast un skaidri paust galveno domu. To sīkāk ilustrēt vari ar dažādiem piemēriem un papildinformāciju. Atceries, ka

piemēri, fakti un norādes informācijas avotā var palīdzēt tev atrast galveno domu vai arī otrādi — galvenās domas saskatīšana palīdz ieraudzīt tai nozīmīgos faktus, idejas. Piemēram, ja par ievērojamu apskates objektu tu mini Rundāles pili, tev vajadzētu sniegt pašu būtiskāko informāciju par pili. To tu vari iegūt, analizējot atrasto informāciju. Šāda būtiska informācija varētu būt, piemēram, apgalvojums, ka Rundāles pils ir nozīmīgākā baroka celtnie Latvijā. Ja tev tas šķiet nozīmīgi, tu vari minēt, piemēram, cik tā ir veca vai kad celta. Tātad šis uzdevums no tevis prasa gan vispārīgu galveno informāciju, gan sīku, detalizētu informāciju. Sarežģītāks piemērs <https://eduspace.lv/mod/book/view.php?id=11218&chapterid=23> Jautājumi2. Vai dotais uzdevums tev prasa analizēt situāciju/piemērus un izdarīt secinājumus? Paskaidrojums. Vienmēr rūpīgi pārskati tev doto uzdevumu un tā prasības. Šajā gadījumā tev ir jāsniedz informācija, jāpamato sava izvēle un jāpaskaidro, kādas izmaiņas laika gaitā varētu notikt ar tevis nosauktajiem objektiem, kā tās novērst. Lai tu izskaidrotu, kādas izmaiņas varētu notikt ar apskates objektiem laika gaitā, tev nepieciešams analizēt jau pieejamo informāciju, tieši tāpat jārikojas, arī prognozējot iespējamās izmaiņas. Ja neveiksi situācijas un tev pieejamās informācijas analīzi, tavs viedoklis un ierosinājumi var neatbilst reālajai situācijai. Veikt analīzi par doto informāciju tev palīdzēs tādi paņēmieni kā sakarību meklēšana un lasīšana «starp rindiņām». Atceries, ka, izmantojot šīs stratēģijas, tu gan izvērzi pieņēmumus un prognozes, gan izdari secinājumus, balstoties uz pieejamo informāciju! 3. Vai dotais uzdevums prasa paust savu personīgo viedokli? Paskaidrojums. Tev ir dots uzdevums izvēlēties, tavuprāt, nozīmīgus apskates objektus un pamatot savu viedokli. Tātad kopumā ir prasīts paust savu viedokli par noteiktu tēmu. Līdzīgi kā iepriekš, arī sava viedokļa paušanai tev vislabāk noderēs sakarību meklēšanas paņēmiens, jo tas ļauj tev informāciju skatīt gan kontekstā ar sevi, gan apkārtējo pasauli. Kā secīgi lietot dažādus paņēmienus darbā ar informāciju. <https://eduspace.lv/mod/book/view.php?id=11218&chapterid=24> Kad tev ir dots uzdevums, kas ietver to, ka tev pašam patstāvīgi jāmeklē, jāapkopo un jāanalizē informācija, ir svarīgi ar informāciju strādāt, secīgi izmantojot iepriekšējās nodarbībās apgūtos paņēmienus. Tas tev palīdzēs labāk izprast informācijas būtību, apkopot galvenās lietas un veidos pamatu analīzei un tavam personīgajam viedoklim. Darbā ar plašu informāciju vai vairākiem informācijas avotiem tu vari izmantot šādu apgūto paņēmieni secību.1) Vispirms atrodi un formulē galveno domu! Tas tev pašam ļaus īsi un kodolīgi pateikt, ko vēsta informācijas avots. Jo skaidrāk un vienkāršāk to spēsi pateikt/uzrakstīt, jo labāk tevi izpratis klausītājs/lasītājs. Ja tev dots teksts, atrodi galveno domu tajā! Ja pats meklē informāciju — atrodi un formulē galveno domu katram no informācijas avotiem!2) Meklē ar galveno domu saistītos faktus, idejas, norādes! Šīs konkrētās lietas tev noderēs, pamatojot savu viedokli vai sniedzot papildinformāciju par galveno domu.3) Meklē atbildes uz jautājumiem, uz kuriem atbildes dotas tieši tekstā vai atrodamas, apkopojot tieši dotās informācijas fragmentus! Atbildes uz šiem jautājumiem var atrast ātri un vienkārši, tāpēc ar tiem ieteicams sākt.4) Lasi «starp rindiņām» — pārdomā, kādu informāciju teksts tev atklāj netieši, kādus secinājumus tu vari izdarīt no sniegtās informācijas. Tas tev var īpaši noderēt, izdarot gala secinājumus, analizējot informāciju, arī — salīdzinot dažādus informācijas avotus. Šo paņēmieni izmanto arī, meklējot atbildes uz sarežģītākiem jautājumiem (uz kuriem atbildes meklējamas «starp rindiņām»).5) Meklē sakarības tekstā, starp tekstu un sevi/pasauli! Sakarības tev īpaši palīdzēs gadījumā, ja tev jāpauž sava viedoklis. Tās palīdzēs tev pašam izprast informācijas saistību ar tavu pieredzi un to, kas notiek pasaulē. Tāpat izmanto šo stratēģiju, lai atrastu atbildes uz jautājumiem, uz kuriem atbildes meklējamas ārpus teksta vai «starp rindiņām»! Kompleksa uzdevuma piemērs <https://eduspace.lv/mod/book/view.php?id=11218&chapterid=26> Aplūkosim piemēru, kā izmantot šos soļus, lai paveiktu kompleksu uzdevumu! Uzdevuma piemērs. Izlasi tekstu un paud savu viedokli par tekstā atspoguļoto problēmu! Jauniešu atkarība no datorspēlēm un interneta *Avots: Apollo, 22.10.2004., Zane Atlāce («Rīgas Balss»), saīsināts raksts* Pirms pāris gadiem speciālisti cīnījās ar skolēnu atkarību no tabakas un alkohola, taču tagad virsroku ņēmusi jauniešu atkarība no jaunajām tehnoloģijām — datorspēlēm un interneta. Aptaujājot 90 Rīgas skolu audzēkņus (kopumā gandrīz 3000 skolēnu), atklājies, ka vidēji dienā vairāk laika pie datora pavada zēni. Turklāt gados jaunākiem puīšiem atkarība no datora vērojama biežāk. Piemēram, datorspēles gandrīz katru dienu spēlē 51% pamatskolas pēdējo klašu zēnu un 13% meiteņu, bet vidusskolas pēdējās klasēs to dara 28% zēnu un 9% meiteņu. Pētījuma ietvaros aptaujāti arī jauniešu vecāki, kuru atbildes ļauj secināt, ka par savu atvašu pārmērīgu aizraušanos ar datoru viņi visbiežāk pat nenojauš. I. Koroļova arī norāda, ka iegūtie dati ļauj vilkt zināmas paralēles, proti, datoratkarības riska grupas jaunieši biežāk apmeklē spēļu zāles, skolā saņem sliktas atzīmes, kā arī nesaprotas ar saviem ģimenes locekļiem. Viņiem gandrīz trīs reizes biežāk nekā pārējiem ir bijuši konflikti ģimenē datora lietošanas dēļ. I. Koroļova norāda, ka vislielākā un biežāk sastopamā problēma jauniešiem, kas aizraujas ar pārmērīgu datora lietošanu, ir laika izjūtas zudums. Gandrīz trešdaļa aptaujāto jauniešu atzinuši, ka nejūt, kā pāriet laiks, lietojot internetu vai spēlējot spēles. Otra izjūtu grupa vairāk saistīta ar jauniešu psihi — 16% jauniešu uzskata,

ka datorspēles ir labākās zāles pret sliktu garastāvokli vai depresiju. Tabulā apkopta informācija, kuru secīgi vari iegūt no teksta, izmantojot apgūtos paņēmienus!

(Tabula <https://eduspace.lv/mod/book/view.php?id=11218&chapterid=26>)

Paņēmiens/solis	Informācija no teksta
Vispirms atrodi un formulē galveno domu!	Būtiskie jēdzieni: atkarība, datorspēles, internets, zēni. Galvenā doma: liela daļa jauniešu, vairāk zēni, ievērojamu daļu sava laika velta datorspēlēm un internetam, kas var veidot atkarību.
Meklē ar galveno domu saistītos faktus, idejas, norādes!	Faktu piemēri: 1) «datorspēles gandrīz katru dienu spēlē 51% pamatskolas pēdējo klašu zēnu un 13% meiteņu, bet vidusskolas pēdējās klasēs to dara 28% zēnu un 9% meiteņu»; 2) «Aptaujājot 90 Rīgas skolu audzēkņus (kopumā gandrīz 3000 skolēnu), atklājies, ka vidēji dienā vairāk laika pie datora pavada zēni».
Meklē atbildes uz jautājumiem, uz kuriem atbildes dotas tieši tekstā vai atrodamas, apkopojot tieši dotās informācijas fragmentus!	Uzdevumā nav doti tieši jautājumi.
Lasi «starp rindiņām»!	1) «Pētījuma ietvaros aptaujāti arī jauniešu vecāki, kuru atbildes ļauj secināt, ka par savu atvašu pārmērīgu aizraušanos ar datoru viņi visbiežāk pat nenojauš.» Pieņemums: vecāki nepievērš pietiekami daudz uzmanības savu bērnu nodarbēm. 2) «I. Koroļova arī norāda, ka iegūtie dati ļauj vilkt zināmas paralēles, proti, datoratkarības riska grupas jaunieši biežāk apmeklē spēļu zāles, skolā saņem sliktas atzīmes, kā arī nesaprotas ar saviem ģimenes locekļiem» un «Gandrīz trešdaļa aptaujāto jauniešu atzinuši, ka nejūt, kā paiet laiks, lietojot internetu vai spēlējot spēles.» Secinājums: skolēniem ir sliktas sekmes, jo mācībām vajadzīgais laiks tiek veltīts datorspēlēm/internetam.
Meklē sakarības tekstā, starp tekstu un sevi/pasauli!	Sakarību piemēri: 1) «16% jauniešu uzskata, ka datorspēles ir labākās zāles pret sliktu garastāvokli vai depresiju». Sakarības ar sevi piemērs: es uzskatu, ka labākās zāles pret sliktu garastāvokli ir nomierinoša mūzika; 2) «Piemēram, datorspēles gandrīz katru dienu spēlē 51% pamatskolas pēdējo klašu zēnu un 13% meiteņu, bet vidusskolas pēdējās klasēs to dara 28% zēnu un 9% meiteņu.» Sakarības ar sevi piemērs: es spēlēju datorspēles pamatskolā, bet ne vidusskolā; 3) «Pirms pāris gadiem speciālisti cīnījās ar skolēnu atkarību no tabakas un alkohola, taču tagad virsroku ņēmusi jauniešu atkarība no jaunajām tehnoloģijām — datorspēlēm un interneta.» Sakarības ar pasauli piemērs: datori un internets kļuvuši daudz pieejamāki, lētāki pakalpojumi, — tie var būt faktori, kas veicinājuši plašāku atkarības veidošanos.

Akmens filozofiskā nozīme folklorā

Vērti uz citu pasauli

Saistība ar cilvēka raksturu un sirds nocietināšanos

Saistība ar dievībām

Saistība ar laiku un mūžību

Akmens nosaka likteni

Mūsdienās apskatāmie akmeņi no teikām

- Diākamneņi
- Veiholmeņi
- Mūšakmeņi
- Pēdākmeņi
- Robelakmeņi
- Krušakmeņi

Daži akmeņi no personīgās kolekcijas

- Akmens kāhā jānē pēdē
- Veiholmeņu akmens - "Veiholmeņu akmens, kas ir cilvēka sirds, kas ir cilvēka sirds, kas ir cilvēka sirds"
- Stāsts par akmens - "Stāsts par akmens, kas ir cilvēka sirds, kas ir cilvēka sirds, kas ir cilvēka sirds"

Secinājumi

- Latvijas ainavā sastopams dabas elements – akmens
- Akmens – cilvēces vēstures liecinieks un saistīts ar mūžību
- Folklorā akmens tiek minēti daudzveidīgi – praktiska un filozofiska nozīme
- Mūsdienās folklorizētā akmens tēla izpausmes:

Diākamneņi, par kuriem stāsta teikas, apstādīti joprojām

Folklorā pieminētā akmens tēma tiek iekļauta arī mūsdienu mākslā

Paldies par uzmanību!

Ja es raustu nāz Austru nesavēnu nepiemnēt Austras roci.

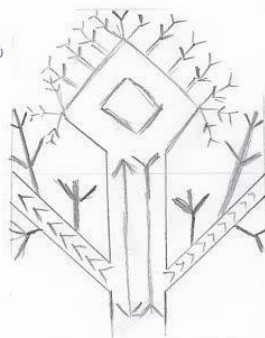
Austras roca tiek izteikts cilvēka pierādīts par pasauli:

roca saunes simbolizē pazemes pasauli stumbrs viduspasauli - vidi kurā mēs uzturamies, bet lapotne simbolizē augšējo debesu pasauli, uz kuru visi ticās!

Pasaules roca jeb Austras roca simbolizē parasti tiek saistīts ar Saules ceļu kas ir Saules ķēta un rieta personificējums.

Austras roca ar Saules roca - sacāā dzimtu, ņimēni: dievotāju savieno ar Dievu, kas dod mēnu un spēku.

Iepriekš piemināju ka Austras ir Saules meita tad šeit būs dažas tautasdziesmas

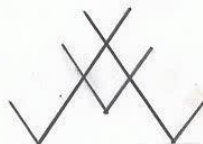
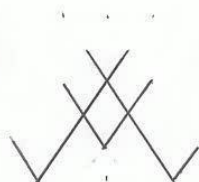

Alakroca laivu dānu,
Alki gali pazeltiti
Dieva dēli jēriņi
Saules meitas vīzina

Šajā tautas dziesmā stāsta par to ka Dieva dēli jeb Auseklis izrādās Alakroca laivu kas ir apzeltīti un vīzina tajā saules meitas jeb Austras!

Saules meita briedelīte
Brieda dienu, brieda nakti
izbrien piecus nedēļu pous
Tās sudraba eserīgus!

informācija nēmta: cilab.lv/folklora
ezoterika.lv

Māra

Šo mitoloģijas zīmi izvēlējos, jo vēlos pati vairāk uzzināt par Māras zīmi, kas mani interesē jau ilgu laiku.

Vārda morfoloģiskā analīze

MĀRA- lietvārds, īpašvārds, sieviešu dzimte, 4.deklinācija.

Vārda sakne *mār-*, galotne *-a*

Deminutīvi: Māriņa, Mārīte, Mārele,
Māriņš, Mārēns(lībiskajā dialektā)

Sinonīmu vārdnīcā māra- smaragds, smaragdkrāsas

<http://lv.synonymfinder.net/mekl-sanas-rezult-ti?synonymQuery=m%C4%81ra>

Etimoloģijas vārdnīcā izskaidrots:

1.Dievība senlatviešu mitoloģijā, galvenā gādniece par cilvēkiem un dzīvniekiem, nosaka cilvēka dzīvi, piešķir tikumu, rūpējas par bāreņiem un slimniekiem, nes svētību sētai.

- Māras krēsls — dzemdības.
- Sēdēt Māras krēslā — dzemdēt.

2. Pārdabiska būtne budismā, kas Budu centās atraut no meditācijas, lai viņš neapskaidrotos.

3. Nāves dieviete hinduismā.

Personvārds Māra, vārda diena 25.martā

Liktenis Mārai dāvina daudz: talantu, vīrieti, spēju saglabāt savu "es". Māra ietur attālumu pat ļoti tuvās attiecībās, attālumu, kāds ir starp kausu un lūpām. Ir ļoti stingra savas iekšējās pasaules izveidē. Viņu nekad nevar novirzīt no mērķa. Māra par visu vairāk ciena patstāvību. Parasti skaistākais laiks Mārai atnāk Balzaka sievietes vecumā. Nav skopa, kašķīga vai skaudīga.

Pirmais tips. Dzīvo mūžīgā "kaifā" par dzīvi un vītiešiem, viņai šķiet, ka visi viņā iemīlējušies. Dienu ritums ir nemierīgs un lēcienveidīgs, arī izjūtas mainās kā laiks pavasarī: te slapjš sniegs, te saules dedzinoši stari.

Otrais tips. Prātīguma un kalkulētājas talanta robežstabs. Viņai nevar pārnest nekādas vētrainas noslieces. Klases dāma - tas, iespējams, ir precīzākais apzīmējums. Viņu vidū ir labas grāmatvedes un sakaru darbinieces.

Māra folklorā (latviešu)

Mītne, darbības vieta

- Ūdenī, jo Māra ir arī dieviete upēs, ezeros un jūrās
- Zeme, Māra ir auglības spēku valdniece, kura pārvalda zemi.

Cilvēku attieksme

- Cilvēki pret Māru attiecas ar cieņu. Viņi viņu godina, jo Māra palīdz, aizstāv un aizsargā.

Darbības joma

- Māra palīdz bērniem nākt pasaulē, Māras uzdevums ir rūpēties par dzimušā bērna māti un palīdzēt pārvarēt dzīves grūtības.
- Māra ir sevišķi tuva sievietē, palīdzot mūža svarīgākajos notikumos: vedībās (tautās ejot), radībās un bērnu audzināšanā.
- Senie latvieši ticēja, ka visa materiālā pasaule atrodas Māras pārziņā, tai skaitā arī maize, uguns un tās saglabāšana.
- Dieva materiālā izpausme ir Māra, Māras darbība norisinās vieliskajā pasaulē – viņa piedalās visās ļaužu dzīves norisēs un Māra ir arī lopu gādniece, saimniekošanas pārraudzītāja, jaunu ļaužu nolūkošanas un derību veicinātāja.

Tautasdziesmas, kurās pieminēta Māra

No debesu nolaidos
Ar sudraba virvītēm
Mīlās Māras šūpulī,
Māmuliņas klēpītī.

Dieviņš jāja, Māra brauca
Sērdieņiem panākstos.
Dieviņš deva bērus zirgus,
Māra raibas raibelītes.

Balta gāju govju slauktu,
Balta ganu izvadītu,
Balta sēd mīla Māra
Manā govju laidarā.

Mīla Māra govīs skaita,
Vītolāi sēdēdama.
Dod, Māriņa, man gosniņu,
Kas no simta atlikās!

Apskaitās mīla Māra,
Maltuvē iegājusi,

Atradusi dzirnaviņas
Pret saulīti ritinot.

Visu nakti negulēju,
Māras rīta gaidīdama,
Lai lācītis celdamies
Savu miegu neatdeva.

Mīlā Māra rotā
Pa nama jumtu,
Meitiņu godiņu
Lūkodama:
Vai skaidras istabas,
Vai skaidri trauki?
Gan skaidras istabas,
Gan skaidri trauki!

Pilna Māras istabiņa
Sīku, mazu šūpulīšu:
Kad to vienu kustināja,
Visi līdzī ligojās.

Mīlā Māra, Piena māte,
Dod man savu labumiņu,
Lai pieniņš govīm tek
Kā no Māras avotiņa.

Grib Dieviņš šo zemīti
Ar ūdeni slīcināt

Mīlā Māra Dievu lūdza,
Ap galviņu glāstīdama.

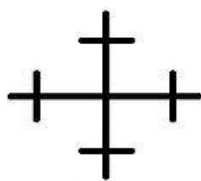
Māras izmantojums citur

- Senie latvieši ticēja, ka visa materiālā pasaule atrodas Māras pārziņā, tai skaitā arī maize, uguns un tās saglabāšana. Varbūt tādēļ krustu krusts, kurš tiek uzvilks uz maizes klaipiņa un vakarā ievilkts pavarda pelnos, guvis nosaukumu Māras krusts. Pārkrustojot krusta galus, tiek iegūta zīme, kas izsaka gan noslēgtību, gan pilnību, gan nāvi. Zīme cieši saistīta ar uguni, māju, auglību.
- Māras krustu bieži tika iekļauts sieviešu rotās un apģērbos.
- Sevišķi tiek izceltas Māras baznīcas, kas ir senlatviešu svētbirzis un svētvieta dabā.

Plaši pazīstami ir arī sekojošās zīmes: *Māras trijstūris*, *Māras ūdeņi*, *Māras krusts* jeb *krustu krusts*, ko senlatvieši veidoja uz maizes klaipiņiem.

Māras [krusts](#) ir latviešu tautā labi pazīstamais [krustukrusts](#). Tas ir taisns krusts, kam visi četri gali vēlreiz pārkrustoti. Bija teikts, ir nozīmīga burvju pilnvaras seno latviešu laikiem. Tas tika izmantots no bronzas un dzelzs laikmeta uz vēsturisko laiku Latvijā. Krustu krusts ir dzīvās matērijas zīme, kas cieši saistīta ar auglību, uguni un māju (dieva materiālā izpausme). To mēdz uzskatīt par mitoloģiskās dievības Māras – visas materiālās pasaules pārvaldnieces un patroneses – vienu no simboliem.

Māras trijstūris var būt sazarots un kuplināts.

Māras – Zemes mātes — simbols ir taisna, līmeniska svītra.

Māras — Zemes mātes — otrais simbols ir trīsstūris ar 90 grādu stūri uz leju, kas arī indiešu jantrās nozīmē zemi, vielu un Zemes māti.

Māras zīme ir arī latviešu tēlotajā rakstā bieži sastopamā “Zalkša zīme“, kas tautas valodā iesaukta par “zalkti”.

Māru, kā Jūras māti un Ūdens māti, simbolizē likloča zīme.

Māra ir materiālās pasaules dievība, auglības devēja, sieviešu aizstāve, arī zemes un pazemes valstības pārvaldniece. Zīmei piemīt liela simboliska jēga un pretējs spēks Dieva trijstūrim, tādēļ tos apvienojot, iegūst līdzsvaru un saskaņu. Abas šīs zīmes savienojot, veidojas rombiņš – plaši lietots raksts, kopā ar citām zīmēm veidojot daudznozīmīgu simboliku.

Abas šīs zīmes, uzvelkot vienu pāri otrai, iegūst sešstūra zvaigzni – sauktu arī par lietuvēna krustu, kam piemīt spēcīga aizsardzība pret ļauno. Māras zīmes piešķir pamatīgumu drošību, saistību ar zemes un dabas spēkiem. Līdzīgi ir arī laulības – kad divi (sievišķais un vīrišķais) apvienojas vienā, veidojot jaunu, pilnīgu veselumu.

- Sieviešu aizstāves, auglības devējas un zemes un pazemes pārvaldnieces Māras zīme parasti tiek attēlota kā vienādmalu trijstūris vai kāsis ar virsotni uz leju. Zīmei piemīt dziļi simboliska jēga un pretējs spēks Dieva trijstūrim, tādēļ, apvienojot Māras un Dieva zīmes, iegūst līdzsvaru un saskaņu.

- Lieta, kam Māras krusts uzvilks, simboliski tiek ziedota Mārai, saņemot pretī tās svētību un uzraudzību. Reizēm krustu krustu sauc arī par Laimas krustu.
- Māra ir materiālās pasaules dieve, sieviešu aizstāve, auglības devēja un arī zemes un pazemes valstības pārvaldniece. Nozīmīga vieta latviešu mitoloģijā ir dievībām – mātēm.
- Dievturu skaidrojumā Dievs ir Pasaules Tēvs un Māra – Pasaules Māte.
- Zintnieki ir pārliecināti, ka Māras krusts ap sevi rada īpašu enerģiju, kas aizsargā, dziedina un nes veiksmi.
- Šī zīme piešķir pamatīgumu, drošību, saistību ar dabas un zemes spēkiem. Palīdz kristībās, kāzās, ir auglības devēja un veselības sargātāja.
- Māras diena senajā kalendārā iezīmē vasaras beigas.
- Dieva materiālā izpausme ir Māra, Māras darbība norisinās vieliskajā pasaulē – viņa piedalās visās ļaužu dzīves norisēs.
- Māras galvenā īpašības ir mīļums un svētums, viņas ziņā ir auglības noslēpumi. Māra ir sevišķi tuva sievietē, palīdzot mūža svarīgākajos notikumos: vedībās (tautās ejot), radībās un bērnu audzināšanā.
- Māra ir arī lopu gādniece, saimniekošanas pārraudzītāja, jaunu ļaužu nolūkošanas un derību veicinātāja. Raksturīgas Māras krāsas ir balts, melns, arī maranots
- Dieva materiālā izpausme ir Māra. Māra pārvalda visu dzīvo un nedzīvo, piedalās visās ļaužu dzīves norisēs, tās ziņā ir auglības noslēpums, bet mūža galā cilvēkam zemes gaitas beidzot, augums atkal nonāk Māras gādībā.
- Māras galvenā īpašības ir mīļums un svētums. Māra ir sevišķi tuva sievietei, palīdzot mūža svarīgākajos notikumos: tautās ejot, radībās un bērnu audzināšanā. Māra ir arī lopu gādniece, saimniekošanas pārraudzītāja, jaunu ļaužu nolūkošanas un derību veicinātāja.
- Māra latviešu folklorā simbolizē zemi. Mitoloģijā Māra ir auglības spēku valdniece, kura pārvalda zemi un ūdeņus. Arī Māras zīmei ir daudz variāciju – horizontāla līnija, līklocis, tā attēlojot upes plūdumu vai zemes līdzenumu.
- Māra ir materiālās pasaules dievība, auglības devēja, sieviešu aizstāve. Latviešu folklorā nozīmīga vieta ir dievībām – Mātēm, tad Māra pārzina un pārvalda arī šīs Māšu dievības.

- Māras zīme piešķir pamatīgumu, drošību, sasaisti ar zemes un dabas spēkiem.
- Viņa ir cieši saistīta ar bērna piedzimšanu, bērniem tiek teikts, lai ievadītu pasaulē “caur vārtiem Māras”. Viņa ir aizsargs pret nelaimēm sievietēm, īpaši mātēm un bērniem. Viņa ir arī pavarda dieviete.
- Māra ir arī saistīta ar nāvi, un bieži vien izpaužas melnā krāsā dzīvniekiem, piemēram, kraukļiem un melnām vistām.

Vietvārdos sastopamais Māras nosaukums:

1. Māras zeme — poētisks Livonijas, vēlāk Latgales nosaukums ("Terra Mariana"), kas apzīmē zemi, kas nodota Jaunavas Marijas aizgādībā, un šādi nosaukta IV Laterāna koncilā 1215. g.

2. Māras kambari

Trīs šauras, plaisveidīgas alas Abavas labā krastā, Talsu novada Ģibuļu pagastā, dabas parka "Abavas senleja" teritorijā, ir arheoloģiskais piemineklis, valsts aizsardzībā kopš 1983. g., sena kulta vieta, divu lielāko alu platums pie ieejas — 1,5 m, alu garums ir 4 m, 4,1 m un 6 m.

3. Māras kalns — viens no Liedes kalniem Gulbenes novada Jaungulbenes pagastā, kulta vieta Liedes labajā krastā, ~10–12 m augsts paugurs, izmantots līdz ~10 gs.

4. Māras pēdas akmens — atrodas Alūksnes novada Veclaicenes pagastā, Dievakalnā,

(Koordinātes lat=57.57786454064554, lon=26.91773750985862 57° 34' 40" N, 26° 55' 3" E)

Lielākais no 4 tur esošajiem prāviem akmeņiem, tā augstums — 0,7 m, garums — 2,7 m, platums — 2,3 m, tajā ir vairāki iedobumi, divi lielākie iedobumi, garums — 16–18 cm, platums — 7–8 cm, atgādina cilvēka pēdas nospiedumu.

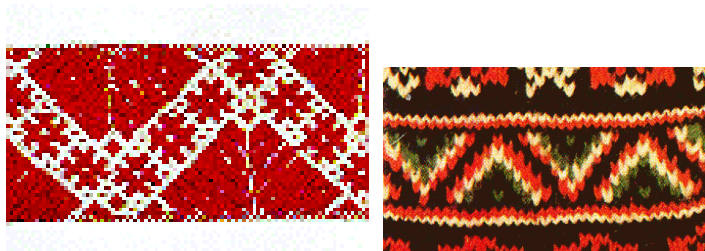
5. Māras dīķis — uzstādīnāta ūdenskrātuve Mārupītes tecējumā, Rīgā starp Torņkalnu un Āgenskalnu, platība — 5 ha, izteku regulē slūžas.

6. Mārupīte- neliela upīte, Daugavas kreisā pieteka Rīgā un Mārupes novadā. Sākas Medema purvā starp Stūnīšiem un Tīraini.

Augštecē upes gultne iztaisnota un savāc apkārtējo purvu un polderu ūdeņus

7.Mārupe- apdzīvota vieta Pierīgā.

8.*Mārciena* – apdzīvota vieta Madonas novada *Mārcienas* pagastā, pagasta centrs. Izvietojies Aronas upes krastos lejpus Austronas ietekas.

Izmantotie avoti:

Latvijas Enciklopēdija

Liels Latvijas atlants(kartes) 2012

www.tezaurs.lv

<https://ztzks.wordpress.com/maras-zime/>

http://www.delfi.lv/tavamaja/maja-ar-stastu/43368707_3_maras-krusts-dziedinasanai-un-veiksmei

[http://www.e-
ezoterika.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=14&lang=lv](http://www.e-
ezoterika.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=14&lang=lv)

<http://valoda.ailab.lv/kultura/kultura/orn03.htm>

Ja jūra pav vuru
vistās pedu celbos,
tad pasaulē slūtu.
/K. Jansons./

Ja jūras urānāma ut
no šupājas puses uz
Palareglas pusi, tad
sagaidāms slūts
lais, būži mugots.
/J. Šulceks./

Ja jūras urānāma ut
no palareglas puses
uz šupājas pusi,
tad sagaidāms
lēbs lais. /J. Šulceks/

Kad jūra krāc
dunvidos, tad
gaidāms slūts
lais. /A. Čimemane/

Kad jūra krēdod, tad
zemes krēdod: kad
vējšs nāv, tad
kalnās nāv.
/K. Jansons./

Jūras māte man vācēja,
ko zēpuma meitas dāva!
- Smalū vēpa baltu būnu,
siltētē valgus taita.

Es vedēju jūriņā ✓
uz amteņa uguniņu:
tur zāvēja jūras māte
sām zellu, sudrabu.

Ja ut pirmā reizi jūrā
mazgātis vai aitu, jeb
arī vārc ar mugl, tad
māstis, ja uztēvēdē
vādu dāvēni. /E.B./

Jūras māte, Jūras māte
Valdu savas kalponites
Saugušas baltas saģūs
Kleciņē manū māliņā.

Es apguļu sādū mugū
Jūras mā pas māliņā
Dzied ammetis, raud udeņs
Vēja māte gaviļē.

Kad auzinas sualojas
no jūras, tad vējšs
jūrā. /M. Alucis./

Dod dāvēna jūras māte
Nevavē zēpniņū:
Zēpniņam gūca dūca,
uz udeņa liggot.

Es vedēju Jūras māti
Sūmū dūcas mēvojot
Es tev lūdzu jūras māte,
Dod man sūa padvēni.

Kad ulsā lāmā
jūra suāc, tad būs
lēps. /S. Čūberts./

Jūras māte man vācēja,
ko dāv' manū zēpniņū
Tūlus auda, dēļus dāvēca
kalniņā sēdēdāni.

Jūrā amū, jūrā tamū
Jūrā manū dāvēca vācēja.
Jūrā manū mūzi, rudi
Jūrā manū mūketiņi.

Ja udeņs jūrā plūst,
tad vētra būs.
/M. Alucis./

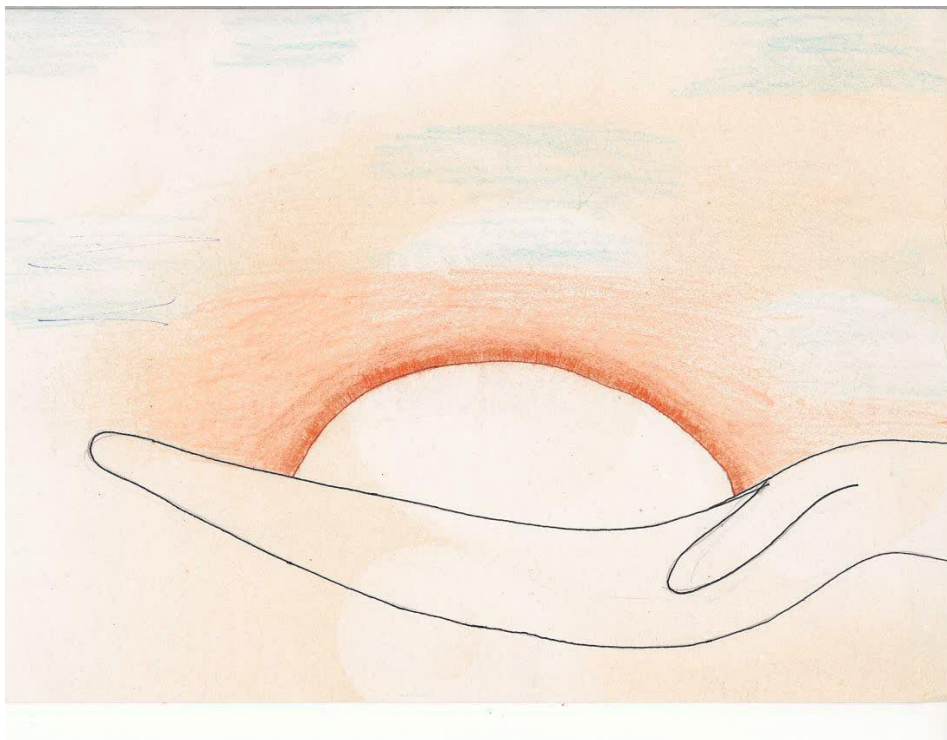
Es vedēju jūras māti
Sūmū mādas mēvojam
Sūmū mādas mēvojam
Pūmū man dāvēdēšū.

Es vedēju jūriņā
Zelta mūstu liggot
Ne tas' grīma dībetā
Ne ar māca māliņā.

Kad vēlu vuderū jūrū
pāvilāj mānovešs,
tad sagaidāms lūts ✓

Ķējūni (vald. ailebū)

tautas dāisim (latvian.
dāinos. lū.
virgūnc. edū.)

Interesanti fakti par dsintānu.

Katā R.

1. Zirātkārs ir apvairnājusis, ka daudzi iekļūstumi kukaiņu, augu vai pat nelielu dzīvnieku veidā ir aptuveni 10% dsintānu.
2. Dsintāns pirmo reizi tika pieminēts kādu laiku pirms mūsu ēras. Britu muzejā glabājas plāksne ar nesināto Sumeru dzejnieka vārdam, kurās tiek pieminēta dsintānu mērķošana.
3. Dsintānu krāsa var būt no melnas līdz pat violetas krāsas.
4. Senie vijolmēstari apstrādāja savas vijoles ar dsintāna laku.
5. Līdz šim, kad cilvēki vēl nevarat izgatavot pietiekami daudz stiklu, bīdes un lūpas, mēdza izgatavot no pulēta dsintāna.
6. Zirātkārs saka, ka katru gadu no jūras tiek izskabētas no 36 līdz 38 tonām dsintāna.
7. Paraleli lielākais dsintāns atradās Dabas vēstures muzejā Londonā. Šis dsintāns sver 45, 25 kilogramus.
8. Ņemiet vērš to, ka dsintāns tiek izskabēts par sacietējušiem skāju koku sveķiem. Kad šim

Dzintars ir sociētiski pozitīvi vērtēti, kas
tiek uzskatīti par retām un vērtīgām liel.
Seksu roku vērtība ir ļoti daudz gadus
ilgāk stāvēt pārvērtēs par dzintaru. Lietavā
daļa pasaules dzintara ir 30-90 miljonus
gadus veca bet var arī būt vēl vecāki vai jaunāki
dzintari. Kukaiņu esamība dažos dzintaru gabalos
veicināja romiešus un romu (kurā vēlāk ievērojās
pārtika), ka tas kādreis ir bijis sīdriņš un tad
nordziesis kukaiņus. Karājot dzintaru, tas kļūst dzintars
ir izplatīts Baltijas jūrā, arī Latvijas teritorijā.
Latvijā dzintaru var atrast Kurzemes piekrastē,
Galvenokārt Līvānu apkaime. Senātrē bija pazīstams
tikai dzintaru no Baltijas jūras austrumu piekrastes, bet
mūsdienās dzintaru iegūst dažādās pasaules vietās.
Katrai raksturīgs dzintars ir atšķirīgs.

Manā valodā apšlepti dārgumi.

Kad bija meža, ar acīm parādīju katru vilcienu, kas brauca gar vecmāmiņas māju, kurā parādīju sarakstības sarakstus. Tur bija tikšanās gan ar parazītiem, gan pret vilcieniem.

Parazītu vilcieni vāca un gāja, tie bija miegli, ar gaismu un cietībām papildīti, tādi pašaprotāmi, tikai manu uzmanību nesaitīja. Citādi bija ar pretu vilcieniem. Tā ducināja gar divstāvu māju, rībinādami māpšu durvis un kuzļus uz galda vecmāmiņas kārtzāpē mīkstū un tracinādami

darbinādama pūte ar domu: "kas tajā ganajās veltē pārveidojas?" Vienā nīkrojuma vagonā, cisternā, platformā. Noslēgti, apsegti, aizvērti... Kas tos tur sakabināja? Kas saņēma? Kas valdī vērs? Kas atradīs sīkās? "Duki, duki, duki!" es dzirdēju. Nāk! Un mēģinā pie loga vai zoga malas, lai atkal satiktu vīni. "Duni, duni, duki," es maītiņu līdzī vilciena ritma, maītiņu vagonā, burtoju uzrauktus, un priātoju. "Aī, tie tādi tieši pretu vagoni - nafta, ogles, pretu konteineri, nekā sevišķi!" Man šīca kaimiņā vecmāmiņas kaimiņi. Bet es mīkai neticēju, nu par to "nekā sevišķi", man tās bija noslēpumi, tāpat - spais.

"Duni, duni, duki!" es šodien maītu līdzī un domāju: "Valoda līdzīnā tādam pretu vilcieniem." Arī šodien es tikai nojaušu, kas tāda sastāva tie

transportēts, pieņemta, ka vērtīgas
lietas, vai gan citādi noslogotu tie
dārgo dzelzceļa pārvadājumu sistēmu.
Vagoni pārvadā pārvadātājus, un tie
pieņemti, kā pārvadātājus, bet
satur man pati neatklājas. Ja nu
necienīgi izlasi uz vagona vai cisternas
kastīti, vai pēc tēta kontūras mēģini
nosaukt, kas tur apavi. Un arī tad
nēl ēstas pārliecības par savu pieņemumu
nav.

Ar reلودu ir kā ar precu vilcienu -
to pieņemam, pagājam, lietojam, bet
tā natūra vērtību ēsti neapzināmies.
Pašas par sevi neprotam, kas pārvie-
ņemtas frāzes - vērtība, tautas past-
vērtības garantē, sapinas līdzeklis. Tikai
konkrēt pārvadātāju, atvērt cisternu vai
atbilstošā vagona durvis uzzinām,

Jā, valoda ir vilciens! Tikai
kuri - precu vai pasūtījumu? Re,
tikā mēģina prātā - varbūt ~~plaukst~~
vilciens pār acīm, kad pārņem nojūsmas
vai asaras aizmirglo sātū? Vai
manas rokas vilciens caur un pār
vidzi vārpne galim? Vai manas
pildspalvas vilciens katru reizi
burtu cā? Kuri?

Diplomdarbs „Vidusskolas skolēnu prasmiņu strādāt ar informāciju pilnveidošana latviešu valodas stundās ar IKT palīdzību” izstrādāts

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Baiba Aizupiete

(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: profesore Dr.paed. Margarita Gavriļina _____ .201__.

(paraksts)

Recenzents: profesore Dr.paed. Anna Vulāne _____

Darbs iesniegts LU PPMF Skolotāju izglītības nodaļā _____.201__.

Dekāna pilnvarotā persona: studiju metodiķe Inese Ranka, _____*paraksts)*

Darbs aizstāvēts Valsts pārbaudījuma komisijas sēdē

____. ____ .201__ . protokola nr. _____, vērtējums: _____

Komisijas sekretārs: Liliya Jurgīte _____